Oslo kommune
Bymiljøetaten

Se mottakerliste

Dato: 20.04.2012

Deres ref.: Vår ref.: 11/03346-57 Saksbeh.: Bente Pladsen Gussiås Arkivkode: 511,2

Org. enhet: Utredning
Tlf: 23493095

HØRINGSUTKAST - PLAN FOR IDRETT OG FRILUFTSLIV 2013-2016

Oslo kommune ved Bymiljøetaten har utarbeidet et utkast til kommunal plan for idrett og friluftsliv. Hovedhensikten med planen er å utvikle et styringsredskap for prioritering, planlegging og gjennomføring av investeringer i anlegg for idrett og friluftsliv i Oslo. Det er også nødvendig med en slik kommunal plan for å kunne søke om spillemidler .

Høringsfrist : 01.06.2012

Høringsutkastet og vedlegg kan lastes ned på våre hjemmesider på internett :
http://www.bymiljoetaten.oslo.kommune.no/om_bymiljoetaten/brosjyrer_og_publikasjoner/planer/idrett_og_friluftsliv/

Om planens innhold
Planen består av en tekstdel som beskriver status og fakta innenfor de ulike fagområdene, utfordringer i årene framover, ambisjoner, målsetninger og strategier for å løse de fremtidige behov. Planen gir også en oversikt over anleggssituasjonen og arealer som forvaltes av Bymiljøetaten. Det gis også en oppsummering av tiltak som er gjennomført i løpet av forrige fireårsperiode, og beskriver samarbeidsformene mellom ulike organisasjoner. De to siste kapitlene inneholder handlingsprogram hvor tiltakene er prioritert av Bymiljøetaten i henhold til overordnede målsetninger og prioriteringskriterier. Alle innkomne innspill med forslag til tiltak er lagt som vedlegg til planen.

På grunn av temaets omfang og kompleksitet har det vært nødvendig å gjøre en prioritering av arbeidet. Det har blitt lagt vekt på utarbeidelse av handlingsprogrammet med prioritering av tiltak. Dette har medført at planens tekstdel kan fremstå som noe uferdig og ustrukturert. Tekstdelen vil arbeides videre med i forhold til strukturering og evt. nedkorting, men det vil ikke gjøres noen vesentlige endringer når det gjelder innhold før vi har mottatt innspill på høringsuttalelsene

Bymiljøetaten
Besøksadresse:
Holmendringen 5
Postadresse:
0133 OSLO
Telefon: 02 180
Bankgiro: 1315.01.00276
Org.nr.: PO 978 252 765

Avgrensinger – Ikke en plan for å sikre arealer gjennom plan- og bygningsloven
Plan for idrett og friluftsliv er ikke en kommuneplan/kommunedelplan etter plan- og bygningslovens definisjon. Det er ikke en plan for sikring av grøntarealer gjennom detaljplan (regulering) eller oversiktsplan (kommunedelplan). Det vises til Grøntplan (kommunedelplan for grønnstruktur i byggesonen) som er under behandling.

Planprosessen hittil og videre
Planarbeidet startet opp i november 2011 med kunngjøring i dagspressen og informasjon på Bymiljøetatens side. Det ble bedt om å få innspill med forslag til tiltak (anlegg og områder) for idrett og friluftsliv i planens handlingsprogram. Frist for innspill var 15.02.2012. Bydeler og organisasjoner har hatt en prosess med behandling og kommet med forslag til prioritering av tiltak. Planforslaget vil nå ligge på høring med en høringsfrist 01.06.2012. Utkast til byrådssak og plan oversendes 01.07.2012 til Byrådsavdelingen for miljø og samferdsel for politisk behandling. Planen forventes vedtatt av bystyret november 2012.

Hva ønsker vi spesielt tilbakemelding på
Idrett og friluftsliv er nå organisert under samme etat og samme byrådsavdeling. Det er nå en intensjon at planen skal være mest mulig helhetlig og se fagområdene i sammenheng. Nedenfor følger noen punkter som vi ønsker dere skal ha spesielt fokus på, og kommentere spesielt

- Er det tema som mangler og bør berøres i planen
- Er planen dekkende i forhold til fremtidige behov og utfordringer
- Nytte av beskrivelse av dagens situasjon, anleggs- og område oversikter
- Nytte av bruk av statistikk og referere til forskningsresultater innenfor området. Kunnskapsformidling.
- Nytte av oppsummering av gjennomførte tiltak
- Synspunkter på målsetninger og prioriteringskriterier
- Er det tema eller innhold som burde være utelatt fra planen, noe som det burde vært mer av eller noe som det burde være mindre av
- Synspunkter på BYM sin prioritering av tiltak, gjerne synspunkter mht. teknisk- og økonomisk gjennomførbarhet i handlingsplanperioden

Med vennlig hilsen

Knut O Gabestad
divisjonsdirektør
Godkjent elektronisk

Helge Jensen
avdelingsdirektør

Vedlegg: 1

Mottaker	Kontaktperson	Adresse	Post
Oslomarka trekkhundklubb	Anders Fugelli	Postboks 28 Oppsal	0619 OSLO
Oslo Røde Kors		Postboks 3 Grønland	0133 OSLO
Norsk folkehjelp Sanitet Oslo			
Lillomarkas venner			
Bærumsmarkas venner		Lillehagveien 57 B	1365 BLOMMENHOLM
Oslo Studentenes idrettsklubb			
Norges funksjonshemmedes idrettsforbund			
Norges Padleforbund		Seviceboks 1 Ullevål Stadion	0840 OSLO
Østmarkas venner v/Steinar saghaug			
Oslospeiderne		Postboks 6910 St. Olavs plass	0130 OSLO
Norges gang- og mosjonsforbund		Postboks 90	5200 OS
Holmenkollen sportsklubb Hundekjøring v/leder			
Nettverk for vern av grønne lunger			
Oslo 32 KFUK-KFUM-speidere		c/o Anne Marit TillerLovisenberggt. 21 L	0456 OSLO
Renovasjonsetaten		Postboks 4533 Nydalen	0404 Oslo
Plan- og bygningsetaten		Boks 364 Sentrum	0102 OSLO
Byrådsavdeling for miljø og samferdsel		Rådhuset	0037 OSLO
Bydel Alna		Pb 116, Furuset	1051 OSLO
Vann- og avløpsetaten		Postboks 4704 Sofienberg	0506 OSLO
Kulturetaten		Postboks 1453 Vika	0116 OSLO
Bydel Søndre Nordstrand		Postboks 180 Holmlia	1203 OSLO
Byantikvaren		Postboks 2094 Grünerløkka	0505 OSLO
Eiendoms- og byfornyelsesetaten		Postboks 491 Sentrum	0105 OSLO
Bydel St. Hanshaugen		Pb 6999 St. Olavs plass	0130 OSLO
Byrådsavdeling for byutvikling		Rådhuset	0037 OSLO
Utdanningsetaten		Pb 5127 Etterstad	0602 OSLO
Bydel Gamle Oslo		Postboks 9406	0135 OSLO

		Grønland	
Bydel Bjerke		Postboks 13 Økern	0508 OSLO
Bydel Stovner		Karl Fossums vei 30	0985 OSLO
Bydel Frogner		Postboks 2400 Solli	0201 OSLO
Fylkesmannen i Oslo og Akershus		Postboks 8111 Dep	0032 OSLO
Bydel Ullern		Postboks 43, Skøyen	0212 OSLO
Bydel Vestre Aker		Sørkedalsveien 148	0754 OSLO
Oslo Havn KF		Pb 230 Sentrum	0103 OSLO
Bydel Østensjø		Postboks 157 Manglerud	0680 OSLO
Bydel Nordre Aker		Postboks 4433 Nydalen	0403 OSLO
Undervisningsbygg Oslo KF		Postboks 6473 Etterstad	0605 OSLO
Bydel Grünerløkka		Postboks 2128 Grünerløkka	0505 OSLO
Bydel Grorud		Ammerudveien 22	0958 OSLO
Bydel Sagene		Postboks 4200 Nydalen	0401 OSLO
Syklistenes landsforening		Postboks 8883, Youngstorget	0028 OSLO
Bydel Nordstrand		Postboks 98 Nordstrand	1112 OSLO
Bærum kommune			1304 SANDVIKA
Enebakk kommune		Prestegårdsv. 4	1912 ENEBAKK
Lørenskog kommune		Postboks 304	1471 LØRENSKOG
Nesodden kommune		Postboks 123	1451 NESODDTANGEN
Nittedal kommune		Postboks 63	1483 SKYTTA
Oppegård kommune		Postboks 510	1411 KOLBOTN
Skedsmo kommune		Postboks 313	2001 LILLESTRØM
Ski kommune		Postboks 3010	1402 SKI
Asker kommune		Postboks 353	1372 ASKER
Kontaktutvalget for velforeninger i Oslo		Astrids vei 14	0276
Natur og ungdom			
Naturvernforbundet i Oslo og Akershus		Vøienvolden, Maridalsveien 120	0461 OSLO
Universitetet i Oslo			
Byrådsavdeling for eldre og sosiale tjenester			
Nannestad kommune		Teiealleen 31	2030 NANNESTAD
Gjerdrum kommune		Postboks 10	2024 GJERDRUM
Norges Handikapforbund		Postboks 9217 Grønland	0134 OSLO
Barne- og familieetaten			
Byrådsavdeling for kultur og næring		Rådhuset	0037 OSLO
DNT Oslo og omegn		Postboks 7 sentrum	0101 OSLO

Oslo bedriftsidrettskrets		Ekebergveien 101	1178 OSLO
Østensjøvannets venner		Postboks 77 Oppsal	0619 OSLO
Østensjøvannets venner	Amund Kveim	Postboks 77 Oppsal	0619 OSLO
Norsk Ornitologisk Forening avdeling Oslo og Akershus		Postboks 1041 Sentrum	0104 OSLO
Skiforeningen		Kongeveien 5	0787 OSLO
Groruddalen miljøforum		Postboks 40 Veitvet	0518 OSLO
Oslofjorden friluftsråd		Gml. Drammensvei 203	1337 SANDVIKA
Oslomarkas Fiskeadministrasjon	Bjørn Torp	Sørkedalen 914	0759 OSLO
Oslo Elveforum			
Oslo Elveforum	Ida Fossum-Tønnessen	Rosendalsveien 8 B	1166 OSLO
Maridalens venner		Konvallvegen 67	2742 GRUA
Oslo Idrettskrets		Ekebergveien 101	1178 OSLO
Oslo Skikrets		Ekebergveien 101	1178 OSLO
Helseetaten		Storgata 40	0182 OSLO
Oslo og Omland Friluftsråd		Postboks 8896 Youngstorget	0028 OSLO
4H Akershus og Oslo		c/o FMLAPostboks 8111 Dep.	0032 OSLO
Norges Turmarsjforbund		Postboks 147	1471 LØRENSKOG
Norsk trekkhundklubb		Postboks 38 Tåsen	0801 OSLO
Norges Jeger- og fiskeforbund Oslo		Sørkedalen 915	0758 OSLO
Oslo sportsfiskere		Postboks 989 Sentrum	0104 OSLO
Norsk Zoologisk Forening		Postboks 6731 Etterstad	0609 OSLO
Norsk Folkemuseum		Postboks 720 Skøyen	0214 OSLO
Norges ake, bob- og skelettonforbund NABSF		Serviceboks 1 Ullevål Hageby	0840 OSLO
Akershus og Oslo orienteringskrets		Serviceboks 1 US	0840 OSLO
Oslo KFUM Sjøkorps		Akershuskai Nordre 28	0150 OSLO
Oslo og Akershus dykkekrets		Hartmannsvei 19	0284 OSLO
Norges luftsportsforbund		Postboks 383 Sentrum	0102 OSLO
Norges klatreforbund		Serviceboks 1 US	0840 OSLO
Oslo Rokrets		Postboks 1323 Vika	0112 OSLO
Oslo og Akershus		Jongsåsveier 42 C	1338 SANDVIKA

Rytterkrets			
Samarbeidsrådet for biologisk mangfold - SABIMA		Postboks 6784 St. Olavs plass	0130 OSLO
Norges idrettshøgskole		Postboks 4014 Ullevål Stadion	0806 OSLO
Oslo krets av Norges KFUK-KFUM-speidere		Postboks 6810 St. Olavs plass	0130 OSLO
Oslo og Akershus krets Norges KFUK-KFUM		Postboks 6814 St. Olavs Plass	0130 OSLO

Oslo kommune
Bydel Ullern
Bydelsadministrasjonen

Bymiljøetaten Divisjon Friluft
Postboks 1443 Vika
0115 OSLO

Underretning om vedtak

Dato: 15.02.2012

Deres ref:	Vår ref (saksnr):	Saksbeh:	Arkivkode:
11/01409	2011/1328	Tore Gleditsch, tlf. 95298337	565.0

REVISJON AV PLAN FOR IDRETT OG FRILUFTSLIV I OSLO 2013-2016
Ovennevnte sak er behandlet av Ullern bydelsutvalg i utvalgets møte 09.02.2012. Ullern bydelsutvalg fattet følgende enstemmige vedtak:

Beskrivelse og forslag til prioriterte tiltak i friluftssektoren i Bydel Ullern. Basert på befaringer og på Friluftsetatens "Turkart Oslo vest 2.opplag, januar 2010"

Prioritet 1
Turvei A1 går langs Lysakerelven fra Sollerud til Bogstadvannet. Veien går inn i Vestre Aker bydel like nord for Lysejordet skole. I Ullern bydel er turveien i til dels dårlig forfatning og er ikke opparbeidet i hele sin lengde. Veien er blokkert fra Bærumsveien ved Fådpassasjen og nesten opp til Lysejordet skole på grunn av påbegynt utbedring. Det lar seg ikke gjøre å krysse elven for å kunne fortsette turen oppover på Bærumsiden. Det ligger en bro ovenfor det blokkerte området, men den kan ikke nås sydfra. Terrenget er her meget bratt og utilgjengelig.
Syd for Bærumsveien ved Ullern mølle er stien i ferd med å falle ut i en lengde av 20-30 meter.
Tiltak: Turveien opparbeides og skiltes. Påbegynt utbedring nord for Bærumsveien må fullføres. Karakteren av sti må beholdes og færrest mulig trær felles. Anleggsveien må repareres og tilbakeføres til turveistandard. Det bør skiltes ved Lysejordet skole og ved Bærumsveien.
For å hindre rasering av stien ved Ullern mølle bør forslaget fra Lysakervassdragets Venner gjennomføres snarest. Historisk plakett bør settes opp ved Ullern mølle. Vedlegg 1.

Prioritet 2
Tiltak A. Forslag fra Hoffselvens venner datert 01.01.2012 om tilgjengelighet til Dronningfossen. Vedlegg 2.
Tiltak B. Forslag fra samme organisasjon datert 03.12.2011 om turvei fra Gullkroken til Smestaddammen. Vedlegg 3.
Bymiljøetaten anmodes om å kvalitetssikre forslagene med hensyn til terrenginngrep og hva vannressursloven tillater.

Prioritet 3
Turvei A3: Starter ved Vigelandsanlegget, følger Skøyenbekken ned gjennom Skøyenparken, fører vestover til Pilgrimsleden ved Øvre Silkestrå og følger leden frem til Hoffsveien ved Hoff Gård. Deretter går A3 opp langs Hoffsveien, krysser til Jarlsborgveien, og følger Makrellbekken frem til Njårdhallen, hvor den krysser Sørkedalsveien, går over i Vestre Aker bydel og opp til Strømsdammen.
Tiltak: Nedenfor Hoff Gård bør A3 legges om slik at den følger den allerede opparbeidede turvei nordover mellom Hofftunet og Hoff Gård opp til Jarlsborgveien. Denne veien har belysning. Det bør anlegges et opphøyet gangfelt over Hoffsveien: anbefales utført i forbindelse med omleggingen av Hoffsveien. For å forbinde A3 med turvei A4, bør det opparbeides en turveistump på ca 20-30 m der tråkket går i dag, vestover i retning Kikkut.

Turvei A3 bør skiltes i begge retninger der den krysser Hoffsveien, likedan ved Njårdhallen på sydsiden av Sørkedalsveien. Her er traseen vanskelig å finne når man kommer nordfra. Forbindelsen mellom A3 og A4 bør skiltes ved Hoffsveien og ved Gråbrødreveien. Historieplakett ved Hoff Gård.

Prioritet 4
Turvei A4 kommer fra St Edmunds vei, går rundt Kikkut og gjennom Ekely til kulvert under Ring 3 foran Radiumhospitalet; følger Mærradalsbekken og går over i Vestre Aker i dalsøkket nedenfor Husebyleiren.
Tiltak: Nordover fra St Edmunds vei har A4 en litt kronglete trase rundt Kikkut til Gråbrødreveien. Traseen bør legges om slik at den går fra turveien ved Lilleakerbanen, rett opp langs St Georgs vei og gjennom Ekely.
Det ligger til rette for en forlengelse fra St Edmunds vei sydøstover til Bestumkilen. Langs Lilleakerbanen går det opparbeidet turvei østover mot Hoff trikkeholdeplass. Turveien har grusbelegg og belysning. Ved trikkeholdeplassen kan traséen krysse Hoffsveien og trikkeskinnene og følge regulert gang-/sykkelvei langs sydsiden av Hoffselven frem til Skøyen-rundkjøringen. Der kan den følge den planlagte sykkelveien under Skøyenbroen og ut til Bestumkilen. Her møter den turvei A10 (Sollerud-sentrum) som også har forbindelse til turvei A5 med flere på Bygdø.

Prioritet 5
Turvei A9: Starter på Blokkajordet, går forbi Åsjordet stasjon, følger grøntdraget over Ullernkollen til Myrhaugen, hvor den møter turvei A12 og går inn i bydel Vestre Aker.
Turveien er vanskelig tilgjengelig i området nord for Åsjordet stasjon.
Tiltak: Turveien opparbeides med sti i dette området.

Prioritet 6
Turvei B1: På veien fra Drammensveien er det et bratt stykke opp mot Vigelandsanlegget.
Tiltak: En slakkere trasé kan anlegges på vestsiden av elven. Se forslag fra Frognerparkens Venner. Vedlegg 4.

Prioritet 7
Sidesti til turvei A3: Fra A3 går det en bratt sti opp til Husebybakken ved innkjøring til Statnett/Oslo Energi. Dette er en sentral snarvei og skolevei til Smestad skole for skolebarn i området ved Husebybakken. De følger denne stien fra skolen og langs hovedsykkelveinettet ved Smestaddammen til kulvert under Ring 3, og videre opp stien til Husebybakken.
Tiltak: Denne stien bør sikres med et rekkverk.

Sti under Hoffsveien til Gullkroken/Smestad skole: Like nord for Jarlsborgveien ved turvei A3 går det en undergang under Hoffsveien og sti videre opp til Gullkroken til Smestad skole. Dette er en viktig skolevei for barn i Jarlsborg- og Hoffområdet.
Tiltak: Det bør opparbeides grusvei i tråkket i ytterkanten av gressplenen mot elva forbi boligområdet frem til bro og trapp opp til Gullkroken. Det bør ved siden av trappen opparbeides muligheter for å trille en sykkel.

Med bakgrunn i de tilsendte forslag til idrettsanlegg utenfor økonomirammen anbefaler Ullern kultur- og oppvekstkomite Ullern bydelsutvalg å prioritere følgende idrettsanlegg i Bydel Ullern:

Beliggenhet	Anleggstype	Forslagsstiller	Prioritet bydel	Prioritert andre	Kommentarer
Idrettshaller, prioritert					
Ullernprosjektet	Flerbrukshall basket og fotball	Ullern IF	1	Idrettsetaten(8), ISU og særkrets	Regulert

Prosjektering av ny idrettshall ved Skøyen skole	Flerbrukshall	Bydel Ullern	2		
Ullern vgs	Flerbrukshall	UDE	3	ISU	
Idrettshaller, uprioritert					
Makrellbekken	Turn-/flerbrukshall	Særkrets for gymnastikk og turn		ISU og særkrets	
Bestumkilen	Tennishall			ISU	
Blokkajordet	Tennishall	Ullern tennis		ISU	
Njård livsstilsenter*	Utvidelse av Njårdhallen til flerbrukshall for idrett og kultur	Njård IL		Særkrets	
Njård livsstilsenter*	Basishall (turn)	Særkrets for gymnastikk og turn		Særkrets(1)	
Idrettshaller rehabilitering, prioritert					
Skøyenhallen	Rehabilitering tribune og utstyrsrom	Bydel(?) og UBF	1	ISU	
Ballbinger/ballbaner, prioritert					
Lilleaker skole	Ballbinge			ISU	
Klubbhus/garderober, uprioritert					
Ullernprosjektet*	Klubbhus, garderober, kontor og lager	Ullern IF			
Bad- og svømmeanlegg, uprioritert					
Lilleaker skole	Svømmeanlegg	UBF		ISU	
Skianlegg – vinterlekeplass, uprioritert					
Bestum skole	Skilekbakke			ISU	
Vannsport, prioritert					
Bestumkilen	Bøyemerket ro- og padlebane. Rehabilitering og utvidelse	OKK, BR og OR		Idrettsetaten (1)	
Bestumkilen	Båthus			ISU	
Diverse nærmiljøanlegg, uprioritert					
Bestum skole	Klatrevegg			ISU	

*Feil lokalisert til Bydel Vestre Aker

Med vennlig hilsen
Bydel Ullern

Kari Andreassen
Bydelsdirektør

Tore Gleditsch
rådgiver - leder politisk sekretariat

4 vedlegg

Oslo Kommune

Plan for idrett og friluftsliv i Oslo 2013-2016

15.04.2012

Innhold

1. Innledning 3
   1.1. Innhold og formål med planen 3
   1.2. Revisjon og rullering av planen 3
   1.3. Planprosessen 3
   1.4. Planen som politisk og administrativt verktøy 4
   1.5. Økonomiske rammer 4
   1.6. Kommentarer til vedtak og merknader fra forrige planperiode 6
   1.7. Begrepsavklaringer 8
2. Fremtidige utfordringer for friluftsliv og idrett 10
   2.1. Befolkningsvekst 10
   2.2. Det flerkulturelle Oslo 13
   2.3. Folkehelse 16
   2.4. Arealknapphet 21
   2.5. Drift og vedlikehold 24
3. Friluftsliv 27
   3.1. Overordnede føringer 27
   3.2. Resultatvurdering forrige planperiode 27
   3.3. Målsetninger 30
   3.4. Statusbeskrivelse 32
   3.5. Behov 46
4. Idrett 62
   4.1. Overordnede føringer 62
   4.2. Resultatvurdering forrige planperiode 62
   4.3. Målsetninger 64
   4.4. Statusbeskrivelse 67
   4.5. Behov 85
5. 5. Handlingsprogram 90
   5.1. Friluft 90
   5.2. Idrett 94

Vedlegg: 98

1. Innledning

1.1. Innhold og formål med planen

Den felles overordnede målsettingen i plan for idrett og friluftsliv i Oslo 2012-2016 er:
«Alle i hele byen skal i sin hverdag ha gode muligheter til å utøve friluftsliv, idrett og fysisk aktivitet med tanke på positive opplevelser og helsegevinst.»

Byrådsavdeling for miljø og samferdsel har gitt Bymiljøetaten i oppdrag å utarbeide planen. Planen har ligget ute til høring mellom 15.04.2012 og 01.06.2012. Hensikten med denne planen er å ha en politisk vedtatt og oppdatert langsiktig plan for utvikling av anlegg og områder for idrett og friluftsliv i kommunen.

Anlegg for idrett, fysisk aktivitet og friluftsliv som det søkes spillemidler til må, i følge Kultur- og kirkedepartementet, være innarbeidet i en slik kommunal plan. Det er utarbeidet to handlingsprogram for henholdsvis idrett og friluftsliv. Handlingsprogrammet er en 4-års plan for investeringer til anlegg og områder for idrett og friluftsliv og er basert på registrerte behov og prioriteringskriterier forankret i overordnede målsetninger. Prioriterte tiltak i handlingsprogrammet i planen vil være retningsgivende for bruk av rammebevilgningene i økonomiplanen i årene framover.

Badene har i tidligere planer blitt beskrevet som eget punkt. I denne planen inngår dette i de generelle beskrivelsene. Rehabiliteringsbehovet er stort for byens badeanlegg og det vil derfor bli utarbeidet en egen bystyremelding om bade- og svømmeanlegg i Oslo som skal gå dypere inn i problemstillingene knyttet til denne anleggstypen.

1.2. Revisjon og rullering av planen

Med rullering menes mindre vesentlige endringer av handlingsprogrammet. Så lenge rullering kun medfører endringer på prioriteringslisten av allerede oppsatte anlegg (og ikke vesentlige endringer for øvrig) kan den politiske behandlingen delegeres til et underutvalg. Idrettsrådet og andre involverte parter i kommunen bør få handlingsprogrammet til uttalelse i alle tilfelle. Næringsmiljøanlegg og mindre ordinære anlegg, kan tas inn i handlingsprogrammet ved rullering.

Med revidering menes en fullstendig saksbehandling etter plan- og bygningsloven § 20-5, med sluttbehandling i bystyret. Vesentlige endringer av planen skal behandles på samme måte som revidering av planen (f.eks. at helt nye større anlegg, eller mindre anlegg som ikke samsvarer med planens målsettinger, tas inn)

1.3. Planprosessen

Planarbeidet startet opp i november 2011, med annonsering i dagspressen, informasjon på Bymiljø-etatens hjemmesider og to informasjonsmøter for henholdsvis idrett og friluftsliv. I første del av planprosessen ble det fokusert på forslag til tiltak (anlegg og områder) for idrett og friluftsliv i planens handlingsprogram. Frist for innspill var 15.02.2012. Bydelene har hatt en prosess med behandling og kommet med forslag tilprioritering av tiltak. I de fleste bydeler har idrettens samarbeidsutvalg, og noen steder Friluftslivets samarbeidsutvalg, vært involvert i formidling/prioritering av forslag til tiltak. Alle

innkomne innspill ligger som vedlegg til planen. Planforslaget sendes ut på høring 19.04.2012 til 01.06.2012. I forbindelse med høringen vil det bli avholdt et informasjonsmøte. Planen vil så bli bearbeidet på grunnlag av høringsuttalelser.. Ferdig sak (Plan for idrett og friluftsliv i Oslo - PIFO - 2013) oversendes 01.07.2012. Byrådsavdeling for miljø og samferdsel for politisk behandling. Planen forventes vedtatt av bystyret *november 2012*..

I tillegg til innsatsen i bydelene og i organisasjoner og foreninger, har Oslo idrettskrets og Oslo og omland friluftsråd vært sentrale bidragsytere og samarbeidsparter i arbeidet med planen. Det har også vært viktig for Oslo kommune å ha en åpen planprosess med mulighet for medvirkning i planarbeidet.

1.4. Planen som politisk og administrativt verktøy

I tillegg til å være et styringsredskap for politikerne benyttes denne planen i administrasjonens daglige oppfølging av feltet idrett og fysisk aktivitet, herunder friluftsliv. Punkter som er mangelfulle, eller mangler helt i planen, registreres fortløpende, slik at de kan inngå ved første rullering.

Planen er også påkrevd som grunnlag for søknad om spillemidler og er et dokument av stor betydning som premissgiver for kommunens arbeid med fysisk aktivitet, og rehabilitering/nybygging av anlegg og områder.

1.5. Økonomiske rammer

Ordinære bevilgninger

Allerede i januar starter innspillprosessen for aktuelle behov og tiltak i påfølgende års investeringsbudsjett. Etaten spiller inn forslag til neste års investeringsbudsjett i løpet av vinter/vår. Deretter pågår den kommunale budsjettprosess utover i året. Høsten er i stor grad forbeholdt politisk behandling av budsjettutkastet fra byrådsavdelingen.

Oslo kommune vedtar så i desember hvert år en 4-årig økonomiplan og et årlig budsjett for kommende år. Den 4-årige økonomiplanen er ikke bindende for perioden. Den kan endres for hvert år, avhengig av hva bystyret ønsker å prioritere.

Gjennomføringen av idrett- og friluftslivsplanens handlingsprogram, avhenger av kommunens årlige bevilgninger til investeringstiltak (årsbudsjettet), samt eventuell privat finansiering av tiltak. Årsbudsjettet blir også grunnlaget for kommunens egenandel i de tiltak hvor det søkes spillemidler.

Mer fokusert handlingsprogram

For denne planen (perioden 2013–2016) er antallet tiltak i handlingsprogrammet redusert, i forhold til de to foregående planperioder. Dette er gjort med bakgrunn i den avstanden som er observert mellom ressursbehovet i tidligere handlingsprogrammer (representert ved prioriterte tiltak), og de bevilgninger som er kommet i planperioden.

Målet med reduksjonen er å oppnå større samsvar mellom den 4-årige økonomiplanen, og prioriterte tiltak og beløp i handlingsprogrammet, samtidig som det er en erkjennelse av den politiske friheten til å bevilge midler til de tiltak, som fra år til år vurderes som de mest nyttige og fortjenstfulle.

Det er viktig at det samtidig med investering i nye idretts- og friluftslivstiltak, settes av midler til drift og vedlikehold av de nye arealene og/eller anleggene. Det er et forholdsvis stort vedlikeholdsetterslep på kommunens anlegg og områder for idrett og friluftsliv.

Ekstraordinære bevilgninger

I tillegg til de årlige ordinære bevilgninger til idrett og friluftsliv over Bymiljøetatens investeringsbudsjett, bevilger Oslo kommune og staten ekstraordinære midler til idretts- og friluftslivstiltak via Groruddalssatsingen. For 2010 og 2011 har årlige samlede bevilgninger fra stat og kommune til programområde 2 (Alna, grønnstruktur, idrett og kulturmiljø) vært på hhv.12,6 og 36,1 millioner kroner. Dette er vesentlig investeringsprosjekter.

Det kan søkes om spillemidler til gjennomføring av investeringstiltak i henhold til gjeldende kriterier. Staten vedtar årlig rammer og geografisk fordeling. Oslos andel blir fordelt blant forhåndsgodkjente prosjekter. Det kreves at tiltakshaver stiller med egenandel.

1.6. Kommentarer til vedtak og merknader fra forrige planperiode

Bystyrets vedtak i forbindelse med behandling av plan for 2009-2012:

1. Byrådet bes legge fram sak for bystyret om opprettelse av Friluftsfond. Saken bør inneholde mulige finansieringsmåter for et slikt fond.
Byrådet har avvist forslag om å opprette friluftsfond i Byrådets forslag til budsjett 2011 og økonomiplan 2011-2014, med henvisning til at friområdeprosjektet har ivaretatt mye av det et friluftsfond skulle sikre.

2. Det etableres et tverretatlig prosjekt for gjenåpning av vassdrag i Oslo kommune.
Det er fortløpende samarbeide mellom aktuelle etater.Men det er ikke etablert noe konkret prosjekt på dette.
3. Byrådet bes vurdere hvordan fergetilbudet kan utvides til å anløpe flere strender i indre Oslofjord, og orientere komiteen om dette.
Anløp til Hovedøya, Langøyene og Malmøykalven har i perioden blitt rehabilitert for å sikre tilgjengelighet. Nye anløp har blitt vurdert uten at det foreløpig er tatt noen besluttninger.

4. Byrådet gis fullmakt til å foreta de nødvendige årlige revideringer av det prioriterte handlingsprogrammet 2009-2012.
Byrådet har revidert handlingsprogrammet i egen byrådssak hvert år.

5. Bystyret informeres om hvilke anlegg som har fått spillemidler de enkelte år i form av en orientering til bystyrets organer etter fordelingen.
Bystyret har årlig blitt informert om status for spillemidler i egen byrådssak.

6. Byrådet gis fullmakt til å vedta ny standardkontrakt for kommunens utleie av arealer (herunder friområder) til småbåthavner og opplagsplasser, og oppheve tidligere kontrakt vedtatt av formannskapet 17.06.1992.
Arbeid med å utarbeide ny standardkontrakt fortsetter i kommende planperiode og miljøhensyn/krav til miljøsertifisering vil bli implementert i kontrakt.

7. I tillegg til de prioriterte hallene skal også OBIK-hallen prioriteres.
OBIK-hallen er ikke tatt inn i handlingsprogrammet da den har manglet fullfinansiering.

Samferdsels- og miljøkomiteens merknader:

- Plan for idrett og friluftsliv 2013-2016 sendes på høring i april med seks ukers høringsfrist i henhold til PBLs krav til behandling av kommuneplaner.
- Arealer for skytehall på Åsland er regulert og arbeider blir igangsatt i 2012.
- En egen bademelding for Oslo er under utarbeidelse.
- Bystyret har bevilget 1 million kroner til prosjektering av badeanlegg etter modell av Drammensbadet.
- Det er etablert kampsportlokaler på Bislett stadion.
- Arbeidene med klimatisering av innendørs løpebane på Bislett stadion ble ferdigstilt i 2010.
- Under tribunen mot Bislett plass, er det innredet et areal for kampsport

- Voldsløkka (skatehall og landhockeybane med kunstis):
- Idrettsetaten har utarbeidet forslag til reguleringsplan som er til behandling i Plan- og bygningsetaten. Det er utarbeidet forprosjekt for skatehall og for landhockeybane med kunstis. Kalkylene overskrider bevilgede rammer. Derfor er prosjektene til vurdering med tanke på endringer av konsept eller omfang.
- Treningspitch for cricket på Ekeberg og Rommen er rehabilitert i planperioden.
- Det er i perioden utført utbedringer på flere idrettsanlegg og bad for å tilfredsstille krav til universell utforming.
- Det er fortløpende samarbeid mellom aktuelle etater gjeldende ulovlige forhold i friområdene.
- Byrådet har avvist forslag om å opprette et friluftsfond i Byrådets forslag til budsjett 2011 og økonomiplan 2011-2014, med henvisning til at friområdeprosjektet ivaretatt mye av det et friluftsfond skulle sikre.
- Ferdigstilling av turveinett er en høyt prioritert oppgave og nyanlegging og rehabilitering av turveier skjer fortløpende.
- Trær som felles registreres inn i eget register og erstattes ved anledning.

1.7 Begrepsavklaringer

Dette avsnittet definerer de viktigste begrepene som brukes i fremstillingen av planen.

Idrett
Med idrett forstås aktivitet i form av trening eller konkurranse i den organiserte idretten.

Friluftsliv
Friluftsliv defineres her som opphold og fysisk aktivitet i friluft med sikte på miljøforandring og naturopplevelse.

Egenorganisert fysisk aktivitet
Egenorganisert fysisk aktivitet defineres som all fysisk aktivitet som ikke er organisert av idretts- eller friluftsorganisasjoner. Den egenorganiserte aktiviteten kan eksemplifiseres med joggeturer, skiturer, stavgang, svømming eller liknende gjennomført enten på egenhånd eller sammen med familie eller venner.

Fysisk aktivitet
Begrepet brukes i denne sammenhengen som et overordnet begrep som rommer fysisk utfoldelse, blant annet friluftsliv, idrett, mosjonsaktiviteter og lek.

Friområde - et grøntområde/ friluftslivsområde som er regulert til formålet friområde. Ellers brukes begrepet "friluftslivsområde".

Ordinære anlegg
Ordinære anlegg er større anlegg. For eksempel vil ofte bydelen være det geografiske området som anlegget dekker. Friluftslivsanlegg som kommer i denne kategorien, er blant annet skiløyper og badeplasser.

Nærmiljøanlegg
Nærmiljøanlegg er utendørs anlegg eller områder tilrettelagt for egenorganiserte fysiske aktiviteter, hovedsakelig beliggende i tilknytning til boområder eller oppholdsområder. Skoler og barnehager regnes i denne sammenheng som viktige oppholdsområder. Anleggene er allment tilgjengelige, primært anlagt for barn og unge, men også for lokalbefolkningen for øvrig.

Mindre kostnadskrevende nærmiljøanlegg
Samme definisjon som nærmiljøanlegg, men med øvre godkjent kostnad på kr. 80 000, og nedre godkjent kostnadsramme på kr. 20 000. Det kan søkes om tilskudd på inntil 50 % av godkjent kostnad. Det er mulig å søke tilskudd til mindre kostnadskrevende nærmiljøanlegg gjennom hele året, og det er ikke krav om at anlegget skal være omtalt i idretts- og friluftslivsplanen.

Offentlige friområder (underformål under reguleringsformålet grønnstruktur)
Avgrensede områder som forutsettes å skulle erverves, tilrettelegges og opparbeides for allmennhetens uhindrete opphold og rekreasjon. Områdene skal være vedlikeholdt av kommunen, og kan omfatte parker, turveier, lysløyper, lekeplasser, badeplasser og nærmiljøanlegg.

Park
I denne sammenheng regulerte friområder i offentlig eie, med stor grad av opparbeiding og hyppig vedlikehold. Park er også et underformål under reguleringsformålet grønnstruktur.

Turvei/grønnkorridor
Turveier og stier med ulik grad av opparbeidelse og utstyr. Turveibegrepet brukes i Oslo kun i byggesonen, og ikke i Marka.

Turvei oppfattes av folk flest å være en stille og fredelig trasé å gå eller sykle på, rimelig fri for biltrafikk og støy, og i grønne omgivelser. Turvei er også et underformål under reguleringsformålet grønnstruktur.

I det følgende vil vi definere begrepet turvei, slik det i stor grad er benyttet historisk i Oslo kommune, slik det normalt benyttes i Bymiljøetaten, og slik det i det vesentligste benyttes i denne planen: En turvei er ikke selve traseen hvor ferdselen foregår, men en grønnkorridor av en viss bredde i landskapet. I tillegg til å lede fotgjengere og syklister, har denne korridoren også en viktig funksjon som en grønn lunge, og for sikring og videreutvikling av biologisk mangfold. I følge Grøntplanen fra 1993 bør en grønnkorridor ha minst 20 meters bredde. Utover dette finnes ikke normerte krav til standard for selve traseen, vedrørende stigning, bredde, dekke osv. Standard og kvalitet blir vurdert i hvert enkelt tilfelle, avhengig av forventet ferdsel, hensyn til naturen og tilpasning til landskapet. Bymiljøetaten forvalter områder som er regulert til grønnstruktur-turvei og som er sikret av kommunen.

Tursti som del av turvei/grønnkorridor
Trasé der en kan ferdes til fots. Turstier er vanligvis ryddet for vegetasjon, men lite opparbeidet. Turstier har sjelden universell utforming.

Grusvei som del av turvei/grønnkorridor
Trasé der en kan ferdes til fots, med sykkel, rullestol og barnevogn. Traseen er ryddet for vegetasjon og som regel godt merket. Grunnen er godt opparbeidet, og det er anlagt toppdekke som gir jevn overflate. Minimum bredde er 1,5 meter. Traseen blir normalt ikke brøytet, og kan derfor benyttes til skiløype om vinteren.

Gang- og sykkelvei som del av turvei/grønnkorridor
Innenfor noen av turveiene/grønnkorridorene er det opparbeidet offentlige gang- og sykkelveier. Det vil si minimum tre meter bred asfaltert vei, med belysning og fullt vintervedlikehold. Der denne traseen er regulert som offentlig gang- og sykkelvei, er det Oslo kommune (Bymiljøetaten) eller Statens Vegvesen som har ansvaret for forvaltning og drift. Utformingen følger da normert veistandard.

Fast dekke
Fast, stabilt dekke av asfalt, grus eller annet stoff med en slik fasthet og overflate at det er framkommelig med for eksempel rullestol.

Sikring
Sikring innebærer at kommunen skaffer seg rådighet over et areal, ved erverv av eiendomsrett eller ved avtale om varig bruksrett (servituttavtale).

Tilrettelegging
Etablere tilgjengelighet og bruksmulighet for et område gjennom fysiske tiltak for bestemte aktiviteter og/eller grupper av brukere.

Universell utforming
Universell utforming er en utforming av anlegg og områder som sikrer tilgjengelighet i så stor utstrekning som mulig, for alle brukergrupper uansett funksjonsnivå. Universell utforming innebærer at hensynet til alle brukergrupper skal innarbeides i løsningene så langt det er teknisk og økonomisk mulig, og akseptabelt med hensyn til naturinngrep. Brukergrupper som det bør vurderes å ta hensyn til er bevegelseshemmede, orienteringshemmede og miljøhemmede (for eksempel allergikere og astmatikere). Tilleggsløsninger eller kompenserende løsninger for spesielle brukergrupper skal bare brukes når dette er absolutt nødvendig.

2. Fremtidige utfordringer for friluftsliv og idrett

2.1. Befolkningsvekst

Den overordnede målsettingen for utvikling og tilrettelegging for idrett og friluftsliv i Oslo er at alle skal i sin hverdag ha gode muligheter til å utøve friluftsliv, idrett og fysisk aktivitet med tanke på positive opplevelser og helsegevinst.

Den sterke befolkningsveksten i Oslo kommune, særlig blant barn og unge, har stor betydning for behovet for idrettsanlegg, og avsetting av arealer til dette. Oslo kommunes befolkning har steget med 18 prosent siden 2000, og pr 1.1.2011 teller den 599 230 personer. Innen 2030 forventes Oslos befolkning å ha steget til nærmere 800 000, tilsvarende en økning på over 10.000 personer hvert år. Klart mest folkerike er bydelene i indre by, hvor også veksten er størst.

For å gi en bedre oversikt over hvilke deler av byen som har økt mest/forventes å øke mest i innbyggertall, kan byen deles inn i fire geografiske områder (fig. 1 og 2):

Nord og vest:	Bydelene Ullern, Vestre Aker, og Nordre Aker
Sør:	Bydelene Østensjø, Nordstrand og Søndre Nordstrand
Øst:	Bydelene Bjerke, Grorud, Stovner og Alna
Indre by:	Bydelene Gamle Oslo, Grünerløkka, Sagene, St. Hanshaugen og Frogner

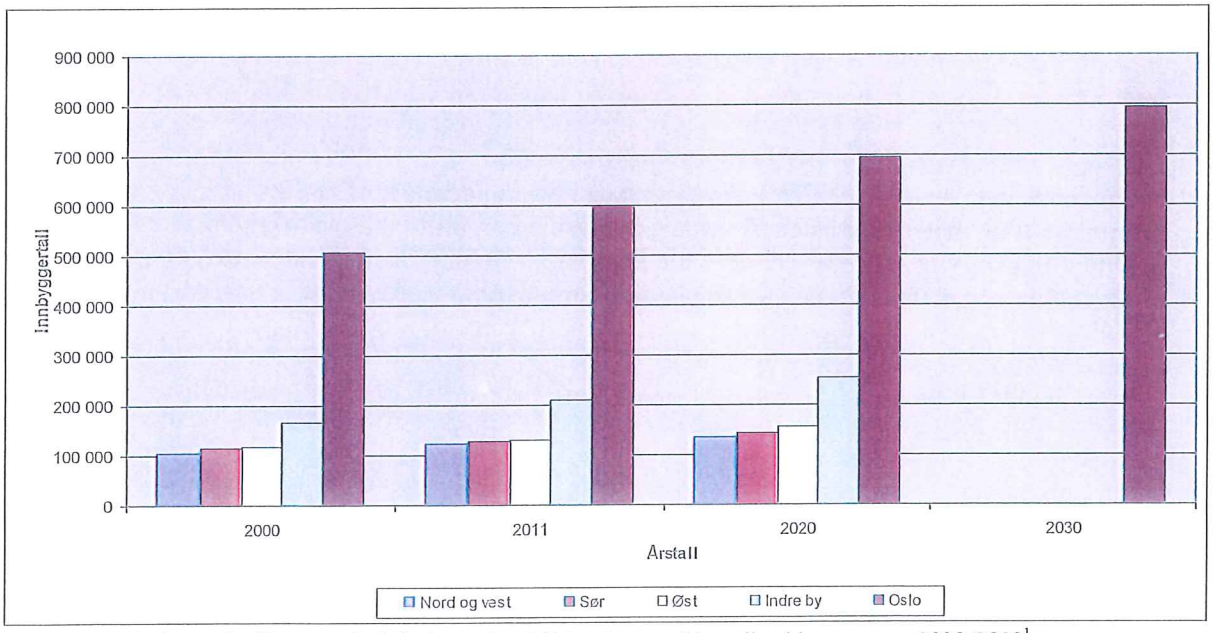

Figur 1: Befolkningsvekst/forventet befolkningsvekst i Oslo etter områder, alle aldersgrupper, 2000-2030[1].
Kilde: Utviklings- og kompetanseetaten

Befolkningsveksten er størst i aldersgruppen 6 – 25 år, som er hovedmålgruppen for Oslo kommunes idrettspolitikk. Innenfor denne aldersgruppen er befolkningsveksten hele 24 % i perioden 2000 til 2011. Oslo kommune ønsker å ha gode vilkår for både fritids- og friluftsaktiviteter, breddeidrett og toppidrett. Kombinert med lav anleggsdekning pr innbygger i dag, arealknapphet og stor befolkningsvekst gir dette

[1] Fremskrevne befolkningstall på bydelsnivå finnes ikke for år 2030.

et stort behov for å ha fokus på langsiktig arealplanlegging knyttet til tilrettelegging for idrett og fysisk aktivitet.

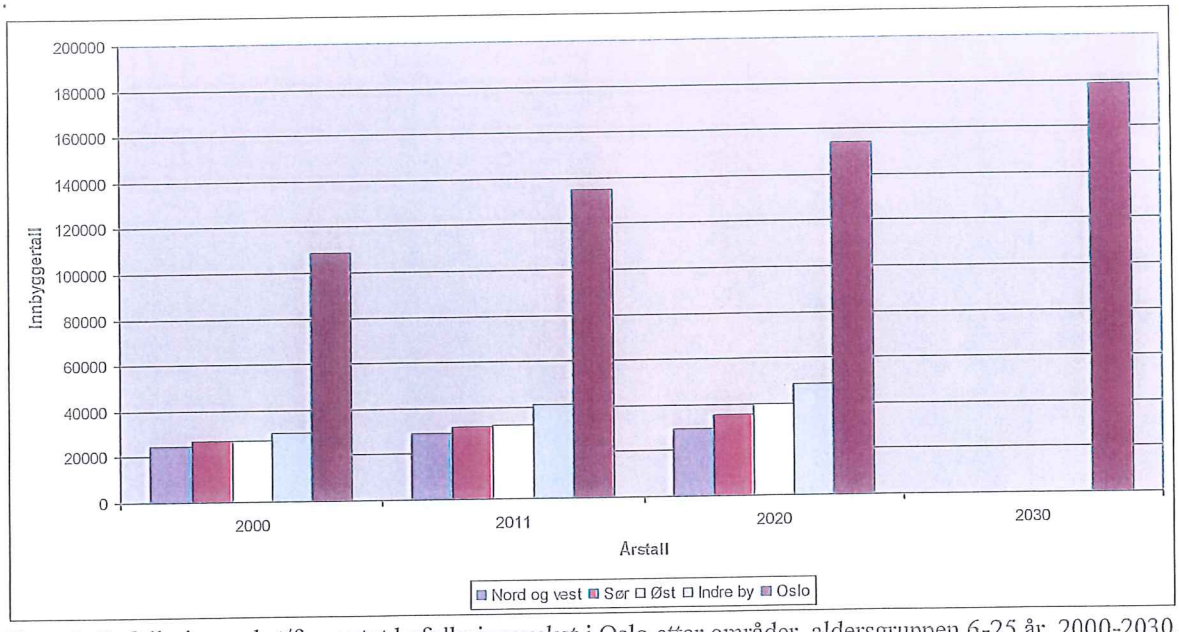

Figur 2: Befolkningsvekst/forventet befolkningsvekst i Oslo etter områder, aldersgruppen 6-25 år, 2000-2030. Kilde: Utviklings- og kompetanseetaten

Figur 2 viser veksten i denne aldergruppen for perioden 2000 til 2030. I følge Utviklings- og kompetanseetaten (UKE) er det de yngre aldersgruppene som står for størstedelen av befolknings-veksten i Oslo. Dette er dels et resultat av høy innflytting blant disse aldersgruppene og dels et resultat av stadig økende fødselstall. Denne tendensen er langt tydeligere i indre by enn i ytre by (bydelene i nord, vest, sør, og øst)[2]. Ser en på boligutbyggingen i Oslo på 2000-tallet bekreftes den samme tendensen, med et stort antall boliger som er godkjente, igangsatte og tatt i bruk i indre by (fig. 3).

[2] http://www.utviklings-og kompetanseetaten.oslo.kommune.no/oslostatistikken/article160059-42123.html

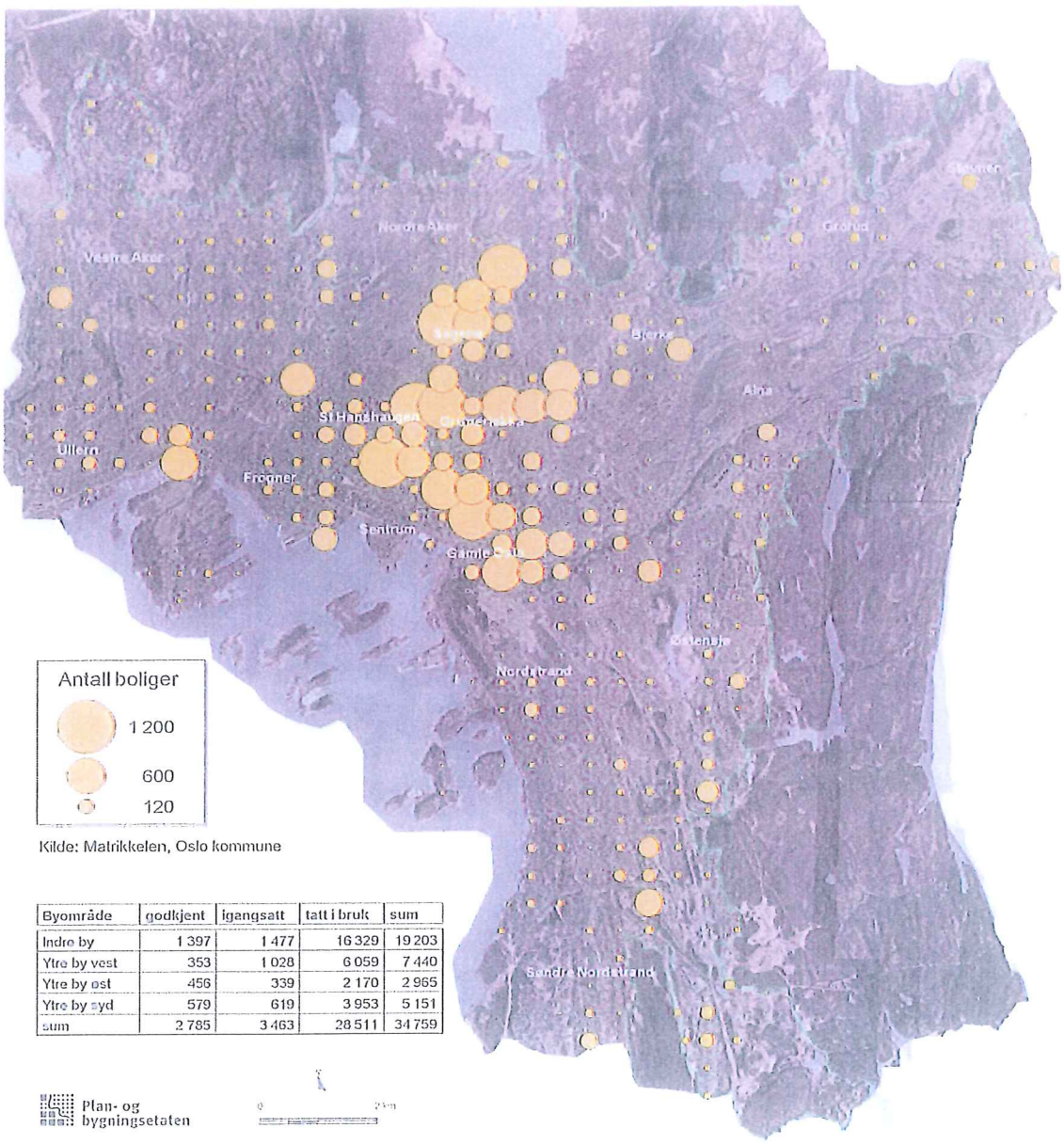

Byområde	godkjent	igangsatt	tatt i bruk	sum
Indre by	1 397	1 477	16 329	19 203
Ytre by vest	353	1 028	6 059	7 440
Ytre by øst	456	339	2 170	2 965
Ytre by syd	579	619	3 953	5 151
sum	2 785	3 463	28 511	34 759

Figur 3. Antall boliger som er godkjent, igangsatt og tatt i bruk i perioden 1.1.2000 - 1.6.2010. Boligenheter i tilbygg/påbygg er inkludert.

2.2. Det flerkulturelle Oslo[3]

Ved inngangen til 2011 bodde det 170 206 innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre i Oslo, nesten dobbelt så mange som i 2000. Dette utgjør 28 prosent av befolkningen i byen. Av disse hadde 47 893 vestlig landbakgrunn og 122 313 ikke-vestlig landbakgrunn, noe som utgjør henholdsvis 8 og 20 prosent av Oslos befolkning[4]. Det er relevant å dele innvandrerbefolkningen inn i vestlige og ikke-vestlige innvandrere fordi ikke-vestlige innvandrere ofte bringer med seg andre idrettstradisjoner og dermed andre anleggsbehov enn den øvrige befolkningen.

Oslos befolkning har bakgrunn fra 188 land. De største gruppene har bakgrunn fra Pakistan (21 629 personer), Somalia (12 248 personer), Sverige (12 088 personer) og Polen (9 302 personer). Størstedelen av den sterke befolkningsveksten i Oslo etter 2000 kan forklares av veksten i innvandrer-befolkningen. Siden 2000 har innvandrerbefolkningen økt med 80 prosent, samtidig som deres andel av befolkningen har økt med nesten 10 prosentpoeng. Innvandringen fra vestlige land har særlig vært fra EU-land i Øst-Europa, spesielt Polen, i tillegg til Sverige.

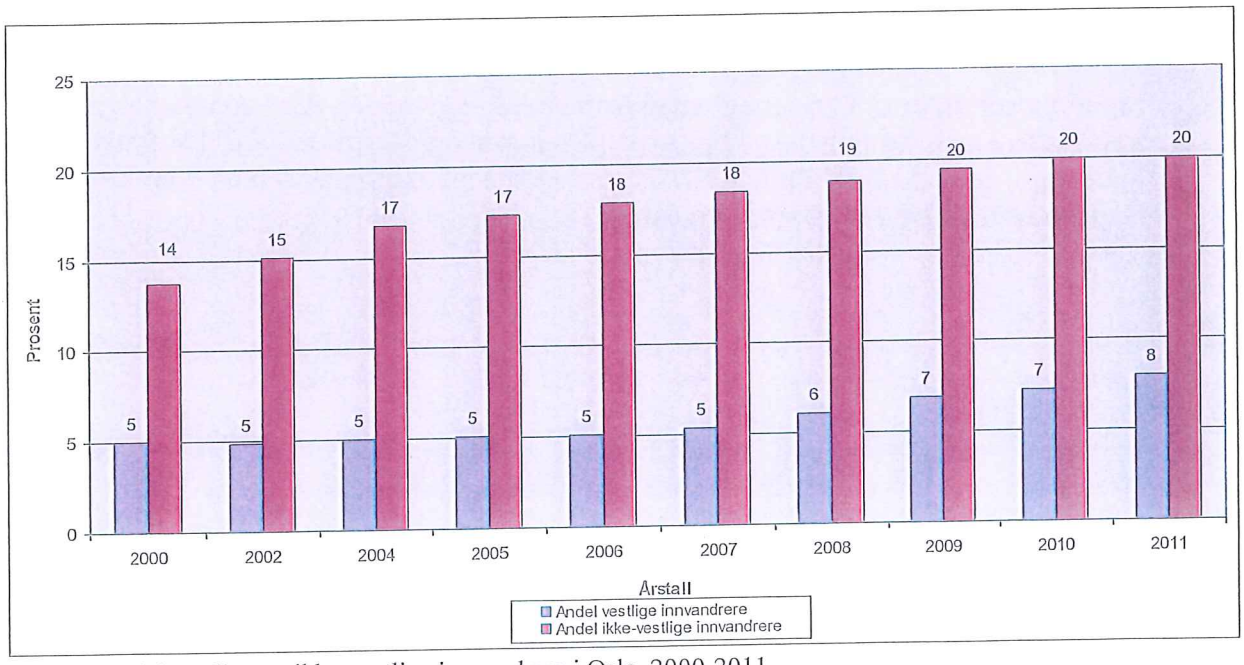

Figur 4: Andel vestlige og ikke-vestlige innvandrere i Oslo, 2000-2011.
Kilde: Utviklings- og kompetanseetaten

[3] Der ikke annet er skrevet, er alle tall i dette kapittelet fra UKEs hjemmesider.

[4] I følge SSBs inndeling inkluderer innvandrere fra vestlige land innvandrere fra EU etc.: Andorra, Belgia, Bulgaria, Danmark, Estland, Finland, Frankrike, Færøyene, Gibraltar, Grønland, Hellas, Irland, Italia, Kypros, Latvia, Liechtenstein, Litauen, Luxemburg, Malta, Monaco, Nederland, Polen, Portugal, Romania, San Marino, Slovakia, Slovenia, Spania, Storbritannia, Sveits, Sverige, Tsjekkia, Tyskland, Ungarn, Vatikanstaten og Østerrike. I tillegg inkluderes Canada, USA, Australia og New Zealand. Innvandrere fra ikke-vestlige land inkluderer innvandrere fra Afrika og Asia etc.: Asia med Tyrkia, Afrika, Sør- og Mellom-Amerika, Oseania utenom Australia og New Zealand, samt europeiske land utenom EU/EØS (Albania, Bosnia-Hercegovina, Hviterussland, Kosovo, Kroatia, Makedonia, Moldova, Montenegro, Russland, Serbia og Ukraina).

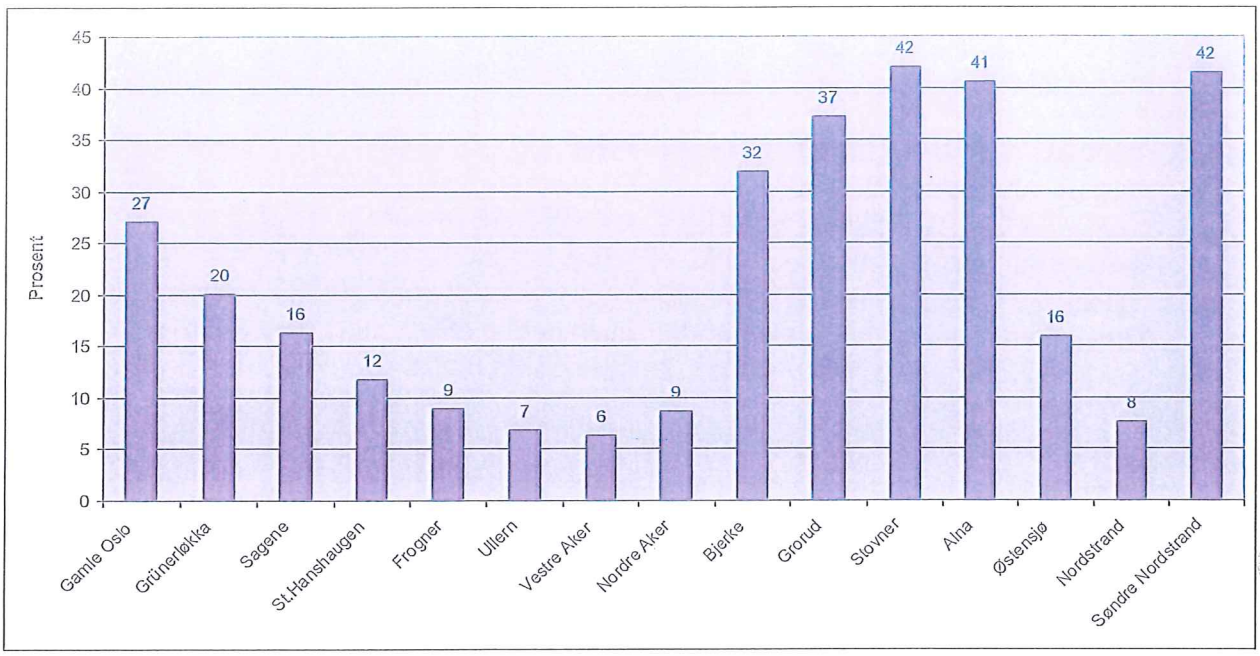

Figur 5: Andel ikke-vestlige innvandrere pr. bydel i Oslo 01.01.2011. Prosent.
Kilde: Utviklings- og kompetanseetaten

Figur 5 viser at det er bydelene Søndre Nordstrand, Stovner og Alna som har høyest andel ikke-vestlige innvandrere med henholdsvis 42 prosent, 42 prosent og 41 prosent i 2011. Lavest andel innvandrere har bydelene Vestre Aker, Ullern og Nordstrand med henholdsvis 6 prosent, 7 prosent og 8 prosent. Bydelskartet under visualiserer grafene.

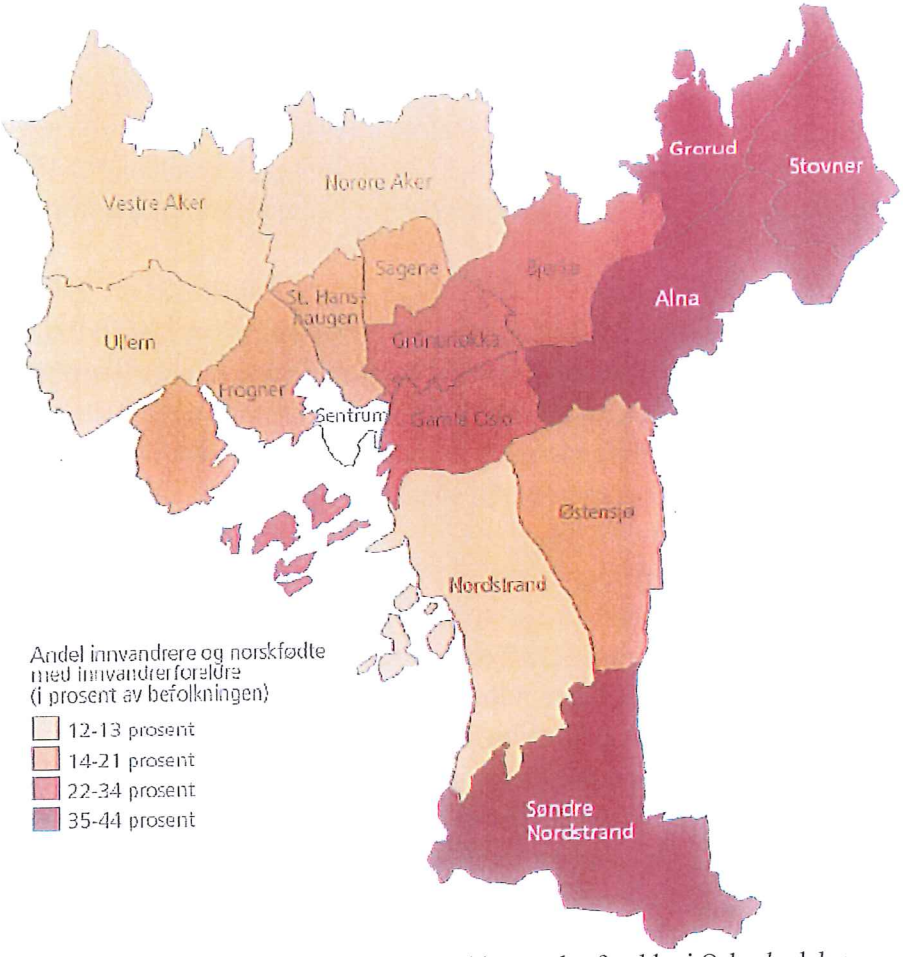

Figur 6: Andel innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre i Oslos bydeler.
Kilde: Befolkningsstatistikk, SSB

2.3. Folkehelse

Det er en forutsetning for helse og trivsel for Oslos innbyggere at det er et godt tilbud innen idrett og friluftsliv. Dette er med på å sikre innbyggernes mulighet til fysisk aktivitet, avkobling, rekreasjon og bedre livskvalitet - alene eller i sosialt fellesskap. Oslos innbyggere sin helse påvirkes av ressurser og beslutninger som fattes utenfor helsevesenets tradisjonelle områder. En felles utfordring for idrett og friluftsliv er derfor å inkorporere folkehelseperspektivet i planleggingen. Et godt tilbud til Oslos innbyggere innen idrett og friluftsliv kan defineres som et folkehelsetiltak utenfor helsesektoren.

I de senere år har det vært stort fokus på forebygging av befolkningens helse.[5] I dagens moderne samfunn oppleves økende problemer med tidsknapphet, stress, psykiske lidelser, inaktivitet og påfølgende utvikling av livsstilssykdommer, noe som også direkte og indirekte rammer barn og ungdom. Denne samfunnsutviklingen medfører at helsesektoren får en større økonomisk belastning. Ved å satse på idretts- og friluftslivstiltak som forebyggende og helsefremmende tiltak, vil det i tillegg til bedre livskvalitet, kunne oppnås en økonomisk gunstig samfunnsutvikling med lavere helsebudsjett.

Det er vanskelig å synliggjøre alle de positive virkningene av idrett og friluftsliv i det samfunnsøkonomiske regnskapet, som for eksempel økt livskvalitet og gode opplevelser, men de er like fullt en faktisk verdiskapning. Det er enklere å dokumentere de fysiske effektene ved organisert anleggsbasert idrett da forskningen på dette feltet har kommet forholdsvis langt og materiellet er lett tilgjengelig. Utfordringene med dokumentasjon i forhold til friluftsliv er knyttet til den forebyggende og helsefremmende helseeffekten av naturomgivelser og da primært det som ikke kan koples direkte til den fysiske delen av helsen. For både idrett og friluftsliv er kunnskapen mangelfull om den egenorganiserte aktiviteten. Mer dokumentasjon omkring utbredelsen av slik aktivitet, hvem som gjennomfører slik aktivitet og begrunnelsene for det vil være svært nyttig i forbindelse med planlegging av anleggsbehov i tiden fremover.

Helsetilstanden i Oslo

I Oslos befolkning som helhet er det klare kjønnsforskjeller når det gjelder oppfatningen av egen helsetilstand. Under 14 prosent av menn i Oslo har dårlig egenvurdert helse, mot en av fire kvinner (ibid:81). Blant innvandrerbefolkningen er det store forskjeller avhengig av opprinnelsesland. Menn fra Somalia opplever sin egen helsetilstand omtrent som menn i befolkningen som helhet. Dårligst helse oppgir kvinner fra Pakistan å ha. Blant pakistanske kvinner i 40-årene oppgir nærmere 80 prosent at de har dårlig helse (ibid:90).

Levekårsindeksen fra 2006 viser at levekårssituasjonen blant Oslos innbyggere er vanskeligst i de østlige og sentrumsnære bydelene.[6] I denne sammenhengen er det relevant å fremheve at dette tilsvarer bydelen

---

[5] *Resept for et sunnere Norge*, St.meld nr. 16 (2002-2003); *Nasjonal strategi for å utjevne sosiale helseforskjeller*, St.meld. nr. 20 (2006 – 2007); *Hovedstadsmeldingen*, St.meld. nr. 31 (2006-2007). Arbeidet med fokus på folkehelse er under utvikling med blant annet implementering av folkehelseplan for Oslo (2005-2008) i alle kommunens virksomheter.

[6] Oslo-Speilet 2006. Levekårsindeksen består av ti indikatorer: Utdanningsnivå, inntekt, andel uforetrygdede, andel ikke-vestlige innvandrere, andel arbeidslose og personer på arbeidsmarkedstiltak, andel barn 0-17 med enslig forsørger, dødeligheten i aldersgruppen 50-75 år, andel høyskole- eller universitetsutdannede i aldersgruppen 30-66 år, flyttehyppighet, og andel personer over 67 år med kun grunnskole.

der innbyggerne refererer å ha størst helseproblemer, både registrerte og egenvurderte. Det er også de bydelene hvor andelen ikke-vestlige innvandrere er høyest.

Eldrebølge

Framskrivingen for aldersutviklingen i Oslo viser at aldersgruppen 67-79 år vil ha den største årlige veksten frem mot år 2025, en vekst på i underkant av 3 prosent i året (Oslo-Speilet nr 4, 2007:12). Denne aldersgruppen er også blant de som rapporterer om de største helseproblemene, særlig gjelder dette for kvinner. Forskning viser at fysisk aktivitet har en positiv effekt på eldre mennesker knyttet både til fysiske, mentale og sosiale aspekter.[7] Når det gjelder hvordan kvinner og menn vurderer sin egen helse, kommer det frem at kvinner vurderer sin egen helse som dårligere enn det menn gjør i alle aldersgrupper (Bråthen m fl 2007:86). Fra omlag 40 års alder blir andelen som rapporterer om dårlig helse markant høyere for kvinner sammenliknet med menn. Aldersgruppen fra 40 år og oppover, og da særlig kvinner; fremstår dermed som en gruppe det er viktig å gi gode muligheter for å drive idrett og friluftsliv.

Mennesker med funksjonsnedsettelse

Mennesker med funksjonsnedsettelser utgjør en svært heterogen gruppe som inkluderer mennesker med både fysiske og psykiske funksjonshemninger. Det er gjort lite forskning omkring denne gruppen i forhold til fysisk aktivitet og helse, spesielt med tanke på situasjonen i Oslo. Levekårsundersøkelsene fra SSB fra 1987 og 1995 gir imidlertid noe informasjon om forholdene på landsbasis. Om lag 18 prosent av respondentene i Levekårsundersøkelsen 1995 ble klassifisert som funksjonshemmet.[8] Blant disse var det hele 87 prosent som svarte at de hadde en eller annen form for langvarig sykdom.

En ny undersøkelse viser at andelen mennesker som plages av depressive symptomer er over dobbelt så høy blant de som har en funksjonshemning sammenliknet med de som ikke har det – henholdsvis 33 prosent og 15 prosent.[9] Samme undersøkelse viser også at en langt større andel funksjonshemmede opplever ensomhet sammenliknet med ikke-funksjonshemmede – henholdsvis 29 prosent og 20 prosent.

Mennesker med funksjonsnedsettelser deltar i mindre grad i idrett og friluftsliv enn de som ikke har funksjonsnedsettelser. Levekårsundersøkelsen fra 1995 viste at mens 72 prosent blant de som ikke hadde en funksjonsnedsettelse hevdet å ha gått en lengre fottur eller skitur de siste 12 månedene, var andelen bare 38 prosent blant de som hadde en funksjonsnedsettelse.

Når det gjelder deltakelse i den organiserte idretten, viste samme undersøkelse at andelen var over dobbelt så høy blant de som ikke hadde en funksjonsnedsettelse som blant de som hadde det.[10]

Manglende deltakelse i idrett og fysisk blant mennesker med funksjonsnedsettelse har flere årsaker. Mange er avhengige av hjelpemidler for å delta, noe som kan gjøre deltakelsen til et økonomisk spørsmål. Andre er avhengige av ledsager for å gjennomføre ulike former for idrett og friluftsliv, og

---

[7] Hjort, 2000.

[8] Hem og Eide (1998): Sakker akterut, tross forbedringer. Samfunnsspeilet nr. 2.

[9] Gjelder for aldersgruppen 40-79 år. Kilde: Thorsen og Clausen (2008): Funksjonshemning, ensomhet og depresjon: Hva betyr ensomhet for om personer med funksjonshemning opplever depresjon? Tidsskrift for norsk psykologforening nr. 1.

[10] Dette kom frem i en kartlegging av behov og ønsker om tilbud for funksjonshemmede utøvere gjennomført av Oslo idrettskrets, Utvalget for Idrett for funksjonshemmede i januar/februar 2007. Undersøkelsen ble sendt til alle idrettslag i Oslo som hadde idrett for funksjonshemmede på programmet, og formidlet videre til de aktuelle utøverne.

begrenses av manglende tilgang på slike. Et annet moment er tilgjengeligheten til anlegg og områder for mennesker med funksjonsnedsettelser. Alle idrettsanlegg som bygges i dag skal bygges i henhold til prinsippene om universell utforming. Det vil si at bevegelseshemmede og synshemmede, som er de største brukergruppene i denne sammenhengen, skal kunne benytte kommunale idrettsanlegg på linje med de som ikke har slike funksjonsnedsettelser. Det er imidlertid fortsatt slik at mange opplever mangelfull tilrettelegging av idrettsanlegg som en av de største begrensningene i sin fysiske utfoldelse. For friluftsliv søkes det å ta hensyn til universell utforming på generelt grunnlag under tilrettelegging, mens enkelte områder utvelges for tyngre universell utforming. Hensyn til universell tilrettelegging skal avveies mot hensyn til naturgrunnlaget og typen aktiviteter det er behov for i området.

Overvektige

Fedmeepidemien som nå også har nådd Norge, er en av grunnene til at det blir stadig viktigere å aktivisere befolkningen - og da spesielt barn og unge.[11] Gjennom prosjektet "Stor & sterk" for unge alvorlig overvektige ved Barnemedisinsk avdeling på Ullevål sykehus kommer det frem at hver femte åtte og tolvåring i Oslo er overvektig. Undersøkelsen synliggjør også store forskjeller mellom bydeler – østlige og sentrumsnære bydeler har en klart større andel overvektige barn enn Oslo vest. Ved å lære de yngre til å like fysisk aktivitet og å få de til å forstå viktigheten av den, økes sannsynligheten for at disse menneskene fungerer bedre i hverdagen. I tillegg er det store muligheter for at de tar med seg de gode vanene inn i voksenlivet og alderdommen.

Hvilke grupper bør stimuleres til fysisk aktivitet?

Spesialtilpassede aktiviseringstiltak kan være gunstige for å stimulere den fysiske, den mentale og den sosiale siden av helsen både til mennesker som tilhører de gruppene som er diskutert over og for Oslos befolkning forøvrig. Geografisk er det tydelig at Oslo øst, sør og indre øst er de delene av byen som har de største helsemessige utfordringene, og det er derfor viktig at også disse delene av byen har et godt utbygd tilbud innenfor idrett og fysisk aktivitet.

Hvordan fungerer idrett og friluftsliv som folkehelsetiltak?

Oppslutningen om idrett og friluftsliv i Oslo vil i det følgende bli sett i sammenheng med tre forhold som alle kan knyttes til folkehelse. Det ene er den fysiske effekten slik aktivitet er dokumentert å ha, m forebygging og begrensning av sykdom og helseplager som konsekvens. Det er imidlertid viktig å understreke at fysisk aktivitet også har en mental side, som avbrekk i en hektisk hverdag eller mer direkte i forbindelse med psykiske plager. Til slutt diskuteres det sosiale bidraget idrett og fysisk aktivitet faktisk gir, som kanskje er spesielt viktig i forhold til de sosiale gruppene som kommer dårligst ut på helsestatistikken. Selv om det er vanskelig å skille kategorisk mellom disse tre forholdene, da det er en nær sammenheng mellom det fysiske, det mental/psykiske og det sosiale aspektet ved helse, er det i fortsettelsen likevel forsøkt å gjøre en slik inndeling.

Den fysiske siden

De fleste kan gjennomføre hverdagen sin med et minimum av fysisk innsats. Det er særlig tre områder kravet til fysisk innsats ser ut til å ha gått tilbake de senere årene: Den fysiske belastningen knyttet til arbeidslivet er blitt mindre, lite fysisk krevende måter å forflytte seg på har blitt stadig mer utbredt og

---

[11] Ulset, Undheim og Malterud. 2007: Er fedmeepidemien kommet til Norge? Tidsskrift for den norske lægeforening 127, 34-37.

mer tid på ulike skjermaktiviteter; har medført lavere aktivitetsnivå i befolkningen.[12] Til tross for disse tydelige tegnene på et redusert fysisk aktivitetsnivå, viser flere studier at aktivitetsnivået i befolkningen har steget heller enn sunket siden tidlig på 1980-tallet.[13] Ser vi på tall for Oslo og Akershus, har andelen innbyggere som hevder at de mosjonerer ukentlig eller oftere økt fra 58 prosent i 1998 til 74 prosent i 2005.[14] Samme statistikk avdekker at innbyggere i Oslo og Akershus også mosjonerer mer enn innbyggere i landet forøvrig. Tall for ungdommer i Oslo viser at også i denne gruppen har aktivitetsnivåe økt de siste 10 årene.[15] Det kan dermed se ut til at "gratisaktiviteten" – aktivitet oppnådd gjennom blant annet arbeid og forflytninger i hverdagen - er redusert, men at den mer planlagte fysiske aktiviteten eller treningen øker. Mot denne bakgrunnen kan en hevde at tilrettelegging for fysisk aktivitet gjennom anlegg og aktivitetstilbud blir stadig viktigere, med tanke på å kompensere for den stillesittende hverdagen de fleste av oss har.

En annen undersøkelse med fem- og seksåringer viste at barns motoriske ferdigheter, som balanse, koordinasjon og hurtighet, ble bedret av allsidig bevegelseslek i naturen. [16] Det er også gjennomført undersøkelser som viser at barn med gode motoriske ferdigheter også er mer mottakelige for teoretisk læring. Romslige uteområder med trær, busker og variert terrengutforming appellerer til barnehagebarns og yngre skolebarns måte å leke på og har vist seg å øke den fysiske aktiviteten.[17] Slike stimulerende utemiljø kan i mange tilfeller komme i konflikt med andre krav til utforming.

Den mentale siden

I undersøkelser om hvorfor folk utøver fysisk aktivitet viser det seg at mentalt overskudd, avkopling og økt selvtillit gjennom mestring er svært viktige begrunnelser både for ungdom og voksne.[18] Det er dokumentert at over halvparten av Norges befolkning får en psykisk lidelse i løpet av livet. Fysisk aktivitet virker positivt inn på den psykiske helsetilstanden vår blant annet på flere former for depresjoner.[19]

Den sosiale siden

Ved siden av de fysiske og mentale gevinstene en oppnår gjennom fysisk aktivitet, fungerer slik aktivitet også sosialt integrerende på flere måter. Den organiserte idretten er kjent som en arena der folk fra ulike samfunnslag kan møtes på tvers av sosiale skillelinjer. Idretten er en viktig sosial møteplass for barn og ungdom generelt. Dette brukes ofte som et argument i forbindelse med et etnisk mangfold i befolkningen – idretten som en møteplass for ungdom med ulik kulturbakgrunn har fått økt oppmerksomhet de senere årene.[20] Idretten er internasjonal, følger de samme reglene og krever ikke nødvendigvis store språklige kunnskaper. Slik sett er idretten en god arena for å lære seg språk og kultur og kan bidra til et sosialt

---

[12] Ulseth, 2008: Mellom tradisjon og nydannelse. Analyser av fysisk aktivitet blant voksne i Norge.
[13] Se blant annet SSB, 2005: Levekårsundersøkelsen.
[14] SSB, 2005: Levekårsundersøkelsen.
[15] Strandbu og Bakken, 2007: Aktiv Oslo-ungdom. NOVA-rapport.
[16] Fjørtoft 2001. Naturen som læringsmiljø. Motorisk utvikling gjennom allsidig bevegelseslek i naturen. En undersøkelse av 6-åringer i barnehagen. Doktoravhandling ved Norges Idrettshøgskole.
[17] Boldemann et al. Impact of preschool environment upon children's physical activity and sun exposure. Preventive Medicine 42 (2006) 301 – 308; F. Mårtensson og M. Kylin. Gröna Fakta 2/2005.
[18] Strandbu og Bakken, 2007: Aktiv Oslo-ungdom. Ulseth, 2008: Mellom tradisjon og nydannelse. Analyser av fysisk aktivitet blant voksne i Norge.
[19] Innlegg av professor dr. med. Egil W. Martinsen på konferansen "Friluftsliv og psykisk helse" 17.-18.09.2007 Sem gjestegård i Asker. Foredraget finnes på www.nakuhel.no.
[20] Strandbu og Bakken, 2007: Aktiv Oslo-ungdom.

nettverk som kan være verdifullt, også på utsiden av idretten. Utøvelsen av friluftsliv innenfor en organisert kontekst kan fungere på samme måte. En utfordring i forhold til utøvelsen av friluftsliv er derimot, i motsetning til for idretten, at det er en aktivitet som praktiseres på ulike måter i ulike kulturer. Dermed er det viktig å legge til rette for et mangfoldig bruk av parker og utearealer, slik at alle kan utøve friluftsliv slik de selv ønsker det og er vant til.

På samme måte som for enkelte minoritetsgrupper, kan idrett og friluftsliv fungere som en inkluderende arena for en rekke sosiale grupperinger – blant annet for eldre mennesker, mennesker med funksjonsnedsettelser og overvektige. Universell utforming er viktig i denne sammenhengen, for å senke terskelen for deltakelse i fysisk aktivitet i anlegg og områder for idrett og friluftsliv. I neste avsnitt vil disse gruppene bli trukket inn i diskusjonen av behovet for å stimulere til fysisk aktivitet.

Kommunens ansvar for å stimulere til aktivitet (stimuleringstiltak)
Kommunen har i bystyremeldingen "By i bevegelse" fra 2001 beskrevet at tilbudet om fysisk aktivitet i hovedsak skal tilbys via organisasjonene. Kommunens ansvar er i hovedsak lagt til tilrettelegging av anlegg og områder. I tillegg skal kommunen stimulere og samarbeide med frivillige idretts- og friluftsorganisasjoner slik at egne og organisasjonenes målsettinger innenfor idrett og friluftsliv oppnås. Idretts- og friluftslivsaktiviteter er i stor grad er en samfunnsøkonomisk god investering for folkehelsen. Det har vært et positivt og økende fokus på denne samfunnsnytten siden bystyremeldingen ble vedtatt. Oslo har blitt partnerskapsfylke i tråd med Folkehelseplanen for Oslo med mulighet til å søke midler til folkehelsetiltak. Byrådet ønsker at samarbeidet mellom kommunen og idretts- og friluftslivs-organisasjoner fortsatt utvikles. Det kan derfor være behov for at det offentlige er mer aktive i forhold til samarbeidet med de frivillige enn det som er gjort til nå. Oslo kommune bevilger årlig midler til Oslo Idrettskrets for at idrettskretsen skal kunne tilby aktiviteter for grupper med spesielle behov. Disse tiltakene beskrives nærmere i sektorplan idrett. Kommunen har ingen tilsvarende ordning for friluftsliv. Forslag til hvordan en slik løsning kan etableres, beskrives i sektorplan friluftsliv.

2.4. Arealknapphet

En stor utfordring for idretts og friluftslivsforvaltningen i byggesonen er å sikre tilstrekkelige arealer for utøvelse av fysisk aktivitet. Oslo hadde per 1.1.2011 en befolkning på 599 230 personer. I følge Oslo kommunes siste befolknings framskrivning vil befolkningen kunne vokse til nesten 795 000 personer frem mot 2030. En slik befolkningsvekst vil kreve en omfattende boligbygging (Oslospeilet 4/11).

I 2010 var det en nedgang av fullført på 38 prosent i forhold til 2009. Byens boligbygging domineres av blokkbebyggelse og nærmere 85 prosent av boligene som ble fullført i 2010 var to- eller treromsleiligheter. Boliger i hus med 10 eller flere boliger utgjorde 70 prosent av de fullførte boligene, mens eneboliger og småhus utgjorde vel 24 prosent. Nesten all småhusbebyggelsen fant sted i ytre by, mens blokkbebyggelsen dominerte i indre by. Boligbyggingen har de siste årene vært størst i indre by (http://www.utviklings-og-kompetanseetaten.oslo.kommune.no/oslostatistikken/bolig_og_byggevirksomhet/)

Blokkbebyggelse innebærer at et stort antall mennesker bor på et begrenset areal. En økning i antall innbyggere i Oslo vil innebære at flere må dele byens arealer. I tillegg kan flere åpne arealer bli bebygget for å dekke boligbehovet. Flere innbyggere vil øke bruken og dermed også belastningen på friarealene. Det er vanskelig å si noe om sammenhengen mellom arealbehov og bokvalitet, men ulike befolkningsgrupper har ofte ulike behov. Barnefamilier har gjerne behov for både større utearealer og boliger enn hva unge voksne har (Oslospeilet 3/11).

Oslo opplever et stort utbyggingstempo på nye boliger. I den siste 5 årsperioden er det igansatt store boligprosjekter på bl.a Ensjø, Løren, Hasle, , Nydalen, Årvoll, Haugerud, Skullerud, Mortensrud og Kværnerdalen,. I tillegg bygges Fjordbyen ut med Tjuvholmen og Bjørvika. Det foreligger også store utbyggingsplaner i Groruddalen (Breivoll) og Gjersrud-Stensrud i tillegg til generell fortetting av byen. Det er viktig at idretten og friluft ivaretas i de store utbyggingsprosjekten ved at det avsettes tilstrekkelig med arealer til dette formålet.

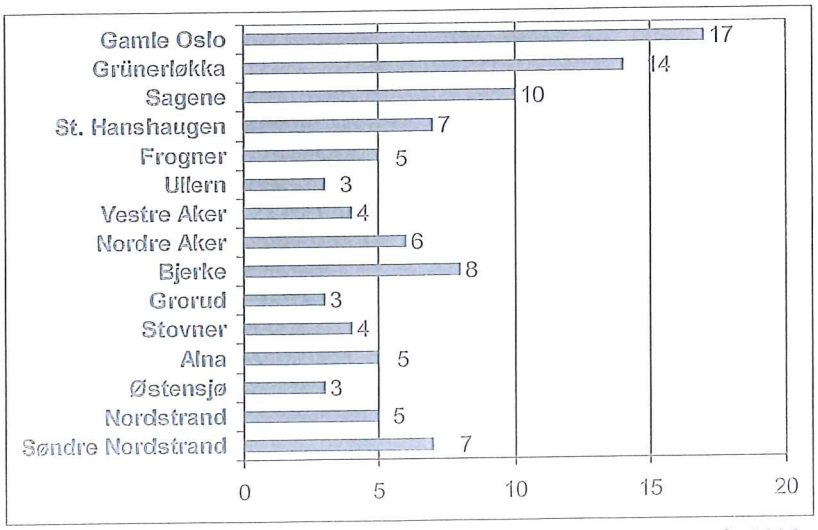

Figur 7: Forventet befolkningsvekst i ulike deler av byen frem mot år 2020, prosent.
Kilde: Oslo-Speilet 4, 2007:11.

Figur 8 viser at den fremtidige befolkningsveksten blir størst i indre by, det er også der det er størst arealknapphet og anleggsmangel. Dette setter krav til streng prioritering og "smarte løsninger" i utbyggingsprosjektene for å ivareta disse formålene.

Viktige tiltak for å kunne for å kunne dekke behov på tross av arealknapphet, er å tilrettelegge for økt sambruk på nye og eksisterende anlegg. Eksempel på type sambruk kan være å utnyttelse av gamle fabrikkområder (verneverdige bygninger), " grønne tak" og idrettshaller som også kan benyttes til andre formål (skole, kultur, og barnehager)
elle, og det "grønne tak" kan vurderes.

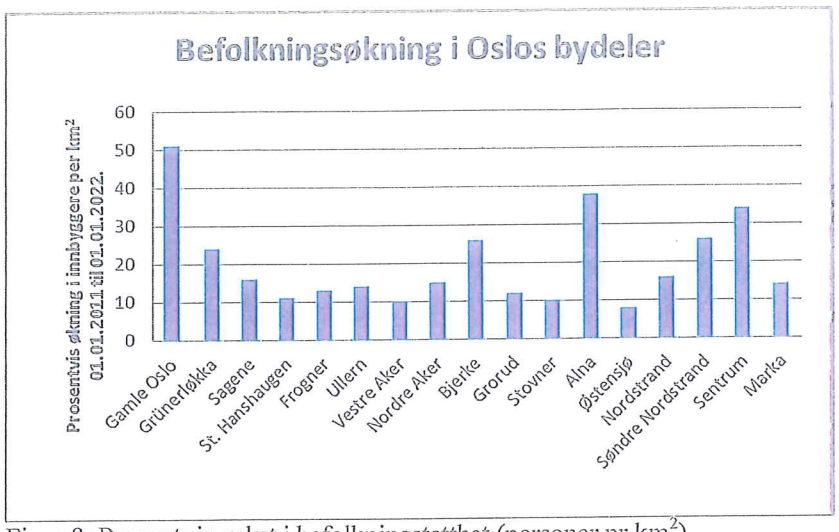

Figur 8: Prosentvis vekst i befolkningstetthet (personer pr km^2).
Befolkning per 01.01.11 og areal 2010, fremskrevne tall pr 01.01.2022 (Oslospeilet 3/11).

2.5. Hvordan ivareta byens blågrønne struktur i dag

Hvorfor trenger vi å sikre byens blågrønne struktur?

Byens blågrønne struktur er så viktig for befolkningens nåværende og fremtidige helse og velvære, at det er nødvendig å sikre den spesielt. Byen får stadig flere innbyggere som ønsker nære friluftslivsområder å bevege seg i. Byen utvikles, og det er stadig behov for områder til mange uli' formål.

Friluftsliv i byen er et viktig supplement til de andre urbane tilbudene. Et bylandskap med en god blågrønnstruktur, gir opplevelse av pusterom mellom ellers tettbebygde områder.

Når grøntområder i byggesonen sikres, kan vi "slå flere fluer i en smekk": Grønne omgivelser, kultiverte som naturlige, virker positivt inn på vår fysiske og psykiske helse. Dette er en av grunnene til at byens grønne områder er viktige for vår helse og opplevelse av velvære. Slike omgivelser i nærheten av hjemmet og på strekninger vi oftest ferdes, gjør det lystbetont å bevege seg utendørs og motiverer oss til mer fysisk aktivitet. Nærfriluftslivsområdene våre er derfor vår viktigste kilde til naturopplevelser og rekreasjon.

Byens parker og friområder er også viktige møteplasser som gir rom for sosiale aktiviteter, samtidig med at den enkelte får mulighet til ro og meditasjon. De gir mangfoldige friluftslivsmuligheter, og er et tilbud til folk med ulike interesser og ulike kulturelle og fysiske forutsetninger.

Når vi sikrer blågrønne strukturer, er vi også med på å oppfylle byens mål om å ta vare på og utvikle det biologiske mangfoldet. Bruk av økologiske prinsipper, naturlig hjemmehørende arter og tilpasning til lokalklimatiske forhold, vil også være god samfunnsøkonomi.

Som et resultat av klimaendringer, vil det i fremtiden være nødvendig å utvikle at bedre system for blant annet håndtering av overflatevann. Vi må benytte oss av naturens egne, robuste og enkle løsninger. For eksempel er kantvegetasjon langs vassdrag som regel tilpasset stedet og viktig å opprettholde av hensyn til flom og økologi.

Flere av byens kulturminner ligger i grøntområder og kan bidra til å øke opplevelsen.

Hvordan ivaretas byens blågrønne struktur i dag?

Tilgang til friluftslivsområder

Befolkningens tilgang til friluftslivsområder påvirkes blant annet av avstand mellom friluftslivsområdene og boligområdene, og hvor mange/store arealer som finnes. Det vil også være av betydning hvor mange som deler samme friluftslivsområde. Flere undersøkelser sier noe om tilgangen til friluftslivsområder i Oslo, og beskriver dette med ulike indikatorer. Noen er gjengitt under.

I følge Direktoratet for Naturforvaltnings (DN) håndbok i planlegging av grønnstruktur i byggesonen, bør nærrekreasjonsområder nås på maksimum 8-10 minutter[21]. Hvor langt det er mulig å gå på 10 minutter, vil variere mellom 50 meter og opp til 1000 m, avhengig av om det er barn eller sportsutøvere som skal bevege seg. Universell tilrettelegging vil i noen tilfeller kunne redusere den relative avstanden til friområder. Ligger et grøntområde lengre unna enn 500 meter fra boligen, synker bruken med 56 % (DN-håndbok 23-2003 Grønn by – arealplanlegging og grønnstruktur).

Under utarbeidelse av kommuneplanen 2008 "Oslo mot 2025", ble det gjennomført en analyse av ubebygd areal i byggesonen. Forekomsten av ubebygde areal er redusert fra 1994 til 2006. Dette sier noe om graden av fortetting, men ikke nødvendigvis hvor mye av de grønne ubebygde områdene som er blitt bygget ned, selv om det sikkert kan antas at de er blitt noe redusert. Forekomsten av grøntområder sikret gjennom regulering, har økt de siste årene, men pga befolkningsøkning har antall m^2 grøntarealer per innbygger gått ned.

En undersøkelse fra Riksrevisjonen viser at strandsonen nedbygges[22]. Dette illustreres ved at det de senere år har vært en økning av antall bosatte og fritidshusbrukere per kilometer i 100m beltet langs sjøen på 12 % i Oslo kommune. Dette er de høyeste tallene blant kystkommunene i Norge.

Samme undersøkelse viser at andelen av befolkningen i byene som har trygg tilgang til minst 5 dekar leke- og rekreasjonsareal innenfor en avstand på 200 m fra boligen, er redusert med 3 prosentpoeng (fra 70% - 67%) i perioden 1999-2005. Med rekreasjonsareal menes åpne områder, og inkluderer både eksisterende friluftslivsområder og områder som av ulike grunner er utilgjengelige.

Fra 1994 til 2006 forsvant 7,6 % av grønne og vegetasjonskledte områder i den tettbebygde sonen i Oslo, tilsvarende 640 fotballbaner[23]. 5000 daa ble nedbygd, mens det tilkom ca 500 daa.

---

[21] DN-håndbok 6. 1994 Planlegging av grønnstruktur i byer og tettsteder.
[22] Dokument nr. 3:11 (2006–2007) Riksrevisjonens undersøkelse av bærekraftig arealplanlegging og arealdisponering i Norge.
[23] Norsk Natur -farvel? En illustrert historie. Berntsen og Hågvar (red). Unipub 2008.

Nedbyggingen skyldes utbyggingsprosjekter av ulike slag (boliger, næringsformål, veier), kultivering i parkområder for eksempel i forbindelse med tilrettelegging til idrett, og bekkelukking.

Europeisk bærekraftindikator 4 som er benyttet i byøkologisk program 2002-2014, måler "tilgjengelighet til offentlige åpne områder". Indikatoren viser at andelen av byens innbyggere som bor innen 300 m fra åpne grøntarealer uansett størrelse, er 94,3 %[24]. I 2001 var tallet 94,6 %. Tilsvarende tall for arealer over 10 daa er i 2006 er 88,8 %, mot 89,1% i 2001. Vi ser med andre ord en svak nedgang i andelen bosatte innen 300 m fra åpent, offentlig tilgjengelig areal. Undersøkelsen tar ikke høyde for at den reelle avstanden kan være mye lenger, pga. barrierer som kryssing av større veier, terreng (helning) osv.

Et aktivitetshus for blant annet dans, klatring og kampsport, som også vil fungere som en sosial møteplass, er en idé som kan bearbeides videre. Videre har "nye" idretter blitt omtalt, som fore eksempel cricket.

Av ulike grunner er det viktig å forsøke å videreutvikle tankegangen omkring hvordan idrettsanlegg skal bygges og plasseres. Kombinasjonsanlegg, transformasjon av tomme lokaler og en større oppmerksomhet rundt torg og møteplasser som arenaer for fysisk aktivitet er ikke nye ideer, men likevel ideer det er viktig å jobbe videre med. Det er også viktig å tenke igjennom hvordan en kan tilrettelegge for aktiviteter som kan gjennomføres til tross for snøfattige vintre. En videreutvikling av kunstistilbudet i byen vil være en måte å demme opp for et aktivitetstilbud som begrenses av dagens klimautfordringer, og som også er i tråd med en målsetning om å kombinere fysisk aktivitet med sosiale møteplasser.

2.6. Drift og vedlikehold

I tillegg til å sikre areal og eventuell utforme anlegg og områder er det sentralt å sørge for tilstrekkelig med midler til drift og vedlikehold. Bruk og slitasje er mange steder større enn det drift og vedlikehold klarer å holde tritt med og levetiden for anleggene går dermed ned. Rehabilitering og utbedring av områder får derfor ofte karakter av nybygging. Dette gjelder særlig utenfor sentrumsområdene.

Manglede vedlikehold og redusert drift gjør områdene mindre attraktive og medfører at investeringene får en mindre positiv effekt enn tiltenkt.. Gjennom spillemiddelordningen kan det bevilges midler til rehabilitering. Behovsbeskrivelsene vil til en viss grad synliggjøre vedlikeholdsetterslep som medfører behov for rehabilitering. Når anlegg og områder ikke vedlikeholdes tilfredsstillende, øker slitasjen og det blir det raskere behov for å rehabilitere. I det langsiktige perseptiv er det derfor mer kostbart å rehabilitere enn å vedlikeholde.

Det anbefales at midler til drift og vedlikehold av områder og anlegg for idrett og friluftsliv økes for å møte dagens bruk. Slik vil Oslo kommune få høyere kvalitet på områdene og på sikt spare inn kostnader til rehabilitering som kan benyttes til andre idretts- og friluftslivsformål. Det er også sannsynlig at det

---

[24] Fra Rapportering på Strategi for en bærekraftig utvikling – Byøkologisk program 2002-2014: Miljostatus for Oslo 2007. Områder der folk bor innen 300m fra et åpent, offentlig tilgjengelig areal. "Åpne grøntarealer" er definert som offentlige parker, hager, kirkegårder og lignende utelukkende til bruk for gående og syklende, samt utendørs sportsanlegg og private grønne arealer gratis tilgjengelig for publikum. Kilde: Plan- og bygningsetaten.

materielle forbruket med tilknyttede miljøkostnader reduseres. God drift og godt vedlikeholdte anlegg og områder er i tråd med en bærekraftig utvikling av byen.

2.7. Samarbeid med friluft- og naturvernorganisasjonene

Hvorfor er det viktig med samarbeid med organisasjonene?

Friluftsorganisasjonene er i stor grad ideelle organisasjoner som arbeider for en stor del av befolkningen i tillegg til sine medlemmer. Friluftsorganisasjonene har en sentral rolle i arbeidet med stimuleringstiltak for friluftsaktiviteter og de bidrar til å sikre at friluftslivskulturen opprettholdes i befolkningen. Organisasjonene har en viktig rolle som høringspart og pådriver i ulike planarbeider, for å sikre at interessene de representerer blir ivaretatt.

Ønsket om, og behovet for, å videreutvikle samarbeid mellom kommunen og friluftsorganisasjonene er nedfelt i en rekke statlige og kommunale dokumenter[25]. Det er viktig både for organisasjonenes arbeid og kommunens interesse at organisasjonene kjenner til hvordan forvaltningen fungerer. Organisasjonene er avhengig av informasjon om hvilke rammer som til enhver tid finnes i forvaltningen, mens kommunen kan dra nytte av den lokalkunnskapen og det engasjementet ildsjelene i organisasjonene kan bidra med.

Lokalmiljøet er de som har størst interesse av at friområdene er attraktive. Ved å involvere lokalmiljøet gjennom organisasjonene vil brukerne få et større eierskap til disse arealene, noe som vil føre til at lokalmiljøet også føler mer omsorg for friområdene. Organisasjonene fungerer også som "vakthunder" for kommunen som helhet, og bidrar derfor i flere tilfeller til kommunal selvkorreksjon.

Hvordan foregår samarbeidet i dag?

Det er i dag god kommunikasjon mellom Bymiljøetaten og ulike natur- og friluftslivsorganisasjoner. Hoveddelen av medvirkning foregår gjennom høringsprosessene i konkrete saker, der organisasjonene bidrar med sin lokalkompetanse og fagkunnskap.

I tillegg finnes formaliserte møteplattformer for vassdragsforvaltning (SaFoVa)[26] og Markaforvaltning[27]. Møtene er viktige diskusjonsfora for aktuelle saker og tema som ligger på siden av vanlige planprosesser. Organisasjonene er også representert i bydelene, gjennom Friluftslivets samarbeidsutvalg.

Samarbeid med frilufts- og naturvernorganisasjonene

Det er i dag et organisert og godt samarbeid om virksomheten i Oslos kommuneskoger. Organisasjonene ønsker å utvide samarbeidet til å omfatte Marka i hele Oslo kommune (helst hele Marka). Samarbeidsforum for Vassdrag (SaFoVa) er et godt forum for samarbeid om vassdrag, men organisasjonene ønsker å utvidet samarbeidet med planmyndighetene om sikring av friluftslivsinteressene.

---

[25] For eksempel Bystyremeldingen By i bevegelse, forskrift om tilskudd til frilufts- og naturvernorganisasjoner i Oslo, kommuneplan 2004 og kommuneplan 2008, St. meld. nr 26 og St.meld. nr. 39.

[26] Samarbeidsforum for Vassdrag (SaFoVa) har 4 møter i året. Arbeidet ledes av Byrådsavdeling for miljø og samferdsel. Bl.a Bymiljøetaten, Vann- og avløpsetaten, Oslo og Omland Friluftsråd, og Oslo Elveforum er representert i dette forumet.

[27] Bymiljøetaten har opprettet et forum tilsvarende Samarbeidsforum For Vassdrag for Marka. Av markaorganisasjonene er Oslo og Omland Friluftsråd, Naturvernforbundet i Oslo og Akershus, Skiforeningen, Den Norske turistforening Oslo og Omegn, Østmarkas venner, Lillomarkas venner, Oslo Idrettskrets, Maridalens venner, Grønliåsens venner og Oslomarka fiskeadministrasjon representert.

I dag finnes det ikke tilsvarende formaliserte fora for tema knyttet til byggesonen, fjorden og strandsonen, som det finnes for vassdrag og Marka. Byggesonen og strandsonen er områder med stort arealpress, slik at et nærmere formelt samarbeid mellom kommunen og organisasjonene kan være nyttig.

Det er også et potensial i å videreutvikle samarbeidet mellom kommunen og organisasjonene med tiltak som stimulerer til økt friluftslivsaktivitet, og ved å videreutvikle Friluftslivets Samarbeidsutvalg (FSU) i bydelene.

3. Friluftsliv

3.1. Overordnede føringer

Utarbeidelsen av denne planen bygger på en rekke offentlige dokumenter, forskningsrapporter og innhentet statistikk. I vedlegg 1 presenteres de mest relevante dokumentene som gir føringer for den delen av planen som omhandler friluftsliv. Dokumentene angir statlig og kommunal friluftslivs- og folkehelsepolitikk, og regelverk som legger premisser for friluftsliv. I tillegg refereres planer som omhandler bruk og framtidig drift av områder som er sentrale for utøvelsen av friluftsliv. De mest sentrale dokumentene er markaloven, folkehelseloven, Handlingsplan for fysisk aktivitet 2005 – 2009 "Sammen for fysisk aktivitet", Naturmangfoldloven og Grøntplan for Oslo[28]. Markaloven er forholdsvis ny, og av stor betydning både for dagens og framtidas friluftsliv og -muligheter i Osloregionen. Den er av spesiell betydning for helge-friluftslivet. Den bynære delen av Marka er også viktig for det daglige og bostedsnære friluftslivet. Folkehelseloven er også ny, og fokuserer på et helhetlig og forebyggende helsearbeid. En satsning på friluftsliv gir helsemessige og samfunnsøkonomiske effekter. Handlingsplan for fysisk aktivitet 2005 – 2009 "Sammen for fysisk aktivitet" fokuserer på aktivitetsdelen av friluftslivet, som er viktig for bedring av helse og motvirkning av overvekt i befolkningen. Naturmangfoldloven er også ny. Naturopplevelse er en vesentlig del av friluftslivet for mange, og det er viktig å opprettholde naturverdier også i/nær tettbygde områder.

3.2. Resultatvurdering forrige planperiode

Det er ikke gjort noen evaluering av gjennomførte tiltak opp mot måloppnåelse. I dette avsnittet gis det en oversikt over de viktigste tiltakene som er gjennomført. Det gis også oversikt over tiltak som er gjennomført, men som ikke opprinnelig var en del av handlingsprogrammet. Tiltak som ikke er gjennomført fra forrige plan, er blitt behandlet og vært gjenstand for ny prioritering i denne planen.

Overordnet vurdering

Det er brukt i underkant av 155 millioner kroner til investeringsprosjekter i planperiodens 3 første år. Oversikten viser at gjennomføringsgraden på tiltakene har vært noe lavere enn forventet. Manglende gjennomføringsevne i planperioden kan forklares ved :

- Stor utskiftning av personell (mye permisjoner)
- Tiltakene har vært mer kompliserte, og krevd en mer omfattende planprosess enn forventet
- Uforutsigbarhet i de årlige bevilgninger til friluftformål, som har fjort det utfordrende å prioritere planlegginsressurser.

Erfaringene tilsier at mange investeringsprosjekter bør legges inn i økonomiplanen med planleggingsmidler det første året, og de resterende bevilgninger året etter. Dette vil bidra til en raskere realisering i forhold til de midlene som bevilges.

Rehabiliteringsprosjekter og nyinvesteringer

[28] Ny/revidert Grøntplan for Oslo – ligger til politisk behandling. Planen innebærer i den formen den foreligger, en styrking av forutsetningene for rekreasjon og friluftsliv i byggesonen i Oslo. (Utkastet til Grøntplan er - i hvert fall så langt - førende for arbeidet med den nye kommuneplanen (med juridisk bindende arealdel), som nå er under utarbeiding.

Vurdering av alle tiltak samlet sett i handlingsprogrammet
De aller fleste tiltakene i forrige plan var tiltak i grøntområder, i og nær boområdene, eller i strandsonen. Gjennomføringsprosenten av rehabiliteringsprosjekter er noe mindre enn gjennomføringsprosenten for nyanleggsprosjekter.

Vurdering av tiltak i Marka i handlingsprogrammet
Drøyt en fjerdedel av tiltakene er gjennomført. I tillegg er noen påbegynt. Halvparten av de gjennomførte tiltakene er rehabiliteringsprosjekter, og den andre halvparten er nyanlegg. I Marka er en rekke ferdselsårer rehabilitert og videreutviklet, noen badeplasser oppgradert og nye toaletter satt opp flere steder, som regel i forbindelse med badeplassene. Flere parkeringspalsser har blitt asfaltert.

Vurdering av tiltak i byggesonen i handlingsprogrammet
Ca. en åttendedel av tiltakene er gjennomført, og i tillegg er noen påbegynt.
Ca. ¼ del av de gjennomførte tiltakene er rehabiliteringstiltak, mens ca. ¾ er nye tiltak.
Handlingsprogrammet har prioritert å ferdigstille gjenværende turveilenker fremfor å rehabilitere disse. I byggesonen har hovedfokuset vært på å opparbeide turveistrekninger som mangler, samt på bekkeåpninger. På noen strekninger har belysning blitt oppgradert

Vurdering av tiltak i fjorden, øyene og strandsonen i handlingsprogrammet
Snaut en femtedel av tiltakene er gjennomført. I tillegg er noen påbegynt. Tilnærmet halvparten av de gjennomførte tiltakene er rehabiliteringsprosjekter, og den andre halvparten er nyanlegg. I og langs fjorden har noen badeplasser blitt oppgradert, og arbeidet med å planlegge flere kyststistrekninger er videreført

Eksempler på tiltak som ble utført i marka

- Vesletjern: Bekkeløpet er gjenåpnet i forbindelse med rehabilitering av demningen.
- Vesletjern: Demningen ble ferdig rehabilitert i 2010.
- Rehabilitering av toalettene er gjennomført for Trollvannstua og Sandbakken, mens arbeidet er igangsatt for Tryvannstua og Rustadsaga. Det er lagt planer for utbedring av toalettforholdene ved Finnerud og Mariholtet.
- Lille Åklungen dam ble ferdig rehabilitert i 2011, og rehabilitering av dammen på Sognsv[illegible]n ble igangsatt.

Eksempler på tiltak som er gjennomført innenfor byggesonen (parker, turveier , bekkeåninger m.m)

- På Bogstad besøksgård er det bygget nytt fjøs.
- I Akerselva miljøpark ved Elgsletta er det ferdigstilt to nye sandvolleyballbaner og grillplass.
- Arbeidet med opprydding av forurensede masser på et nyervervet friområde langs turvei D10 ved Bryn er i gang.
- I friområdeprosjektet har det i 2009 blant annet blitt sikret en verdifull strandparsell tilgrensende det kommunalt eide friområdet "Sæterstranden".
- Mellom Fiskevollen og Hvervenbukta har turvei E13 / kyststien blitt oppgradert, for å imøtekomme behovene for en best mulig universell tilrettelegging av attraktive rekreasjonsområder.
- Turvei A3 gjennom Den engelske park.
- Flere delstrekninger langs turvei D10 ("Alnastien") i Groruddalen – i Svartdalen, ved Terminalveien, Maria Dehlis vei og Rommensletta.

- Belysning av turveiforbindelse langs Akerselva
- Turvei D16 fra Tvetenveien til Østmarka – ferdigstilles våren 2010.
- Groruddalen: Furuset kulturpark, Veitvetparken og Sneglehuset på Rommensletta er åpnet, alle med morsomme lekeplasser i fine parkomgivelser. To nye turveistrekninger ble ferdigstilt, og det er satt opp nye skilt langs turveinettet der det var mangelfullt. Flere utredninger og en rekke prosjekteringsoppdrag er utført i løpet av året.
- Satt i stand trappa mellom Brinken og Kampen park.
- Erstattet den utraste muren mellom sjøen og gangveien i Frognerkilen.
- Langs Lysakerelven er fase 1, dvs. turveiundergang gjennom Jarfyllingen ved Bærumsveien/ Kolsåsbanen ferdigstilt. Undergangen ble offisielt åpnet av Oslos og Bærums ordførere i mai 2010. Fase 2 av prosjektet (utbedring av turveien, inkludert ny bru) er nå igangsatt. Resultatet vil bli en sammenhengende turvei langs Lysakerelven.
- Langs Alna i Svartdalen har det meste av en ny strekning på turvei D10 blitt opparbeidet.
- Fra Tvetenveien til Østmarka ble ny strekning av turvei D16 ferdigstilt.
- Prosjekt med lyssetting av turveien langs Akerselva mellom Frysja og Nydalen er igangsatt.
- Detaljprosjektering av turvei A10 (kyststi ved Sollerud) er ferdigstilt.
- Ljanskollen, Hvervenbukta: Turveitrasèen (rundløype på ca. 2 km) er oppgradert med vekt på tilgjengelighet for alle.
- Brynsengfaret 2: Opparbeidelse av ny parklomme/utsiktspunkt langs turvei D10 ved Bryn er nesten ferdigstilt. Resterende plantearbeider utføres våren 2011.
- Tveitaparken: Rehabiliteringsarbeider er igangsatt.
- St. Hanshaugen: Parken har fått ny trappeadkomst fra Ullevålsveien, og det er igangsatt et arbeid med fornying av trebestanden i parken.
- Rommensletta skulpturpark: Skisseprosjekt på oppdrag for Bydel Stovner er gjennomført.
- Bygger'n: Prosjektering av ny lekeplass/parklomme er igangsatt.
- Leker'n: Prosjektering og bygging av lekeplass på oppdrag for Bydel Østensjø. Lekeplassen ferdigstilles våren 2011.
- Grorudparken: Medvirkning i prosjektering og byggeoppfølging.
- Bjerkedalen park: Medvirkning i prosjektering av ny bydelspark i Bydel Bjerke.
- Cirka 40 nye trær er plantet i Groruddalen, blant annet ved Årvoll, Svartdalen og Hølaløkka. Prosjektet videreføres i 2011 med ytterligere planting av trær i bydelene Alna og Stovner.
- Den engelske park: Rehabilitering av damkonstruksjonen ved turvei A3 er ferdigstilt.
- Nedre Foss bypark: Forprosjekt og reguleringsplan (detaljplan) er ferdigstilt.
- Stensrudtjern: Badeplassen er oppgradert gjennom drenering, utlegging av sand, vegetasjonsrydding, ny grillplass og benker m.m.
- Håøya har fått nytt bryggeanlegg for besøkende i småbåter. Bryggeanlegget ligger nær øyas nyetablerte kystledhytter.
- Tokerudbekken ved Haugenstua er åpnet.
- Utarbeidelse av forprosjekt for kyststi mellom Padda og Nordstrand bad.
- Utarbeidelse av forprosjekt for friluftslivsområdene mellom Hvervenbukta og Ingierstrand.
- Regulering og forprosjekt for ny gangtrasé langs nedre del av Akerselva mellom Slåmotgangen og Vaterland bru. Utarbeides i samarbeid med Plan- og bygningsetaten.
- Ensjøområdet: Medvirkning i oppfølging/utarbeidelse av reguleringsplaner, forprosjekter og detaljprosjekter.

Eksempler på tiltak som er gjennomført i tilknytning på øyene/i tilknytning til strandsonen

- Både Frognerparken og Katten badeplass har fått nye og tiltalende servicebygninger (publikumstoaletter og kiosk).
- På Husbergøya er det meste av miljøoppryddingsprosjektet gjennomført, med riving og opprydding av forurensete masser.
- Bygninger på Håøya er restaurert og tatt i bruk som kystledhytter
- Utbedret strendene på Huk.
- Hvervenbukta: Ny rullestolrampe, dusj og badeplattform som er universelt tilgjengelig.
- Solvik, Malmøya: Ny badebrygge med badeplattform og dusj som er universelt tilgjengelig.
- Ingierstrand: Ny baderampe og dusj ble ferdigstilt sommeren 2009, men ble offisielt markert i 2010 i forbindelse med åpningen av det rehabiliterte stupetårnet.
- Hvervenbukta: Nytt toalettbygg som tilfredsstiller krav til universell utforming, er prosjektert.
- Ormsund: Bygging av ny båtutsettingsbrygge for kano og kajakk med UU-adkomst er igangsatt og ferdigstilles våren 2011
- Nordstrand bad: Badebryggen ble forlenget for å gi sikrere forhold (større dyp).
- Sæterstranden: Området er oppgradert gjennom vegetasjonstynning og diverse opprydding
-

Mindre tiltak elver og bekkeåpninger:
Alna ved Leirfossen (ferdigstilt), Alna ved kryssingen av Ammerudveien (detaljprosjektering pågår), Alna gjennom Jøtultomta/Enebakkveien 69 (mulighetsstudie pågår), Hovinbekken gjennom Bjerkedalen park (ferdig detaljprosjekt), Hovinbekken gjennom Teglverkstomta (reguleringsplan under utarbeidelse), Hovinbekken gjennom Ensjøbyen (detaljprosjektering pågår), Julsbergbekken fra Høybråten stasjon til Bygger'n (videreføring av forprosjekt), Refstadbekken (ny opparbeiding ferdig i 2011 etter erosjonsskader i tidligere gjenåpnet bekk).

3.3. Målsetninger

Mål for Oslos friluftslivspolitikk

Den overordnede målsettingen for utvikling og tilrettelegging for idrett og friluftsliv i Oslo er: "Alle skal i sin hverdag ha gode muligheter til å utøve friluftsliv, idrett og fysisk aktivitet med tanke på positive opplevelser og helsegevinst." Målsettingen er vedtatt av bystyret bl.a. ved behandlingen av bystyremeldingen "By i bevegelse" og forrige idretts- og friluftlivsplan.

Tidligere vedtatte strategier

Det er mange planer og dokumenter som beskriver strategier for hvordan friluftslivet skal sikres og utvikles i Oslo. I punktene under er strategiene oppsummert:

- Sikre, utvikle og overvåke blågrønn struktur, inkl. ferdigstillelse av turveinettet og sammenhengende kyststi i hele kommunen
- Opprettholde kvaliteten på opparbeidede friområder
- Tilrettelegge etter befolkningens behov
- Prioritere friluftslivsområder og aktivitetstilbud for barn og unge
- Gjenåpne vassdrag
- Invitere frivillige organisasjoner og andre brukere til medvirkning
- Motivere til mer friluftsliv
- Ta vare på naturen som kilde til opplevelse og bruk

- Fokusere på samspillet mellom friluftsliv og helse
- Ta vare på viktige kulturminner som kilde for opplevelse og bruk

Plan for idrett og friluftsliv er ett bidrag til å realisere disse punktene.

Kriterier for prioritering i handlingsprogrammet

Forrige plans kriterier for prioritering av tiltak, foreslås videreført i omtrent samme form. Denne planen inneholder kun forslag til investeringstiltak. Tiltak innenfor drift og vedlikehold behandles ikke her og og er derfor ikke nevnt under kriteriene.

Hvem skal prioriteres

1. prioritet: Inaktive, barn/unge, eldre og folk med funksjonsnedsettelse
2. prioritet: Andre grupper i befolkningen

Anleggstyper for inaktive, barn/unge, eldre og folk med funksjonsnedsettelser er prioritert av flere grunner. Anlegg og områder som disse gruppene kan benytte, vil som regel også være attraktive for den resterende delen av befolkningen. I tillegg er det viktig å stimulere de prioriterte målgruppene til fysisk aktivitet. For å vite hvorvidt vi oppnår dette, bør disse gruppenes bruk av anlegg og områder måles og overvåkes over tid, med en frekvens som passer til revisjon av friluftslivsplanen (hvert 4 år). Et slikt system er ikke etablert.

Hva skal prioriteres?

1. prioritet: Rehabilitering
2. prioritet: Erverv og opparbeiding av nye områder og anlegg

Mange friluftsanlegg er av en slik karakter at de etter en viss tid med naturlig slitasje, har behov for rehabilitering. Slitasjestyrken samt drifts- og vedlikeholdsnivået påvirker hvor lenge man kan vente før man rehabiliterer. I dag er det et vedlikeholds- og rehabiliteringsetterslep på flere anlegg, slik at opplevelsesverdien og egnetheten forringes. Det bør være en høy standard på anleggene, slik at friluftslivsområdene våre er attraktive. Påtrengende rehabiliteringsbehov vil derfor bli prioritert. I tillegg det ønskelig å investere i nye anlegg for å videreutvikle friluftstilbudet. For turveier vil likevel bygging a manglende lenker bli prioritert foran rehabilitering, fordi et sammenhengende turveinett har høyeste prioritet.

Hvilke områder skal prioriteres?

1. prioritet: Nær boområdene
2. prioritet: Lengre unna boområdene

De nære boområdene er viktige for daglig friluftsliv, og investeringer i slike anlegg bør derfor prioriteres Med nære områder menes områder i byggesonen som parker, lekeområder/"100"-m skoger, elver og strandsonen, samt de nærmeste delene av Marka.

Områder lenger unna boområdene, dvs. lenger inn i Marka og på øyene, vil bli prioritert noe lavere.

3.4. Statusbeskrivelse

I dette kapittelet diskuteres status for samarbeid mellom organisasjoner og kommunen, tilbudet av friluftslivsaktiviteter og Friluftslivets samarbeidsutvalg.

Friluftsaktiviteter

Hva finnes av friluftsaktiviteter i Oslo?

Det er vanskelig å skaffe en total oversikt over de friluftsaktivitetene som foregår i og med at de i stor grad er uroganiserte. Det finnes likevel en rekke friluftsaktiviteter av mer organisert karakter.

Hvem tilbyr friluftsaktiviteter?

Natur- og friluftsorganisasjonene har en sentral rolle i arbeidet med å markedsføre friluftslivet og stimulere til aktivitet, mens idrettslagene tilbyr mosjonsaktiviteter som utøves i friluftslivsområder. Mange velforeninger, venneforeninger og andre typer lag tilbyr og arrangerer turer og aktiviteter i byens friluftslivsområder. Organisasjonene gjør et meget godt arbeid med stimuleringstiltak. Noe tiltak, slik som Bogstad besøksgård, er i kommunal regi. Flere bydeler tilbyr også organiserte friluftsaktiviteter i samarbeid med organisasjoner, ofte i en folkehelsesammenheng. Bymiljøetaten tar med 8500 skolebarn i skogen eller på Bogstad besøksgård hvert år. Skolene og barnehagene drar på tur i nærområdet ukentlig. Samlet sett utgjør antall brukere av Oslos friluftslivsområder et betydelig antall, og aktivitetene er mangfoldige.

Det er vanskelig å gi en fullstendig oversikt over alle som stimulerer til friluftsaktiviteter i Oslo. Ved revisjon av forrige plan ble det sendt ut en forespørsel, men få tilbakemeldinger bekrefter at det er ressurskrevende å få en samlet oversikt over omfanget (utrykt vedlegg 18 i Plan for idrett og friluftsliv i Oslo 2009-2012).
Kommunen har i bystyremeldingen "By i bevegelse" uttrykt at tilbudet om fysisk aktivitet i hovedsak skal tilbys via organisasjonene, men at de kommunale tilbudene har vært attraktive og derfor ønskes videreført.

Friluftslivets samarbeidsutvalg (FSU)

Behov for Friluftslivets samarbeidsutvalg i bydelene

Ved revisjon av friluftslivsplanen i 2004-2005, ble det søkt opprettet et samarbeidsutvalg for friluftsliv i bydelene i Oslo. Tanken var å få på plass et utvalg med lokal tilknytning, som kunne fungere som en ressursgruppe for bydelene i friluftslivssaker, på lik linje med idrettsrådene. Organiseringen internt i Oslo kommune, der idretten da sorterte under en annen byrådsavdeling, styrket også ideen med separate utvalg for idrett og friluftsliv.

Da handlingsplan mot støy (inkludert stille områder) ble behandlet i bydelene omtrent samtidig som sektorplan friluftsliv, var det nyttig for tidligere Friluftsetaten, nå Bymiljøetaten, og Plan- og bygningsetaten allerede å ha operative samarbeidsutvalg, som kunne bidra med sin lokalkompetanse.

Hvordan fungerer friluftslivets samarbeidsutvalg i dag?

Kun et fåtall av samarbeidsutvalgene var i fortsatt drift da arbeidet med denne planen startet.

Tiltak som er satt i gang for å bedre grønnstrukturtilgang og -planlegging

Grøntplanen er en plan for sikring av nye områder. I forbindelse med revisjon av Grøntplanen er det gjennomført en registrering av alle regulerte friområder, samt alle grøntområder innenfor byggesonen som er allment tilgjengelig, uavhengig av reguleringsformål. Rapporten finnes som vedlegg til Grøntplanen. Oslo og Omland Friluftsråd[29] har også initiert et kartleggingsprosjekt, hvor rapport foreligger. Det finnes ingen nasjonal[30] eller kommunal dynamisk, overordnet oversikt over hvor mange friluftslivsområder som kommer til, og hvor mange som forsvinner. Markaloven vil sikre markagrensen og friluftslivsinteressene i Marka. Arbeidet med gjenåpning av lukkede bekker og elver pågår[31].

Våre opplevelser av friluftslivsområdene påvirkes også av det som skjer utenfor friluftslivsområdene, slik som støy, visuell forurensning og luft- og vannforurensning. Dette er utfordringer som tas på alvor, blant annet gjennom prosjektet med kartlegging av stille områder og tiltak rettet mot luftforurensning, med bakgrunn i forurensningsforskriften. I handlingsplanen mot støy er det foreslått at våre 8 vassdrag særskilt skal ivaretas og utvikles som stille områder.

Den økte satsingen på kollektivtransport, redusert fartsgrense, vasking av veier vinterstid samt utvikling av turveier og gang-/sykkelveier, er med på å bedre luftkvaliteten, og dermed opplevelsen i friluftslivsområder.

Erverv

"Friområdeprosjektet" finansierte erverv av friområder, slik at de kunne tilrettelegges for bruk. Prosjektet er formelt avsluttet, men kommunen har etter avtale med DN anleding til å oversende saker med frist for utbetaling fra DN 01.12.2012. Kommunen har mottatt utbetaling fra DN i ca. 30 saker. Disse sakene, som gjelder enten kjøp av hele eller en del av en eiendom, eller inngåelse av bruksrettsavtale, er dermed helt ferdig. I tillegg er det oversendt nærmere 10 saker for utbetaling, men hvor det gjenstår for kommunen å innhente dokumentasjon for fradeling osv. før full utbetaling kan skje. Ca. 10 saker er fremdeles under behandling i kommunen før oversendelse til DN. Det er fortsatt et etterslep med hensyn på å erverve regulerte friområder som ikke er i kommunal eie. Ervervsaker kan være tidkrevende, da man er avhengig av en eier.

Universell utforming

Ved nybygging og rehabilitering skal anleggene gjøres tilgjengelige for en så stor brukergruppe som mulig. Det er ikke mulig å gjøre alle områder tilgjengelige for alle, fordi topografi og natur kan legge klare premisser for utforming. Men utgangspunktet skal være å etterstrebe tilgjengelighet for alle i størst mulig grad. I tillegg er det ønskelig å tilrettelegge spesielt i utvalgte områder.

Kulturhistoriske verdier

Hvorfor trenger vi å ta hensyn til kulturhistoriske verdier

Kulturhistoriske verdier er ikke-fornybare ressurser som gir innsikt i tidligere generasjoners levesett, kultur og utnyttelse av naturressursene. Disse verdiene gir varierte opplevelser og lokal forankring, og de representerer bærekraftige bruksverdier.

---

[29] I 2006 startet et prosjekt med å kartlegge og utvikle en metode for overvåkning av utban grønnstruktur med utgangspunkt i Oslo og Akershus. Prosjektet er et samarbeid mellom Oslo og Omland Friluftsråd (OSLO OG OMLAND FRILUFTSRÅD), Universitet for miljø- og biovitenskap og Geodatasenteret AS med OSLO OG OMLAND FRILUFTSRÅD som oppdragsgiver. Det er nedsatt en referansegruppe der tidligere Friluftsetaten, nå Bymiljoetaten, Plan- og bygningsetaten og Statens kartverk er representert.Rapporter er laget.

[30] Dokument nr. 3:11 (2006–2007)Riksrevisjonens undersøkelse av bærekraftig arealplanlegging og arealdisponering i Norge.

[31] Byøkologisk program 2011-2026 og Kommuneplan Oslo 2008 – Oslo mot 2025.

Kulturminnene bør sikres mot ødeleggelse, og forvaltes gjennom bærekraftig bruk. Vedtatte lokale, nasjonale og internasjonale målsettinger bygger opp om dette.

Hvordan ivaretas kulturhistoriske verdier i dag?

Kulturminnene ivaretas primært som følge av lokalt eieransvar og erkjennelse av de verdiene de representerer. Enkelte anlegg og områder er også sikret gjennom vern etter plan- og bygningsloven eller kulturminneloven, eller er satt på Byantikvarens (BYA) Gule liste, for å underlegges en grundigere vurdering ved tiltak.

Biologisk mangfold

Hvorfor trenger vi å ta hensyn til biologisk mangfold?

Det er både etiske, estetiske, økologiske og økonomiske grunner til å ta vare på vårt biologiske mangfold.

Friluftsliv skaper naturglede og forståelse for å ta vare på naturverdier og økologiske prosesser. Biologisk mangfold og andre naturverdier gir økt naturopplevelse, og er med på å gjøre friluftslivsområdene verdifulle. Å ta vare på naturkvalitetene er derfor avgjørende for at områdene fortsatt skal være attraktive for friluftslivet.

Internasjonale konvensjoner og avtaler forplikter oss til å ta vare på mangfoldet. Bystyret har gitt sin tilslutning til at Oslo skal forvalte sitt biologiske mangfold på en bærekraftig måte, og bevare, videreutvikle og forvalte naturområdene i samsvar med økologiske prinsipper.

Slik ivaretas biologisk mangfold ved tilrettelegging for friluftsliv

Friluftsliv kan påvirke det biologiske mangfoldet, først og fremst gjennom direkte inngrep, slitasje og spredning av fremmede arter. Enkelte områder som er viktige for biologisk mangfold er vernet etter naturmangfoldloven, andre er sikret som spesialområde naturvern etter plan- og bygningsloven. Disse områdene har vanligvis bestemmelser som styrer tilretteleggingstiltak, og i enkelte tilfeller også styrer ferdselen. De fleste naturområder er imidlertid ikke sikret spesielt med henblikk på å ta vare på naturkvalitetene.

Hensyn til biologisk mangfold er i dag en integrert del av planlegging og gjennomføring av tilretteleggingstiltak for friluftsliv. I spesielt verdifulle naturområder gjøres en nærmere vurdering av hvor og hvordan tiltakene skal gjennomføres, for at naturkvalitetene ikke skal bli skadelidende. Bymiljøetaten (tidligere Friluftsetaten) har det overordnete ansvaret for å ivareta det biologiske mangfoldet i Oslo kommune.

Oversikt over anlegg og områder

Friområder og parkene i byggesonen

Dette kapitlet omhandler de grønne områdene i byggesonen som er regulert til friområde. Det er lagt størst vekt på beskrivelse av parkene. Bymiljøetaten (tidligere Friluftsetaten) har forvaltningsansvaret for sentrale parker og større, sammenhengende natur- og grøntområder i kommunal eie. De respektive bydeler har forvaltningsansvar for lokale parker og nærmiljøanlegg innenfor sine grenser. Universell utforming omtales i kapittel om "sikring av byens blågrønne struktur – arealer og kvalitet".

Hvorfor er parkene i byggesonen viktige for friluftslivet?
Det er skrevet mange avhandlinger om parkenes betydning for oss mennesker, og som del av det store økologiske systemet. Parkene i sentrum og de store sentrale parkene i indre by har mange viktige funksjoner. De har en naturlig plass i byplanen og tilfører luft og åpne rom. Her kan byens befolkning og besøkende trekke seg tilbake for ro, meditasjon og visuelle opplevelser, i form av blomster, trær, kunst, vannarrangementer og design. Parkene rommer også en kulturhistorie. Videre er parkene viktige sosiale møteplasser, gratis for alle, uten kommersielt press eller krav om aktiv deltakelse. De større parkene er i tillegg viktige arenaer for fysisk aktivitet og "urbant friluftsliv". Parkene representerer ved dette et betydelig positivt og gratis bidrag til bybefolkningens mentale og fysiske helse. Dette igjen gir et utslag på livskvalitet og helsetilstand, som påvirker innbyggernes evne til å fungere i samfunnet. Dette er viktige argumenter for å sikre byens nære blågrønne områder. Gode og vakre omgivelser bidrar også til positiv utvikling for handel og annen publikumsrettet næringsvirksomhet.

Friområder med liten tilrettelegging og naturpreg, herunder deler av noen parker, kan tilby kvaliteter som de opparbeidede parkene ikke har. Disse fungerer som naturlige lekeområder, og er spesielt viktige for barns frie lek, utvikling av motoriske ferdigheter, kroppsbeherskelse og evne til teoretisk læring, som nevnt i kapittel to. Den begrensede tilgangen på naturlige og ikke-opparbeidede omgivelser i byggesonen, gjør disse områdene til verdifulle lommer med natur, også som naturopplevelse for den voksne delen av befolkningen, for byens økologiske funksjon, og for dyre- og plantelivet.

Friluftstilbudet i parkene
Langs byens turveier og vassdrag og i de større sammenhengende friområdene, finnes et mangfold av grønne områder, fra de urørte naturområdene til designede parkområder. Sammen gir disse parkene og friområdene mulighet for et utall aktiviteter og opplevelser. De større parkene blir omtalt i det følgende.

Parker i sentrum
Sentrumsparkene er i hovedsak representative byparker, hvor estetikk og mulighet for sosial omgang, hvile og kulturelle opplevelser styrer utforming og aktivitet. Men også i noen av disse parkene er det mulighet for fysisk aktivitet. Disse parkene holder en høy driftsmessig standard, og har høyeste prioritet med hensyn på utplanting av løk og sommerblomster. Parkene i sentrum forvaltes av Bymiljøetaten (tidligere Friluftsetaten).

Beskrivelse av parkene i sentrum:
Rådhusplassen benyttes nesten daglig til ulike publikumsrettede arrangementer, som spenner fra konserter, utstillinger og festivaler til idrettsarrangementer, som sandvolleyball og streetbasket. Plassen utgjør en del av Oslos havnepromenade og gir gode muligheter for opphold og sanseopplevelser. Det foretas en etappevis rehabilitering av eksisterende anlegg ved hjelp av leieinntekter fra plassen. Deler av plassen, mot Vestbanen, er ikke ferdig opparbeidet.

Eidsvolls plass og Studenterlunden er en av byens mest brukte parker. Den er et yndet møtested, et pusterom i et hektisk byliv. Fontener, blomsterplantinger og annen vegetasjon gir gode sanseinntrykk, og parken er mye brukt til mindre konserter og andre kulturelle arrangementer. Om vinteren er det en kunstfrossen skøytebane med skøyteutleie. Parken har behov for en fysisk oppgrusting av møbler, dekker og vegetasjon. Behovet er kartlagt gjennom Hovedstadsaksjonen. Mange arbeider ble gjennomført i forbindelse med denne, men det er fortsatt behov for videre

rehabilitering og vedlikehold, blant annet av fryseanlegget til kunstisbanen. Dette arbeidet må koordineres med ombygging av friluftsrestauranten.

Abelhaugen og Nisseberget er den kommunalt eide del av Slottsparken. Områdene er kjent som Oslos kanskje flotteste blomsterarrangement. Trappeanlegg, gangveier og sitteplasser er rehabilitert.

7. juniplassen er en forholdsvis nyopparbeidet plass, på taket av nye Nationaltheatret stasjon. Plassen skal være et representativt anlegg sentralt plassert inntil et av sentrums mest trafikkerte gatekryss, mellom Slottet og Utenriksdepartementet. Den har et flott blomsterarrangement til glede for de som ferdes over og langs plassen. Plassen har et potensial til å romme flere aktiviteter i form av arrangementer, men det er ikke ønskelig med faste installasjoner.

Grev Wedels plass er en liten perle i Kvadraturen, men det har vært behov for fysisk opprusting, og trygghetsskapende tiltak, for å forhindre at området kun blir benyttet av rusmisbrukere og i liten grad av annet publikum. Foreningen Oslo Bys Vel har engasjert seg i et samarbeid med Bymiljøetaten om opprusting av parken. Det er utført tiltak i parken, og disse bør følges opp for å om de gir tilfredsstillende resultater.

Christian Frederiks plass vil bli en sentral plass mellom Karl Johan og Bjørvika. En eventuell utvikling bør avvente utbyggingen i Bjørvika.

Myntgata park og Kontraskjæret er de kommunalt forvaltede parkarealene i tilknytning til Akershus festning. Det er noe behov for rehabilitering av gangveier, belegg og trapper.

Parker i indre by
Parkene i indre by består av et mangfold av friområder, fra de små lokale nabolagsparkene som for eksempel Rodes plass, via de større byparkene som Sofienbergparken og Frognerparken, til de mer naturpregede grønne korridorene, som for eksempel Akerselva. Parkene representerer et lavterskeltilbud med hensyn på sosial omgang og fysisk aktivitet i nærmiljøet. Det er et mål å bevare og utvikle et mangfold av opplevelser og aktivitetstilbud i parkene, og at de skal ha tilbud til alle byens beboere uavhengig av alder, etnisk bakgrunn eller fysisk og mental tilstand. Parkene skal også motivere til økt fysisk aktivitet.
Parkene i indre by forvaltes dels av Bymiljøetaten og dels av bydelene, avhengig av om de er en del av en større sammenhengende grønnstruktur eller ikke.

Beskrivelse av parker i indre by som forvaltes av Bymiljøetaten og Kulturetaten:
Akerselva miljøpark omfatter blant annet en viktig turvei som fører fra Sentrum til Maridalen. Den benyttes daglig av en stor del av befolkningen som arbeidsvei, eller til trening og rekreasjon. Lokalt har arealene langs turveien en viktig funksjon som rekreasjons- og aktivitetsanlegg. Parken har også en viktig funksjon som formidler av Oslos (industrielle) historie. Det er laget en overordnet analyse av hvilke utbedrings- og utviklingsbehov det er langs elva fra Badebakken til Vaterland. Videre oppfølging og supplering av denne planen pågår løpende. Enkelte tiltak er nylig gjennomført eller igangsatt. Øvre del av turveien, mellom Kjelsåsveien og Nydalen, har fått belysning, og det jobbes med planer for å bedre belysningen i øvrige områder langs elva. Det er etablert sandvolleyballbaner nord for Hausmanns bro. Planer for opparbeiding av områdene på Nedre Foss, som vil kunne bli nye aktivitetsområder i ett av de tettest befolkede områdene i byen, Grünerløkka, pågår.

Frognerparken er en av Oslos viktigste parker og turistmål, og den har også status som stille område. Oslos befolkning benytter i høy grad parken som sosial møteplass og til fysisk aktivitet, i tillegg til å oppsøke den for å oppleve Vigelands kunst, og vakre blomsterarrangementer. Parken har fortsatt behov for oppgradering. Rehabiliteringsarbeider pågår løpende. Parken har behov for et høyt drifts- og vedlikeholdsnivå, slik at den framstår som en vakker perle, og videre forfall forhindres.

Tøyen kulturpark er en stor park som i stor grad benyttes til fysisk aktivitet som ballspill, løping, turgåing, aking, skigåing og lek, samt piknik og soling.
I 1994 ble det avholdt en arkitektkonkurranse for utvikling av Tøyen kulturpark, for å sette fokus på utvikling av parkarealene rundt museene på Tøyen og Tøyenbadet. Målet var en park med et mangfold av tilbud og opplevelser (kunst, natur, lek, fysisk aktivitet med mer), som kunne være et godt tilbud til befolkningen i Oslo øst, og tilføre denne delen av byen en ny attraksjon.
Deler av planen er gjennomført, men det gjenstår mye for å nå målet som ble satt etter konkurransen. Parkarealene benyttes flittig også i dag, men det er forventninger om en videre utvikling. Byggingen av nytt veksthus på Tøyen og flytting eller utvikling av Munchmuseet, aktualiserer en utvikling av området i tiden framover.

Middelalderbyen forvaltes av Kulturetaten. Kulturetaten har lagt fram et plan for oppgradering av hele området.

St. Hanshaugen er en vakker park som tilbyr ro og sanseopplevelser, samtidig som den gir rom for fysisk aktivitet som lek, hundelufting, jogging, aking m.m. Den har en lokalt viktig funksjon i et tettbygd byområde.
Parken er gammel, og det har i liten grad vært foretatt tyngre vedlikehold. Mange av gangveiene er i dårlig forfatning. Det er utarbeidet en rehabiliterings- og utviklingsplan for parken, som skisserer behov og ønsker. Mindre arbeider er utført i henhold til denne. Parken har en forholdsvis høy skjøtselstandard i dag.

Torshovdalen er en viktig del av turveidraget som går fra Ring 2 opp Groruddalen. I tillegg er den et viktig areal for lek og fysisk aktivitet sommer som vinter (bl.a. skileikanlegg). Anlegget består i hovedsak av store gressflater og gangveier i tillegg til en større lekeplass. Parkarealene har en forholdsvis enkel skjøtselstandard.

Lokale parker og nærmiljøanlegg forvaltet av bydelene
Fra 1. januar 2004 fikk bydelene forvaltnings- og driftsansvar for alle lokale parker og nærmiljøanlegg. Bydelene har ansvaret for eventuell regulering, sikring, opparbeiding, utvikling, drift og vedlikehold også av nye områder som faller under kategorien lokale parker og nærmiljøanlegg. Dette krever midler og kompetanse i den enkelte bydel.

Friområder langs vassdrag

Hvorfor er vassdragene viktige for friluftslivet?

Oslos topografi danner utgangspunkt for de større vassdragene mellom Marka og fjorden.
De ti hovedvassdragene er Lysakerelva, Mærradalsbekken, Hoffselva, Frognerelva, Akerselva, Hovinbekken, Alna (med Østensjøvannet), Ellingsrudelva, Ljanselva og Gjersjøelva. Ellingsrudelva er grenseelv mot Lørenskog og renner nordøstover fra Elvåga.

Vann og vassdrag i byggesonen er viktige innslag i friluftslivsområdene. Vann og elver byr på rike opplevelseskvaliteter og er turmål i seg selv, i den grad de er åpne og tilgjengelige. Opplevelseskvalitetene er knyttet til både kultur og natur. Rennende vann i byens elver, sammen med grønne omgivelser, omtales ofte som Oslos blågrønne struktur. I Oslo kommune er det 343 innsjøer. De fleste ligger i Marka. Spesielt må nevnes at mange av vannene i Marka rommer fisk, og at fiske er en utbredt friluftsaktivitet.

I et historisk perspektiv har elvene vært viktige elementer i samfunnsutviklingen. Rester etter møller, sagbruk og annen industri og bebyggelse er konkrete bevis på aktiviteten som var knyttet til vassdragene. Vann og vassdrag med tilhørende grøntarealer har stor betydning for biologisk mangfold. Vassdragene er leveområder for en rekke dyre- og plantearter. Dette gir store naturopplevelser, men gjør også arealene sårbare.

Spesielt er kantvegetasjonen langs vassdragene viktig. Vegetasjonsbeltene langs vassdragene filtrerer forurensning, motvirker erosjon i bredden, er naturlige flomdempere, danner jordsmonn, er rike vegetasjonstyper, fuglebiotoper og spredningsveier for vilt. Videre er kantvegetasjon næringsgrunnlag for fisk og ferskvannsorganismer, gir skjul og skyggevirkning, representerer et landskapsestetisk element, og har ikke minst svært stor verdi for rekreasjon og friluftsliv.

Friluftsmulighetene langs vassdragene

Gjenåpning

I byggesonen er store deler av vassdragene blitt lagt mer eller mindre i rør gjennom tidene. Det er omtrent 100 kilometer åpne vassdrag gjennom Oslo by, men det kunne vært 330 kilometer, dersom alle elvene og bekkene hadde vært åpne. Åpning, synliggjøring og tilgjengeliggjøring av vassdragene i byggesonen, er et sentralt mål for kommunen. Prioriterte vassdrag for gjenåpning er Frognerelva med Gaustadbekken, Hovinbekken og Alna med Østensjøvannet.

Det er få gjenåpningsprosjekter som er ferdigstilt så langt. Dette henger sammen med at innsatsen i stor grad har blitt konsentrert om aktuelle byutviklingsprosjekter, der gjenåpning av vassdrag integreres med utbyggingen av området. Byutvikling innebærer ofte kompliserte, sammensatte og langvarige prosesser, men gjenåpning er satt på dagsorden i flere aktuelle transformasjonsområder som for eksempel Ensjøbyen, og resultatene vil bli synlige når bygging gjennomføres.

Av gjennomførte gjenåpningsprosjekter kan nevnes sidebekk til Hovinbekken ved Refstadsvingen, Hølaløkka og Leirfossen i Alna, Pinabekken - innløpsbekk til Sognsvann (bro til erstatning for kulvert), Langerudbekken - tilløpsbekk til Bogerudmyra/Østensjøvann, gjenåpning av Tokerudbekken som del av turveiundergang under jernbanen ved Haugenstua stasjon, gjenåpning av Ljanselva ved Skraperudtjern og gjenåpning av Lutvannsbekken.

Ferdsel og opphold

Langs mesteparten av de åpne hovedvassdragene er det anledning til ferdsel, enten på turvei, tursti eller langs bilvei. Veiene og stiene går ikke alle steder helt inntil vannet, av hensyn til kantvegetasjon, privat grunn (innmark), bygninger etc., men det er likevel mulig å følge vassdragene ved turgåing. Turveisystemet er ikke fullt utbygd, men det skjer stadig forbedringer. Når det foretas gjenåpning av bekker og elver, bygges det som oftest turveier samtidig. Langs noen vassdrag er det drikkevannsrestriksjoner, som legger begrensninger på opphold og overnatting. Videre er det begrensning på friluftsliv i nærheten av boliger og hytter. Generelt er det noe sterkere begrensning på retten til rasting og opphold, sammenliknet med retten til ferdsel (på samme måte

som i strandsonen langs sjøen). I tillegg ligger mesteparten av Oslos stille områder langs hovedvassdragene.

Padling
Det er gode muligheter for kanopadling på vassdragene i Marka. Anbefalte rundturer, som også innebærer strekninger med trilling over land, er avmerket på aktuelle turkart. Ved Nøklevann er det mulig å leie/disponere kanoer gjennom medlemskap i forening. I Lysakerelva og i Alna foregår elvepadling på strekninger med stryk som er egnet til formålet.

Fiske
Det er tillatt å fiske fra land i alle Oslomarkas elver, bekker og vann, bortsett fra der det er drikkevannsrestriksjoner. Vannene i Marka rommer mer enn 20 fiskearter. Hvert år selges om lag 9 000 fiskekort. I noen vann og elver er det også lov å fange kreps. Generelt er det lite fisk i vassdragene i byggesonen, blant annet på grunn av dårlig vannkvalitet (forurensning), tekniske inngrep, lite vann i perioder, mangel på gyte- og oppvekstplasser, for lite skjul og annet. Som følge av bedret vannkvalitet i byvassdragene har imidlertid ørret utvidet sin utbredelse i Oslovassdragene de senere årene.

Bading
Det finnes mange badeplasser ved vannene i Marka. Noen er mer tilrettelagt enn andre. Også ved noen av elvene er det badeplasser.

Friområder i Fjorden, på øyene og langs strandsonen

Hvorfor er fjorden, øyene og strandsonen viktige for friluftslivet?

Strandsone, sjø og øyer utgjør en stor del av Oslo kommune. Fjorden med vannflate, øyer, strandlinje på fastlandet og friområder i tilknytning til sjøen, er svært viktige og populære arealer for Oslos befolkning. Spesielt i sommerhalvåret er friluftsliv i og ved fjorden en framtredende kvalitet for en stor del av innbyggerne. Oslo markedsføres som den blå (sjøen og vassdragene) og grønne (Marka og friområdene) byen.

På grunn av tidligere utbygging og arealbeslag, er samtidig mange av strandområdene i byggesonen utilgjengelige for allmennheten. Dette gjør de gjenværende strandarealene stadig mer verdifulle etter som byen vokser. Økt befolkningstetthet gjør også øyene og sjøen mer attraktive.

Soling og bading er viktige friluftsaktiviteter ved fjorden, men også annet sjøbasert friluftsliv er utbredt. Det er naturlig å nevne fritidsfiske fra land og båt, roing, padling, seiling og motoriserte fritidsbåter. Mens noen av aktivitetene er mest aktuelle i sommerhalvåret, er turgåing og opphold langs sjøen populært så å si hele året. Den pågående etablering av kyststi styrker tilgangen til strandsonen, og øker muligheten for sjønært friluftsliv uavhengig av sesong.

Beskrivelse av friluftslivstilbudet

Strandsonen på fastlandet (inkludert landfaste øyer)
Den totale kystlinjen med de landfaste øyene utgjør drøyt 50 km, medregnet "Fjordbyen" som er under utvikling. Av dette var i 2004 nesten halvparten allment tilgjengelig strandsone.

Strandlinjen utenom "Fjordbyen" og de landfaste øyene, utgjør 37 km. Omtrent halvdelen eies av stat og kommune, mens resten er privateid. Litt under halvparten (16 km) av strandsonen var i 2004 ikke allment tilgjengelig. Tre av disse ikke tilgjengelige kilometerne var i kommunal eller statlig eie. For øvrig er det spesielt i boligområdene at strandsonen ikke er allment tilgjengelig, på grunn av opparbeiding av hager, brygger og annet.
Av spesielt viktige områder for friluftsliv langs kysten er badestrendene, områdene på strekningen Sollerud-Karenslyst (innerst i Bestumkilen), store deler av Bygdøy (Folkeparken, Huk, Frognerkilen forbi Rodeløkken og Oscarshall), og Ljanskollen-Hvervenbukta. Spesielt Bygdøy bør framheves, med sine viktige natur- og kulturverdier, store turområder, lang offentlig tilgjengelig strandsone og flere badeplasser. Også Ormøya-Malmøya er naturlig å nevne, med viktige natur- og friluftslivsområder, men her er kapasitet og tilgjengelighet begrenset.

Som del av strandsoneprosjektet (se omtale senere) er det utført enklere tilretteleggingsarbeid for å gjøre strandsonen mer tilgjengelig. Dette gjelder spesielt eiendommer på Ormøya og Malmøya. For eksempel er 500 meter nytt strandareal med nye bademuligheter på Ormøya åpnet for publikum. På Bygdøy er eksisterende stier langs kysten merket som kyststier.

I Bestumkilen og Frognerkilen er det renset opp i forurensede sedimenter som utsettes for båttrafikk og propellvirvling. Statsbygg har gjennomført det samme på badeplassen på Bygdøy sjøbad.

Kyststi
Kyststi-visjonen på Østlandet går ut på å etablere en sammenhengende sti langs hele Oslofjorden, med mulighet for å oppleve kystnatur og kystkultur. Mange kommuner på begge sider av Oslofjorden har merket kortere eller lengre kyststier. Det er også utarbeidet kart og informasjonsmateriell, med beskrivelse av traseer, fremkommelighet, opplevelser og tilbud langs kyststien. Det vurderes å slutte seg til det regionale "kyststiprosjektet" i regi av EU/ EØS-samarbeidet.

Turveiene langs sjøen i Oslo går noen steder helt i vannkanten, andre ganger bak bygninger og uten kontakt med fjorden. Turveistrekninger med meget store kvaliteter, også når det gjelder ro og naturopplevelse, finnes i vest fra Sollerud over Vækerø (A10)(Strekningen fra Sollerud stranda fram til Hydro er ikke opparbeidet), og langs vestsiden av Bygdøy (A5). I øst er det en fin og svær mye benyttet turvei fra Fiskevollbukta til Hvervenbukta langs Ljanskollen (E13). Turvei A10 som ligger mellom vannkanten og E18 langs Bestumkilen og Frognerkilen, er ikke optimal med hensyn til kvaliteter som ro og naturopplevelse, men er svært viktig for å gi en sammenhengende kyststi/turvei.

Turveiene i strandsonen er til dels tilgjengelige med sykkel og barnevogn, og noen steder rullestol, og gir dermed tilgang for flere brukergrupper. Strandpromenade/kyststi er regulert inn som en del av Bjørvika-utbyggingen. Tilsvarende vil strandpromenade bli innarbeidet i reguleringsplanene for de øvrige delene av Fjordbyen.

Oslo kommune har vedtatt å etablere kyststi langs hele sin del av fjorden. Kyststien skal være mest mulig sammenhengende og med fokus på opplevelseskvalitet, men det er ikke mulig eller ønskelig at kyststien skal gå i strandkanten på hele strekningen.

Øyer (ikke landfaste)

Det går ferge til Hovedøya, Gressholmen/Rambergøya, Langøyene, Nakholmen, Lindøya og Bleikøya. Håøya har også noen få fergeavganger fra Oslo i sommerhalvåret.

Hovedøya har store friluftslivs-, natur- og kulturminneverdier, og er vernet iht. naturvernloven og kulturminneloven. Forvaltningsplanen for Hovedøya beskriver verdier, utfordringer og anbefalte tiltak. Det er satt opp informasjonsskilt om kultur og natur på øya. Hovedøya er velegnet for turgåing og bading, og har gressletter som passer for andre friluftsaktiviteter. Det er renset opp i forurensninger i sandmassene på stranden, og lagt på ny sand. Det pågår opprensning av forurensede sedimenter ved småbåthavna. En driftsenhet av Skjærgårdstjenesten er etablert med base på Hovedøya.

Gressholmen og Rambergøya har gode bademuligheter, spesielt fra svaberg. Turmulighetene er gode i variert vegetasjon. Områdene er hovedsakelig vernet som naturreservat.

Langøyene (én øy) i Nesodden kommune er eid av Oslo kommune. Øya har en fin badestrand og store gressletter, men har også erosjonsproblemer. Søppel fra den tidligere søppelfyllinga kommer opp i dagen, og både strand og slette synker og blir oftere enn tidligere overflommet ved flo sjø. Øya har kapasitet til flere mennesker enn i dag. Telting er tillatt og styrt gjennom ferdselsregler. På resten av øyene i Oslo er det teltforbud.

Husbergøya ligger også i Nesodden og eies av Oslo kommune. Øya rommer tre hytter for barne- og ungdomsaktiviteter, samt en kystledhytte. Flere tusen barn og mange båtfolk besøker øya i sommerhalvåret. Øya er en viktig base for skoleklasser i indre Oslofjord. Det meste av øya er foreslått vernet etter naturvernloven. Rester etter den gamle fiskeoljefabrikken er fjernet.
Håøya i Drøbaksundet i Frogn kommune eies 70 % av Oslo kommune, herunder en rekke bygninger. Kystledhytter er etablert. Øya har store gressletter, mange veier og stier i skogområder, og flere havner med og uten brygger. Dette gjør Håøya til et sentralt utfartssted.

Kjeholmen i Bærum eies hovedsakelig av Oslo kommune og staten. Øya har først og fremst betydning for befolkningen i og nær Bærum, men har også en kystledhytte som er en viktig base for skoleklasser. Store deler av øya er foreslått vernet etter naturvernloven. Det arbeides med å sette i stand en eksisterende forfallen rundløype/kyststi rundt øya.

De statseide, bebygde øyene Bleikøya, Lindøya og Nakholmen har også verdi for friluftsliv. Det finnes flere badeplasser som ikke er spesielt tilrettelagt. Øyene er regulert til spesialområde friluftsområde, men er under omregulering. Omreguleringen har blant annet som målsetting å øke tilgjengeligheten for allmennheten. Ett aktuelt tiltak er å etablere enkle stier rundt øyene. Noen nye arealer er foreslått vernet etter naturmangfoldloven eller som spesialområde naturvern etter plan- og bygningsloven.

Malmøykalven har begrenset fergeforbindelse, og brukes i dag lite av allmennheten. Øya og bebyggelsen benyttes hovedsaklig av Barne- og familieetaten, som feriested for barn som er under etatens omsorg.

Bading på øyene
De viktigste øyene for bading er Hovedøya, Gressholmen/Rambergøya og Langøyene. I likhet med badeplassene langs kystlinjen, er de tilrettelagte badeanleggene på disse øyene relativt nedslitt. Det er behov for omfattende prosjektering, rehabilitering og driftsjustering for å oppnå en god standard.

Universell utforming på fergene, fergebryggene og øyene
Fergene til øyene kan benyttes av bevegelseshemmede, men verken fergene eller bryggene er optimale. Kun brygga på Hovedøya er tilpasset orienteringshemmede. Det er reservert parkering for funksjonehemmede på Vippetangen. Selve øyene er lite tilrettelagt for orienterings- og bevegelseshemmede. Blant øyene har Handikapforbundet i Oslo prioritert Hovedøya høyest med tanke på universell utforming.

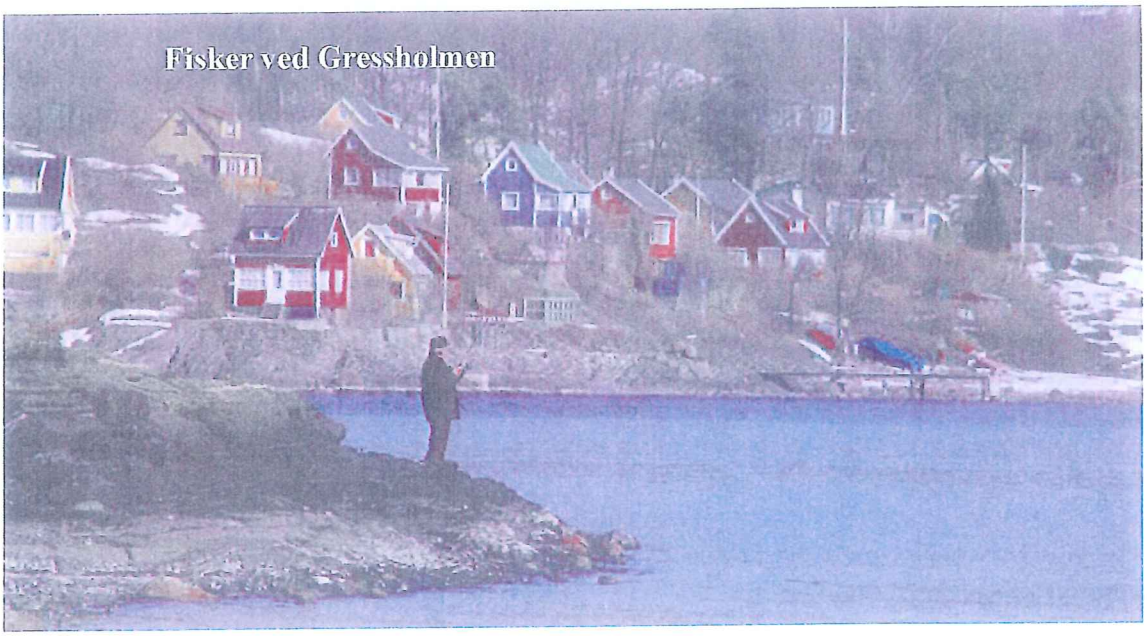

Fiskeplasser
Fiske er en attraktiv aktivitet langs sjøen. Det er behov for tilrettelegging for fiske langs fjorden og på øyene. Kaiområder med fiskemuligheter er ofte fremkommelig for bevegelseshemmede. Norges jeger- og fiskerforbund gir ut fiskekart for Oslofjorden, Drammensfjorden og Sandebukta. På kartet er det avmerket 106 fiskeplasser.

Roing og padling
Det har vært en sterk økning i antall padlere i Oslofjorden. Spesielt gjelder dette kajakkpadling. Flere padle- og roklubber har klubblokaler og mindre anlegg for sine aktiviteter langs sjøen. Det er ellers lagt lite til rette for uorganisert padling (og roing) i Oslo. Med tilrettelegging menes i første rekke utsettingssteder for kajakker og kanoer, tilknyttet atkomst med bil, og parkeringsmuligheter.

Bruk av vannflaten (sjøen)
Sjøarealene i Oslofjorden er attraktive friluftslivsarealer. Spesielt i de delene av fjordene som ligger nærmest land og i trange farvann, konkurrerer friluftsinteressene med andre interesser. For eksempel vil trafikk med (større) båter kunne være til ulempe og risiko for bading, fiske, padling, roing og seiling. Forurensende utslipp til sjøen fra virksomhet på land og til sjøs vil også redusere sjøens verdi for friluftsliv.

Småbåter
Småbåtliv er en attraktiv friluftslivsaktivitet for deler av befolkningen.

Oslo kommune leier ut arealer til tjue båtforeninger. På disse arealene er det til sammen 16 000 bryggemeter fortøyningsplass, noe som gir over 5 000 båtplasser med gjennomsnittlig tre meters bredde. I tillegg finnes det båtplasser på private arealer. Det anslås at det er rundt 2 000 private båtplasser.

Det er gjennomført en kartlegging av mulighet for nye båthavner. I flere havner er plasseffektiviseringstiltak gjennomført.

Det er vanskelige parkeringsforhold ved mange båthavner. Unntaket er Sjølyst/Karenslyst der opplagsarealene gir romslig parkeringsareal i båtsesongen. For båteiere med båtplass på øyene arbeides det med å finne alternative parkeringsplasser på landsiden.

Båtforeningene søker å tilrettelegge for gjestehavner på ledige plasser i sommerferien.

Det finnes 4 mottak for septik i kommunen. De er lokalisert til Hovedøya, Frognerkilen, Bestumkilen og Paddehavet.

Enkel tilrettelegging med fortøyningsbolter i fjellet, vil være av stor verdi for båtbruk. Allment tilgjengelige brygger i forbindelse med friområder, er også viktig. I forbindelse med etablering av fortøyningsplasser, er det også en fordel med toaletter og eventuelt søppeldunker. Av Oslo kommunes eiendommer er det bare Hovedøya og Håøya, som har fortøyningsbolter beregnet på småbåter. Det vil også bli etablert en uthavn på Husbergøya for småbåter. I enkelte naturhavner blir det av Oslofjorden Friluftsråd lagt ut faste fortøyningsbøyer.

Allment tilgjengelige utsettingsramper gir mulighet for å sette ut mindre båter, uten at en er avhengig av båtplass. Utsettingsramper kan derfor være et godt tilbud for de som har mulighet til å lagre en båt på land, enten på egen grunn eller på leid areal. Ikke minst gir utsettingsramper mindre arealbeslag i strandsonen enn småbåthavner. Nedenfor gis en oversikt over utsettingsramper.

Sted	Tilgjengelighet	Avgift	Parkeringsmuligheter
Sollerud	Allment tilgjengelig, men innenfor badeområdet	Ingen	Betalingsparkering
Sjølyst/ Karenslyst (Bestumkilen)	Allment tilgjengelig, men krevd fjernet	Ingen	Betalingsparkering
Frognerkilen/ Kongen	Allment tilgjengelig.	Ingen	Betalingsparkering
Bispebrygga båthavn v/ Bekkelaget	Kun tilgjengelig om sommeren mellom 07.00 og kl. 21.00.	Kr 100,- i 2012	Betalingsparkering rett på utsiden av området
Paddehavet ved gangbro til Padda	Allment tilgjengelig, men bratt – bør bare brukes med tung bil.	Ingen	Parkering mulig, men stort press på fine dager

Tabell 1: Oversikt over utsettingsramper

Tilrettelegging for funksjonshemmede seilere krever stødig betongbrygge, samt personheis og eventuelt heis for båt. I dag finnes det egnede anlegg i Bærum og Nesodden. Ved Ormsund er det satt ut et feste til en personløfter på en flytebrygge (Handymove 3200). Flytebryggen ligger ute hele året, og har universal utforming. I flere av båthavnene finnes utstyr som gjør det mulig for rullestolbrukere å entre båten.

Skjærgårdstjenesten
Hovedoppgaven for Skjærgårdstjenesten er skjøtsel og drift, samt tilsyn i offentlige friluftslivs- og naturvernområder. Mannskapene foretar rydding, henter søppel, reparerer brygger og holder toalettene i orden. Videre rettleder de om atferd og tilrettelegger for strandrydding med skoleklasser.
Informasjon og holdningsskapende arbeid er en viktig oppgave. De driver også oppsyn for Statens Naturoppsyn, bl.a. i forhold til fiske i sjø og sjøfuglreservater. Oslofjorden friluftsråd har sekretariatsansvaret for Skjærgårdstjenesten som er et økonomisk spleiselag mellom Staten, Oslofjordens Friluftsråd og kommunene rundt Oslofjorden, inkludert Oslo kommune. Oslo kommune står for driften i to av Skjærgårdtjenestens driftsområder.

Marka

Marka som arena for friluftsliv, fysisk aktivitet og rekreasjon

Oslomarka er en svært viktig arena for mange ulike typer fysisk aktivitet og er landets mest brukte friluftslivsområde. I internasjonal sammenheng står Oslomarka i en særstilling ved at så store sammenhengende friluftslivsområder ligger i direkte tilknytning til byen og i umiddelbar nærhet til byens befolkning. Alle Oslos innbyggere kan, uansett bosted, nå en innfallsport til Marka i løpet av en halv time.

Forvaltning og drift

Oslos del av Marka er om lag 310 000 dekar. De største grunneierne er Oslo kommune og Løvenskiold Vækerø. Samarbeid med markaorganisasjonene, nabokommuner og andre private grunneiere er en viktig forutsetning for en helhetlig forvaltning og tilrettelegging av disse friluftsområdene.

Skogbruk er en viktig del av kommuneskogenes historie. I dag finner vi kun få områder igjen i Marka hvor det ikke er funnet spor etter skogsdrift. Skogbruksvirksomheten har vært grunnlaget for bosettingen og for utbyggingen av veinettet. Gjennom skogfondordningen finansierer fortsatt skogbruksvirksomheten utbygging og vedlikehold av skogsbilveinettet. De private skogeierne driver sine eiendommer etter økonomiske prinsipper, i samsvar med gjeldende lover og Markaforskriften. Oslo kommune har for sine skogeiendommer i tillegg vedtatt at en ved forvaltning og drift blant annet skal:

Bevare og utvikle områdene for allsidig friluftsliv, varierte naturopplevelser, ro og stillhet.
Bevare og utvikle et stedegent og variert dyre- og planteliv.
Tilrettelegge for markatilknyttede idrettsaktiviteter.
Stimulere til størst mulig bruk av skogens trivsels- og helseoppbyggende tilbud.
Med bakgrunn i dette søker Oslo kommune å utvikle sine skoger til å bli eldre og mer varierte enn i skogbruket ellers.

Vern og restriksjoner

I Oslos del av Marka er flere områder fredet som naturreservater og landskapsvernområder i henhold til naturvernloven. Løvenskiold har i sin flerbruksplan avsatt noen bevaringsområder for friluftsliv. I flerbruksplanen for Oslo kommunes skoger er det opprettet 13 verneområder for friluftsliv, til sammen 10 000 dekar. I tillegg er det avsatt en rekke mindre bevaringsskoger med spesielle opplevelsesverdier. I Oslo kommunes skoger er opp mot 50 000 m^2 belagt med spesielle restriksjoner. Etter Markaloven er det nå også muligheter for å verne områder for friluftsliv. Loven skal også sikre Markagrensen. Denne er fastsatt i Miljøverndepartementets digitale kart «markagrensen» datert 2. april 2009.

Oslo kommune har sin drikkevannsforsyning fra mange av vannene i Marka. Tilførselen er sikker og av svært god kvalitet. Det er viktig at all skogsdrift, tilrettelegging og aktivitet tilpasses de krav og ønsker som stilles for å sikre byens drikkevannskilder.

Tilrettelegging og bruk av Marka

Det er lett adkomst til Marka. Flere av T-banenes holdeplasser og mange bussholdeplasser gir direkte adkomst til Marka. Det er også opparbeidet nesten 50 parkeringsplasser i randsonen til Marka. Fra de fleste av disse adkomstpunktene er det opparbeidet gode traseer innover i Marka. Tilgjengelighet for brukerne er en viktig faktor i et helhetlig tilretteleggings-perspektiv.

Veinettet i Marka er omfattende. De fleste veiene er bygget for skogbruksformål, men er samtidig mye brukt av de som drar på tur. Om sommeren er veiene populære for syklistene, gående og løpende. Veier inn til fastboende, sportsstuer og for skogsdrift blir brøytet om vinteren. Oslo kommune brøyter også to traseer (ved Sognsvann og Bogstad) kun for friluftslivsbruk. Alle brøytede veier blir mye brukt av løpende og gående. Ved snøfattige vintre åpner veiene muligheten for å gå på ski på lite snø.

Oslos del av Marka er dekket av et nett av merkede og umerkede stier. Stiene gir mulighet til å komme seg vekk fra allfarvei og oppleve nærhet til naturen.

Det er et godt tilbud for skigåere i Marka. Som skiløyper benyttes ubrøytede skogsbilveier, terrengtraseer som prepareres med to-spors maskiner, snøscooterløyper og upreparerte løyper.
Det er definert noen traseer som blir preparert spesielt for skøyting, og der trasene er brede nok prepareres det med et spor på hver side med plass for skøyting i midten. Det går lysløyper ut fra alle sentrale innfallsporter langs Markagrensen. Lysløypene er mye brukt både om høsten og i vintersesongen. Veier, løyper og stier blir vedlikeholdt, preparert og skiltet av grunneiere og friluftsorganisasjoner.

Oslo kommune eier 11 sportsstuer i Marka. Skiforeningen eier Kikut og DNT Oslo og omegn eier Kobberhaughytta, disse hyttene har overnattingstilbud. Det er også flere hytter som blir eiet / drevet av private eller organisasjoner med varierende tilbud: Skjennungsstua, Liastua, "Bunker" Steinbruvann, Smedmyrkoia, Studenterhytta, KSI-hytta, Nordmarkskapellet og Østmarkkapellet. Markastuene er viktige turmål og stimulerer mange til å bruke Marka. Som ledd i arbeidet med å stimulere flest mulig til å bruke Marka, leier Oslo kommune ut sine hytter til frivillige organisasjoner m.fl. til lav leie. DNT Oslo og omegn eier hytter og leier hytter av kommunen og andre. Disse hyttene inngår i foreningens nett av ubetjente utleiehytter i Marka.

Det er i utgangspunktet lov å ri på alle stier og veier i utmark. Riding i Oslos kommunes skoger er, med hjemmel i friluftsloven, begrenset til grusede traseer om sommeren og brøytede traseer om vinteren. I tillegg er det etablert noen særskilte ride traséer. Utenfor Oslo kommunes skoger er riding tillatt på alle veier og stier.

Det er 11 offentlige badeplasser og en rekke skogsvann med gode bademuligheter i Oslos del av Marka. De offentlige badeplassene er opparbeidet med universell utforming, gressletter, sandstrender, badebrygger og toaletter. Områdene blir pleiet, klippet og det blitt utført renhold hver dag i sesongen. Gresslettene blir mye brukt til sosiale aktiviteter, friluftsliv og idrettsaktiviteter hele barmarksesongen. Vannene er også mye brukt til skøyteaktiviteter når forholdene ligger til rette for dette.

Oslo kommune utfører også en rekke varierte skjøtsel- og driftsoppgaver som tilrettelegging for friluftsog idrettsaktiviteter. Her kan nevnes: skjøtsel av kulturlandskapet, stell av hvile- og oppholdsområder, stell av utsiktspunkter, utsetting av benk/bord, utsetting og tømming av søppelstativer samt strategisk plasserte toaletter.

Det er ett anlegg for roing og padling ved Nøklevann, hvor det er mulig å leie kano eller kajakk. Det er etablert syv klatreområder i Oslo kommunes skoger. Oslomarkas fiskeadministrasjon forvalter fiskestellet og fiskeretten både i Oslo kommunes vann og vassdrag og Løvenskiolds vann og vassdrag i Marka. Fisketilbudet er meget godt og rimelig.

3.5. Behov

I dette kapittelet diskuteres utfordringer og behov for samarbeid mellom organisasjoner og kommunen, tilbudet av friluftslivsaktiviteter og friluftslivets samarbeidsutvalg. Overordnede forhold som sikring av byens blågrønne struktur og biologisk mangfold beskrives. Sikring av blågrønn struktur omfatter både behovet for tilstrekkelige og attraktive arealer. Dette tema vil være noe overlappende med det arbeidet som ble gjort ved revisjon av grøntplanen for Oslo. Plan for idrett og friluftsliv i Oslo er ingen overordnet plan for sikring av nye områder, slik som grøntplanen er. Det henvises derfor til grøntplanen for videre utdypning av behovet for sikring av grøntområder. I tillegg tar kapittelet for seg behov for anlegg og områder som brukes til friluftsliv. Områdene er inndelt i 1) Friområder og parker i byggesonen, 2) Vassdrag, 3) Fjorden, på øyene og langs strandsonen, 4) Marka.

Friluftslivsaktiviteter

Det fleste utfordringer er diskutert i kapittel to. Her går vi mer i detaljer i forhold til friluftsliv: Er friluftslivsinteressene i endring? Er det behov for tiltak som øker og måler oppslutningen? Vil de tradisjonelle friluftslivsinteressene forsvinne? Hva vil i tilfelle være grunnen til dette? Hva vil erstatte dem? Endres interesser i takt med det tilbudet som finnes, eller strømmer behovet ut fra indre motiv?
Det er naturlig å anta at aktiv markedsføring av friluftslivsmulighetene er viktig, for å bevare og utvikle disse interessene for fremtiden. Aktivitetstilbudene må også stå i stil med befolkningens behov og forutsetning for å utøve friluftslivsaktiviteter.

En holdnings- og brukerundersøkelse utført i 2011, viser at hele 86 % (415.000) av innbyggerne over 15 år i Oslo, har brukt skogområdene rundt byen siste 12 måneder[32]. Dette er en økning på 5 % fra undersøkelsen i 2004. Nær ¾ av Oslo-borgerne bruker kommuneskogene ukentlig eller månedlig i gjennomsnitt for hele året. Undersøkelsen viser at folks viktigste formål ved å oppsøke kommuneskogene er:

- Gå tur og oppleve naturen, stillhet og ro.
- Fysiske aktiviteter/trimme, trene til konkurranser
- Bading, sopp- og bærplukking, fiske.

For landet som helhet, viser imidlertid tall fra Ung i Norge 1992 og 2002 en nedgang i ungdoms oppslutning om tradisjonelle friluftsaktiviteter: Andelen som tar del i skiturer er redusert fra 73 til

[32] Holdnings- og brukerundersøkelse i Oslo kommune for Bymiljøetaten. Utarbeidet i 2011.

45 % i perioden, for fotturer er de tilsvarende tallene 78 og 56 %, for bær eller soppturer 42 og 30 %; og for fisketurer 67 og 44 %.[33] En annen undersøkelse bekrefter denne tendensen blant ungdom, men viser at tilsvarende nedgang ikke har funnet sted blant de voksne.[34] Når det gjelder nyere former for friluftsliv, som frikjøring ved anlegg og i fjellet, fjellklatring, juvvandring, rafting, elvepadling og skiseiling, er ungdom overrepresentert.[35] Hvorvidt disse aktivitetene øker i oppslutning blant de unge, sier imidlertid ikke undersøkelsen noe om.

Byen rommer mange kulturer, aldersgrupper og interesser. Målsettingen må være å tilby aktiviteter som er tilpasset mangfoldet av byens innbyggere. For eksempel er det viktig å tilby friluftsaktiviteter som appellerer til ikke-vestlige innvandrere. Denne flerkulturelle befolkningsgruppen utgjør 28,4 % av byens befolkning[36]. Videre må friluftsaktivitetene som tilbys, være slik at eldre mennesker, mennesker med funksjonsnedsettelser og overvektige har lyst til å delta. Allerede i dag foregår det en rekke aktiviteter rettet mot disse gruppene i Oslo. Som tidligere nevnt finnes det imidlertid ikke noen fullstendig oversikt over omfanget.

Både i bystyremeldingen "By i bevegelse" og i Kommuneplan Oslo 2004 Oslo mot 2020 står det at kommunen ønsker å stimulere til økt friluftslivsaktivitet. Hvordan kan vi vite at vi gjør dette?

Det finnes opptil flere nasjonale og kommunale undersøkelser som beskriver oppslutningen omkring friluftsliv. Det kan i dag se ut som om vi mangler gode undersøkelser som kan gjenspeile utviklingen av interessen for friluftsaktiviteter i Oslo (unntatt bruk av Marka, ref. undersøkelse fra 2011), og hvorvidt vi når ut til de gruppene som vi ønsker å stimulere til mer aktivitet. Det foreslås at spørmål som måler oppslutningen om bruk av friluftslivsområdene og utøvelse av friluftsaktiviteter tas med i Oslo kommunes sentrale spørreundersøkelse. I forbindelse med denne spørreundersøkelsen bør det kartlegges:

- Antall personer som deltar på organiserte friluftsaktiviteter.
- Omfanget av uorganisert friluftsliv, for eksempel antall besøkende i utvalgte friområder eller jevnlige spørreundersøkelser.
- Hvor mange som tidligere var inaktive, driver friluftsliv nå?
- Hvem driver hvilken type friluftsliv (fordelt på alder, kulturbakgrunn, helsetilstand, kjønn, bosted)?
- Omfanget av stimuleringstiltak rettet mot de i befolkningen som har dårlig helse

Det finnes i dag ikke en oversikt over hvem som tilbyr friluftsaktiviteter. En slik oversikt vil gjøre det lettere for innbyggerne å finne ut hvor de kan henvende seg for å bli med på byens friluftsaktiviteter.

Videreutvikling av folkehelsesamarbeidet mellom kommunen og organisasjonene

Senere tids fokus på den samfunnsnyttige helseeffekten av friluftslivsaktiviteter gjør at kommunen bør ta på seg et større ansvar enn tidligere, spesielt ansvaret for å stimulere utsatte grupper til økt bruk av friluftslivsområdene. Dette bør ses i sammenheng med kommunens folkehelsearbeid.

---

[33] Krange og Strandbu (2004): Ungdom, idrett og friluftsliv. NOVA-rapport.
[34] Vaage (2004): Trening, mosjon og friluftsliv. Resultater fra Levekårsundersøkelsen 2001 og Tidsbrukundersøkelsen 2000. Rapport 13, Statistisk Sentralbyrå.
[35] Bischoff og Odden (2003): Nye trender i norsk friluftsliv – utvanning eller forsterkning av gamle monstre? Rapport fra konferansen Forskning i friluft.
[36] SSB 2011 http://www.ssb.no/emner/02/01/10/innvbef/tab-2011-04-28-12.html

Tiltak for å aktivisere barn og unge og andre satsingsgrupper

Det er spesielt viktig å stimulere barn og unge til å utøve friluftsliv. Erfaringsmessig vil dette skape en interesse som varer livet ut. I skolen og barnehagen nås alle barn, inkludert de som ikke naturlig er tilknyttet idretts- og friluftslivsorganisasjoner på fritiden. Tiltak rettet mot skoler og barnehager bør derfor prioriteres. Det er et kommunalt mål at alle skoler skal ha uteskole som fast tiltak i sin miljøundervisning[37]. Også barnehagene oppfordres til å legge deler av aktiviteten i utemiljøet. Ikke alle skoler og barnehager kjenner til hvilke muligheter nærområdene har og som kan benyttes til uteskole, og hvordan et uteskole konsept kan innarbeides i undervisningen.

For uteundervisning kan kommunen dra god nytte av ressursene som finnes i flere organisasjoner. Eksempelvis tilbyr friluftsrådene undervisning i hvordan flytte undervisningen utendørs, "læring i friluft". Oslo Elveforum har videreutviklet prosjektet "lokalt eierskap" der skoler adopterer elvestrekninger. Bymiljøetatens tilbud til barn og unge i Marka bør kunne videreutvikles mot uteskole.

I dag må alle som tilbyr et "uteskole-konsept" henvende seg til skoler og barnehager på egenhånd. Det vil være lettere for den enkelte skole å legge til rette for uteundervisning, dersom kommunen sentralt formidler tilbudene på uteskole til skoler og barnehager, mens organisasjonene fungerer som veiledere for skolene under etableringen. Det anbefales et 2-3 årig prosjekt som gjør at foreningene blir kjent i kommunen, og som i etterkant følges opp med en mindre ressurskrevende og "selvgående" nettportal, der friluftslivsorganisasjonenes tilbud fremgår, og der organisasjonene selv står ansvarlig for å oppdatere informasjon.
Målet om å opprette en database over hvilke nærområder som kan benyttes til uteskole ble fremmet i byøkologisk program 2002-2014. Gjennom ovenfor nevnte samarbeidsprosjekt kan man også kartlegge hvilke skoler og barnehager, som ikke har grøntområder i nærheten. Denne informasjonen vil kunne komme til nytte når man skal avgjøre hvor man bør sikre nye friluftslivsområder, og hvordan friområdene bør opparbeides til dette formålet.

[37] Bystyremelding nr. 4/2001: By i bevegelse. Om fysisk aktivitet og friluftsliv

Friluftslivets samarbeidsutvalg (FSU)

Alle bydeler bør ha permanente samarbeidsutvalg. Hovedutfordringen i forhold til utvalgene er å beholde aktiviteten gjennom planperioden. Medlemmene besitter unik lokalkunnskap og synliggjør brukerinteressene. Dette kan lette bydelenes arbeid for friluftsliv og bedre arealbruken, med hensyn til sikring og tilrettelegging av grøntarealer. Det er viktig at utvalgene er forankret i bydelenes arbeid. For å spare ressurser i de ulike etatene, bør det innarbeides rutiner for bruk av samsarbeidsutvalgene der dette er nyttig.

For at utvalgene skal fungere fremover som en viktig samarbeidspartner, er det nødvendig med et sekretariat. Fortrinnsvis bør dette sekretariatet opprettes i bydelen for å sikre at Friluftslivets samarbeidsutvalg blir et sentralt samarbeidsorgan for bydelens arbeid.

Sikring av byens blågrønne struktur – arealer og kvalitet

Erverv

Det ønskes etablert en praksis hvor kommunen 'automatisk' setter i gang arbeid med erverv av friområder så snart regulering av grønnstruktur/ friområder er gjennomført. Det er også et stort etterslep på friområder som er regulert, men ikke ervervet, som man ønsker å erverve. Erverv er essensielt for å få til turveier, kyststier osv. mange steder.

Hvordan tilrettelegge for økt og variert bruk?

I tillegg til sikring av arealer, er innholdet i friområdene viktig. Byen skal ha attraktive frilområder som motiverer til økt fysisk aktivitet og rekreasjon[38]. Flere mennesker i byen bruker grøntområdene, noe som bl.a skyldes en økning i antall innbyggere og nye friluftslivstrender. Dette medfører økt slitasje, som må møtes med forsterket vedlikeholdsinnsats og sikring av nye områder. Det er et etterslep på opparbeidelse og vedlikehold av turveier og friområder, og på planting av trær i byen. Dette skyldes at drift og vedlikehold tidligere ikke fulgte takten på investeringer i nye anlegg og tilbud. Økt drifts- og vedlikeholdsinnsats er nødvendig for å sikre bruk og den positive opplevelsen vi ønsker at innbyggerne skal få i byens grøntområder. Områder som oppleves ustelte kan oppfordre til forsøpling. Velholdte parker og friluftsareal er like viktig i byens sentrumsnære områder som i ytre by. På nye områder som anlegges er driftsnivået tilstrekkelig for dagens bruk. Siden vi forventer en økning i bruken av disse områdene også, vil det være behov for større driftsinnsats i fremtiden. Økt bruk av engangsgriller i friområdene påkrever oppmerksomhet bla i forhold til økt forsøpling og økt brannfare. Stor grillaktivitet kan lokalt være krevende for allergikere.

Det er videre viktig gjennom den løpende forvaltning av områdene, å sikre at de er tilgjengelige for tiltenkte formål, og ikke privatiseres, kommersialiseres eller på annen måte benyttes i strid med formålet. Reklamefrie parker er viktig for områdenes kvalitet, i form av mulighet til rekreasjon og ettertanke. Mange av parkene bærer gammel kulturhistorie, som er viktige både for kunnskap og opplevelse. En utfordring er å ivareta de ulike parkenes og parkdragenes historiske karakter. Når vi sørger for godt nivå på drift og vedlikehold, vil dette også være med på å ivareta de kulturhistoriske verdien. Det må også tas hensyn til brukernes opplevelse av trygghet og sikkerhet. Det må tilstrebes å tilfredsstille anbefalte støygrenser som er gitt i "Retningslinjene for behandling av støy"[39], når friluftsområder utvikles og tilrettelegges, særlig i områder avsatt til "stille områder". Etablerte stille

---

[38] Strategi for en bærekraftig utvikling - Byokologisk program 2002-2014

[39] i Retningslinjene for behandling av støy i arealplanlegging (T-1442) under avsnitt 3.5 "Stille områder".

områder må også sikres mot utvikling på tilstøtende områder som kan påvirke støyforholdene negativt. I tillegg bør det jobbes for å etablere nye stille områder i tråd med Byøkologisk program pkt. 1.3.4.

En tendens i Oslo er en stadig mer urban livsførsel. Mange har ikke tilgang på privatbil eller fritidsbolig. Dette gjør at mulighetene for rekreasjon og naturopplevelse i nærmiljøet blir svært viktig. Vi registrerer at det også er en utvikling i hvilke aktiviteter befolkningen bedriver, ofte i tillegg til de mer tradisjonelle friluftsl- og rekreasjonsaktivitetene. Byens friområder bør gi rom for mangfold og flerbruk. Målsetningen må være å gi et tilbud til flest mulig. Friområder i byggesonen er ofte lite tilrettelagt for spesifikke aktiviteter, og er derfor potensielle arenaer for nye aktiviteter. Det bør gjennomføres en brukerundersøkelse om hvem som bruker parkene til hva. Dog kan vi ved observasjon fastslå at parkene benyttes av et gjennomsnitt av byens befolkning, til kortere eller lengre opphold. Det kan se ut til at unge mennesker bruker de sentrale parkene mer til lengre opphold og flere aktiviteter enn de eldre.

Samarbeid mellom brukere, organisasjoner og kommunen er godt redskap for å få oversikt over typer friområder og tilrettelegging og utforming, som trengs for å møte behovene i dag og for fremtiden. I tillegg til et godt tilbud til den allmenne borger, må det tas spesielt hensyn til noen gruppers behov for stimulering til og tilrettelegging for økt fysisk aktivitet. Disse gruppene er barn, unge, inaktive, eldre og folk med funksjonsnedsettelse.

Det er svært viktig at barn i alle aldre har gode muligheter for å prøve mange ulike aktiviteter, både innen friluftsliv og idrett, slik at de opparbeider stor bredde i ferdigheter. Tilgangen på naturlige lekeområder er viktig, både som en aktivitet under opphold i barnehage og skole, men også i fritiden. Friluftsområdene er viktige områder som motiverer inaktive til mer aktivitet[40]. Vi må være bevisste på å utforme arealene slik at de motiverer disse gruppene spesielt.

Det er en spennende men krevende utfordring å ivareta alles behov, uten at det går på bekostning av andre verdier og tilbud. Ved opparbeiding av friområder er det viktig å ta hensyn til topografi, naturgrunnlag, biologisk mangfold, universell tilgjengelighet, kulturminner, estetikk, lydforhold m.m., i tillegg til ønsker om bruk og aktiviteter. Interessene må avveies, slik at områdenes kvaliteter og potensial opprettholdes. I enkelte friområder må noen interesser få forrang framfor andre, dersom dette er nødvendig for å unngå skade eller forringelse av viktige verdier. For eksempel vil bevaring av biologisk mangfold noen steder veie tyngre enn tilrettelegging.

Universell utforming

Det finnes ingen samlet oversikt over tilgjengelighetsstandard (grad av universell utforming) i parker, friområder og turveier, men mye av kartleggingen er gjort. Bearbeiding av data og å gjøre informasjonen tilgjengelig gjenstår.

Enhetlig forvaltning

Enhetlig og oversiktlig forvaltning av byens blågrønne struktur er en utfordring i en innholdsrik og mangfoldig by som Oslo. Som nevnt består den blågrønne strukturen av mange typer grøntområder. Disse eies og forvaltes av ulike private og kommunale enheter. Det er derfor viktig å opprettholde og videreutvikle kommunikasjonen mellom de kommunale forvaltningsenhetene, gå opp grensene mellom de ulike planene som omhandler blågrønne strukturer, og ha enhetlige mål og normer. Ved

[40] Folkehelseplanen for Oslo 2005-2008

prosjektering og gjennomføring av nyanlegg og rehabiliteringstiltak, vil det være viktig å utrede og vektlegge mulige synergieffekter og helhetlige løsninger på tvers av forvaltningsgrensene.

Kommunens arbeid med utviklingen av en overordnet kommunikasjonsstrategi for miljøarbeidet og miljøsaker i Oslo kommune vil bidra til tverretatlig kommunikasjon.

Bymiljøetaten ønsker å utvikle en overordnet strategi for utvikling av byens friområder. Strategien kan lages som bydelsvise, strategiske parkplaner. I tillegg til å sikre variasjon og kvalitet for parkene/friområdene, kan slike bydelsvise parkplaner bidra til mer enhetlig og forutsigbar forvaltning av områdene.

Når forvaltningen av de regulerte friområdene er fordelt mellom ulike aktører, er det spesielt viktig med en felles forståelse av hva friområdene skal være og hvilke kvaliteter (natur, kultur eller aktivitet) som skal vektlegges i de ulike områdene. En strategisk "parkplan" for hver bydel på nivået mellom Grøntplanen og investeringsprosjektene, kan være et godt redskap for å sikre at Oslos blågrønne struktur ivaretas i fremtidige byutviklingsprosesser.

Slike parkplaner kan også bidra til at BYMs byplanarbeid, nyanleggsprosjekter (investering) og arbeid med biologisk mangfold kan få en sterkere og mer forpliktende forankring. Etatens utfordring i denne sammenheng er at den mangler kapasitet til å lage de strategiske parkplanene. Parkmeldingene var 90-tallets parkfaglige strategi. Disse kan gi grunnlag for utarbeidelse av nye parkplaner i hver bydel.

Det er i dag ikke alltid samsvar mellom reguleringsstatus og faktisk bruk av grøntområdene. Det kan derfor være behov for å omregulere noen områder. Se Grøntplanen.

Ulovligheter

Det foregår dessverre i dag ulovligheter som reduserer opplevelsen og tilgangen på byens friluftslivsområder. Byens befolkning ønsker å ha attraktive friområder. Bymiljøetaten mottar hvert år en betydelig antall henvendelser om ulovligheter. Med ulovligheter menes:

- Privat bruk av friområder – for eksempel ved utvidelse av hager med plener, hekker og gjerder, bygging av boder og oppsetting av private lekeapparater
- Kasting av hageavfall, søppel med mer i friområdene
- Hærverk og ødeleggelser på friområdene, herunder felling av trær for å få utsikt
- Byggetiltak som ikke er i tråd med gjeldende planer og samtidig påvirker friluftsmulighetene i tilgrensende områder[41]

Bymiljøetaten og Plan- og bygningsetaten samarbeider i dag om oppfølging av ulovligheter i friområder. Plan- og bygningsetaten har ansvar for å følge opp ulovligheter som er i strid med plan- og bygningsloven. Bymiljøetaten er delegert myndighet for oppfølgning av forsøpling i kommunen etter forurensningsloven. Bymiljøetaten har dessuten ansvaret for oppfølgning av ulovlig bruk av de områder etaten forvalter. Det viser seg at ingen fylker eller kommuner har etablert et system for å

[41] Noen regulerings- og bebyggelsesplaner har bestemmelser til utforming av planområdet for å sikre adgang til friluftslivsområder, ferdsel gjennom området eller har andre bestemmelser som berører friluftsliv. Det vil være viktig å kontrollere at bestemmelsene er oppfylt ved for eksempel ferdigbefaringer.

registrere ulovlig byggevirksomhet[42]. Noen kommuner har hatt egne prosjekter for å avdekke ulovlig bygging, for eksempel i strandsonen. Disse undersøkelsene viser at det til dels er omfattende ulovlig bygging, og at det kan dreie seg om både små og store byggetiltak.

For å følge opp ulovligheter i Oslo på en god måte er det viktig primært å:

- Ha tilsyn med friområdene, gjerne i samarbeid med lokalmiljøet.
- Konkret følge opp de enkelte ulovligheter etter hvert som de registreres / blir meldt.
- Gjennomføre ferdigbefaringer av byggesaker som inneholder bestemmelser om utforming for å ivareta allmenne friluftslivsbehov.

Utover dette er det ønskelig å sette i gang et prosjekt som systematisk gjennomgår Bymiljøetatens forvaltningsområder. Prosjektet vil omfatte en registrering og fortløpende oppfølgning av ulovligheter i friområdene ved systematisk gjennomgang av alle friområdenes ytterkanter. (Kommunens digitale kartverk med ortofoto (flyfoto) og eiendomsgrenser inneholder all informasjon, og kan benyttes til denne kartleggingen).

Kommunal bruk av friområdene til andre formål

I dag forvalter flere kommunale virksomheter eiendommer som er regulert til friområde, men som brukes til andre formål som bolig, parkering, allmennyttig formål, med mer. Av ulike grunner har realisering av disse kommunale friområdene aldri blitt gjennomført. Bruk av friområdene til det regulerte formålet bør tas opp i forbindelse med realisering av aktuelle tiltak. Annen bruk av de regulerte friområdene i strandsonen blir gjennomgått og fulgt opp i strandsoneprosjektet.

Kulturhistoriske verdier

De kulturhistoriske kvalitetene er ikke-fornybare verdier, og hensynet til disse må derfor være en viktig premiss ved tilretteleggingen for friluftsliv. Utfordringene vil kunne være krav til opparbeiding/ tilrettelegging, fragmentering, intensiv bruk og slitasje, og tilrettelagt skjøtsel og informasjon for at kvalitetene skal bli ivaretatt. Oslo har viktige og gamle parker og plasser, som dels utsettes for intensiv bruk og høy slitasje. Kamp om arealene når byen vokser, utfordrer også eldre kvaliteter, helheter og særpreg også i grøntakser og langs vassdrag og strandlinja. I ytre by og utenfor byggesonen, hvor deler av det eldre jordbrukslandskapet bidrar som historiske ankerfester og identitetsbyggere, truer både utbygging og gjengroing. Bærekraftig bruk og tilpasset opparbeiding og tilrettelegging vil være en kontinuerlig utfordring. Tilrettelagt skjøtsel og informasjon vil også være viktig for at kvalitetene skal bli ivaretatt på god måte.

---

[42] Dokument nr. 3:11 (2006–2007)Riksrevisjonens undersøkelse av bærekraftig arealplanlegging og arealdisponering i Norge. Dokument nr. 3:11 (2006–2007)

Biologisk mangfold

Oslo kommune har et stort antall biologisk verdifulle naturområder, som i mange tilfeller brukes aktivt til friluftsliv. I enkelte av disse områdene har friluftslivet en negativ innvirkning på naturkvalitetene, enten direkte eller indirekte. Dette gjelder spesielt sårbare naturområder på øyene og i strandsonen på fastlandet. Mange av disse arealene har regional, nasjonal og tildels internasjonal verneverdi. Også langs vassdragene og i enkelte andre områder i byen finner vi tilsvarende problemstillinger.

Fremdeles er det utfordringer knyttet til bevaring av biologisk mangfold i forbindelse med tilrettelegging for friluftsliv i Oslo kommune. Det vil også være viktig i årene fremover å øke fokuset på hvordan vi kan ta i bruk naturens prinsipper i forvaltningen, både når det tilrettelegges for friluftsliv og ved annen utvikling av byen. En økt forståelse for naturens funksjoner og nytteverdi vil styrke respekten for naturens egenverdi, kunne bidra til større naturopplevelser og gi færre konflikter. Nedenfor følger en oversikt over disse utfordringene.

Intensiv bruk i sårbare naturområder

Slitasje- og tråkkskader kan føre til at sjelden og truet vegetasjon forsvinner eller blir forringet. Enkelte uønskede, fremmede plantearter kan spre seg med mennesker til nye områder.

Forstyrrelse av dyre- og planteliv

Ilandstigning i sjøfuglkolonier og båtkjøring i/inntil sjøfuglkolonier og i gruntvannsområder forstyrrer hekkende og rastende fugler. Dette kan påvirke hekkesuksessen hos sjøfugl. Brudd på båndtvangsbestemmelsene har sannsynligvis innvirkning på hekkesuksessen hos fuglearter som hekker på bakken. Plukking av sjeldne og truede plantearter kan i enkelte tilfeller begrense overlevelsen til disse artene.

Havner, brygger og båtopplag
Tekniske inngrep i vann og på land, inkludert oppgraving av masser/mudring, påvirker livsmiljøet for våtmarksarter. Opplag av båter og andre midlertidige anretninger, kan ha negative konsekvenser for naturkvalitetene i områder med verdifull vegetasjon.

Anleggelse av turveier, skiløyper, stier og andre tiltak for å bedre fremkommeligheten
Tekniske inngrep i biologisk verdifulle naturområder kan forringe og dele opp verdifull natur, og hindre naturlig utvikling av områdene. Opparbeidelse av turveier og andre tekniske inngrep i eller inntil leveområder for dyr og fugler, som i liten grad tåler forstyrrelse, kan føre til at disse artene forsvinner fra området.

Anleggsvirksomhet kan medføre spredning av problematiske, fremmede plantearter gjennom for eksempel fjerning av eksisterende vegetasjon, blottlegging av jord og tilføring av "infiserte" masser.

Annen opparbeidelse av arealer for friluftsliv
Opparbeiding av nye friområder kan være i konflikt med opprettholdelse av eksisterende terreng og natur. Behovet for parkmessig opparbeiding med kultivert vegetasjon og tilrettelegging for bruk, må veies mot behovet for å ta vare på og utvikle de opprinnelige naturkvalitetene. Bevaring av kulturminner må også være med i denne avveiningen.

Manglende skjøtsel av kulturlandskap
For å ta vare på naturverdier, er det stort behov for endret eller mer intensiv drift av en del arealer, blant annet med henblikk på kulturlandskapskjøtsel (beite, slått) og skjøtsel av turveikanter. En slik omlegging av driften vil medføre økte driftskostnader.

Anlegg og områder
Anlegg og områder vil bli påvirket av nåværende og fremtidige klimaendringer. For eksempel fører mer intense nedbørsperioder til økt erosjon, som fører til økte behov for vedlikehold og dermed også til økte vedlikeholdsutgifter. I framtiden blir det behov for å bygge mer robuste anlegg.

Friområdene og parkene i byggesonen
Forvaltning
Fortetting i byggesonen i sentrum og indre by øker befolkningstrykket på parkene. Parkene brukes intensivt og har stor slitasje. Noen av anleggene har behov for tyngre vedlikehold eller rehabilitering, for å opprettholde den ønskede, høye standard. Rehabiliteringsbehov for de parkene og friområdene som bydelene forvalter kommer i tillegg.

En aktuell problemstilling i parkene er tilgangen til toaletter. Etter hvert som parkene har blitt stadig mer brukt, også av folk som bor i noe lengre avstand fra parkene, har behov for toaletter blitt aktualisert. Reklamefiansierte toaletter vil er utplassert i de parkene der behovet er størst.

Fig 9: Behov for rehabilitering og utvikling av parkene i sentrum og indre by.
Alle summer i 1000 kroner.

Park	Kalkulert behov
Eidsvolls plass/ Studenterlunden Alleen i Stortingsgata	1 000 (fryseanlegg) 6 500 4 000
Rådhusplassen	7 500
Grev Wedels plass	1 000
7. juniplassen, rehab trappeanlegg	
Akerselva Olafiaplassen skatepark Nedre Foss Brochm.løkka Rehabilitering, turvei m.m. Ny gangvei nedre del -	 7 000 14 000 2 000 3 000
Frognerparken	22 000
Tøyen kulturpark - promenadevei	6 000
Rehabilitering/nyanlegg – andre parker Ballsletta Ekeberg Lekeinstallasjon Ekeberg Kampen park rehab St.Hanshaugen Lekeplasser, rehab Div rehab	 1 500 6 000 2 000 20 000 5 000 10 000
Sum	118000

Driftsnivået (skjøtselsnivå) er noe ujevnt i ulike deler av byen. Man bør etterstrebe å komme opp på et driftsnivå på alle arealer som sikrer de investeringene som er lagt ned og de kvaliteter som finnes i anleggene. Driften må likevel til enhver tid tilpasses de økonomiske ressursene som er tilgjengelig.

Arrangementer i friområdene

Regulerte offentlige friområder skal være tilgjengelige for alle til enhver tid. Generelt skal arrangementer i friområdene ha en allmenn karakter og foregå i et begrenset tidsrom. Arrangementer for offentligheten sentralt i Oslo skal primært lokaliseres til plasser som er egnet for dette. Oslo ønsker å framstå som en by hvor mye skjer. Parker og byrom er attraktive areanaer for mange ulike arrangementer, og det søkes å finne løsninger som ivaretar både anlegg, almennheten og bylivet. Alle organiserte arrangementer er søknadspliktige.

Det vil bli lagt frem en egen sak for bystyret med forslag til regler for utleie til arrangementer i friområdene. Inntil disse er vedtatt, behandles arrangementer i de parkene og friområdene som Bymiljøetaten forvalter, etter midlertidige bestemmelser og gjeldene reguleringsformål.

Lokale parker og nærmiljøanlegg forvaltet av bydelene

Ved bydelsreformen ble forvaltningen av lokale parker og nærmiljøanlegg overført fra Friluftsetaten (nå Bymiljøetaten) til de respektive bydeler.

Friområder langs vassdrag

Gjenåpning

Gjenåpning av vassdrag er avhengig av en rekke faktorer, ikke minst vannføring, vannkvalitet, bebyggelse, annen utvikling i områdene og bruksinteresser knyttet til områdene.

Vassdragene i byggesonen er sterkt ombygget. De fleste sidebekkene er lukket, og trasé- og vannføring er endret. Nedbørfeltene gir ikke nødvendigvis vanntilførsel til hovedelva, fordi overflateavrenningen er samlet i ledninger. Flere av hovedelvene er også lukket på kortere og lengre partier. Lukkede bekker som i dag også fører spillvann (felles ledninger) er ikke aktuelle for gjenåpning. Mulige prosjekter må derfor vurderes grundig, for å avgjøre om de lar seg gjennomføre.

En gjennomgang av gjenåpningsprosjekter er gjort, men oversikten er ikke fullstendig for de enkelte hovedvassdragene. Nærmere vurderinger vil gjøres i egne kommunedelplaner for enkelte av hovedvassdragene, samt i kommunedelplanen for den blågrønne strukturen (Grøntplanen). Kommunedelplaner for Lysaker- og Sørkedalsvassdraget og Alna er under arbeid.

En rasjonell prosess for gjenåpning er avhengig av mange bidragsytere og god koordinering. I forbindelse med vedtak av forrige plan for idrett og friluftsliv, ble det besluttet å etablere et tverretatlig samabeidsprosjekt for gjenåpning av vassdrag. Dette samarbeidet er under etablering, og vil også forankres i Oslo kommunes oppfølging av vannforskriften i Bekkelagsbassenget vannområdet. Under gjenåpning i handlingsprogrammet finnes en oversikt over ønskede gjenåpningsprosjekter, inkludert prioriterte gjenåpninger fra aktuelle kommunedelplanforslag. De fleste av disse er ikke fullfinansiert.

Sikring av kantvegetasjon, samt naturlig bunnsubstrat

Vassdrag med kantvegetasjon utgjør et komplekst naturmiljø, som er en viktig ressurs. Vannressurslovens § 11 beskriver behovet for å opprettholde kantvegetasjon: "Langs bredden av vassdrag med årssikker vannføring skal det opprettholdes et begrenset naturlig vegetasjonsbelte som motvirker avrenning og gir levested for planter og dyr. .....". Det er viktig at arbeidet med å sikre og utvikle vegetasjonsbelter langs Oslos vassdrag fortsetter. Virkemidler for dette vil være kommunedelplaner, reguleringsplaner, registrering av kantvegetasjon, opplysning til grunneiere, o.a. I 2011 ble det utarbeidet et nytt faktaark om kantvegetasjon til bruke overfor grunneiere og forvaltere langs vassdrag.

Spesielt ved gjenåpningsprosjekter er det viktig å etablere nye vegetasjonsbelter langs vassdragene, der dette er mulig og fornuftig. I urbane strøk kan det være aktuelt med en viss andel steinsatte bredder (erosjonssikring) og etablering av muligheter for opphold og ferdsel nær elvebredden. Dette må imidlertid tilpasses behovet for etablering av kantvegetasjon langs vassdragene.

Det er også viktig at det finnes (etableres ved gjenåpningsprosjekter) et naturlikt bunnsubstrat i elver og bekker, som gjør det mulig for vannorganismer å overleve. Dette gjelder både vannplanter, bunndyr, fisk og andre organismer. Selv om det blir støpt tette "trau" ved gjenåpning av vassdragsstrenger, må det settes av nok plass (volum) til også å fylle på med stein og grus som bunnsubstrat. Elvebreddene bør også være utformet i naturlikt materiale, dersom dette er mulig i forhold til andre hensyn, slik som erosjonsvern mot flom.

Allmenn ferdsel og opphold langs hovedvassdragene

Noen steder langs hovedvassdragene er det behov for regulering og erverv, for å sikre allmenn tilgang, passasje og/eller opphold. Dette kan for eksempel gjelde regulering og erverv av arealer for turveier. Behov for kommunalt erverv bør vurderes.

Når det gjelder rehabilitering og opparbeiding av turveier, vises det til beskrivelse av turveiene andre steder i planen. Andre aktuelle tilrettelegginger er oppsetting av skilt, og etablering av sitteplasser (benker) og grillplasser eller bålplasser. Her må etableringene skje der forholdene ellers ligger til rette, og tiltakene må tilpasses forholdene på stedet (naturnær utforming kontra "urban" utforming).
For badeplasser vises til beskrivelse andre steder i planen.

Tilrettelegging for fiske i byggesonen

Etter hvert som bekkene og elvene i byggesonen blir renere på grunn av kloakksanering, og mer av vannet blir tilgjengelig på grunn av fysisk tilrettelegging og gjenåpning, vil også forholdene for fisk og fiske bli bedre. Det er derfor behov for å lage en strategi-/forvaltningsplan for fisk i byggesonen, som angir hva som må til for å gjøre det mulig å fiske. Dette vil dreie seg om både rettigheter, biotopforbedring, etablering av fiskeplasser, informasjon m.m.

Friområder i Fjorden, på øyene og langs strandsonen

Selv om Oslo har mange friluftslivsområder ved sjøen, er det et stort potensial for videreutvikling av eksisterende- og utvikling av nye områder. Økende befolkning og økende bruk av strandsone, øyer og vannflate, gjør arealene mer utsatt for slitasje, forsøpling og forurensning. Økt bruk gir også flere brukerkonflikter. Hovedutfordringene er derfor å gjøre mer av fjorden allment tilgjengelig for friluftsliv og rekreasjon, samt å øke kvaliteten på friluftstilbudet i fjordområdet.

Strandsonen på fastlandet (strandsoneprosjektet)

Typisk landbasert og sjøtilknyttet friluftsliv er turgåing, soling, bading og fisking. For å følge opp bystyrets vedtak om å gjøre strandsonen i Oslo tilgjengelig for allmennheten (jf. kommunedelplan for friluftsliv 2005-2008), ble strandsoneprosjektet etablert i 2006. Prosjektet har utredet mulighetene for å bedre tilgjengeligheten i og til strandsonen, og muligheten for å etablere en sammenhengende kyststi i Oslo. Tre delstrekninger har vært valgt ut; Bestumkilen, Malmøya/Ormøya og strandområdet fra Ulvøybroa til Fiskevollbukta. Utredningsarbeidet er behandlet i 2011, ref. sak 377.

Strandsoneprosjektet har skaffet til veie informasjon om strandsonen, og har identifisert mange muligheter for å øke tilgjengeligheten for allmennheten. Det er viktig at strandsoneprosjektets råd og anbefalinger følges opp gjennom arealplanlegging, bevilgninger, erverv og fysiske tiltak. Førsteprioritet i den fysiske tilretteleggingen er å gjøre kommunens egne arealer tilgjengelige. Aktuelle tilretteleggingstiltak vil være fjerning av hindringer i strandsonen, tilrettelegging for kyststi og badeplass, tynning av vegetasjon og skilting.

Kyststi

Oslo kommune skal anlegge kyststi fra Bærum til Oppegård. Slik vil innbyggerne i fremtiden kunne glede seg over en sammenhengende kyststi med naturopplevelser i nærhet til sjøen. Der det ikke er mulig å anlegge kyststien helt i sjøkanten – av hensyn til natur- eller kulturminneverdi, terrengforhold, eiendomsforhold og lignende – bør alternative ruter noe lenger inn fra sjøkanten

merkes, for å få en godt farbar og logisk sammenhengende kyststi. Det er viktig å integrere kulturminner og naturverdier i kyststitilbudet.

På kort sikt bør det fokuseres på eksisterende turveier langs fjorden. Eksisterende turvei A10 fra Lysakerelva til Rådhusplassen, samt turvei E13 langs Ljanskollen, bør merkes som kyststi. Andre allment tilgjengelige traseer langs sjøen, bør også merkes som kyststi. Noen av traseene kan forbedres med tanke på kvalitet og tilgjengelighet. Det er ønskelig å lage et turkart som viser eksisterende turvei (kyststi) og alternative strandpromenader, samt badeplasser og andre oppholdsarealer langs sjøen.

Det viktig å understreke at strandsonen i Oslo byr på mange utfordringer knyttet til vernehensyn, topografi, regulering og eiendomsrett. Før fysisk opparbeiding av kyststi kan settes i gang på de enkelte delstrekninger, må disse utfordringene løses. En videreføring av strandsoneprosjektet vil bli prioritert.

Øyene
Mange av øyene har store naturverdier, som omtalt ovenfor, noe som må tas hensyn til ved tilrettelegging. Store deler av skjærgården i indre Oslofjord er vernet etter naturvernloven i Verneplan for indre Oslofjord. Dette legger enkelte steder restriksjoner på friluftsbruken. Restriksjoner kan f.eks. være ferdselsforbud i hekketiden, forbud mot telting, regler for ferdsel, og krav om spesielle hensyn til vegetasjonen. Samtidig er øyene svært populære friluftslivsområder om sommeren. Det er derfor et stort behov for tilrettelegging for friluftsliv, på en måte som gir mye friluftsliv for mange, og samtidig gir liten slitasje.

Andre utfordringer er:

- Tilrettelegge utvalgte øyer for orienterings- og bevegelseshemmede.
- Generell standardheving av slitte anlegg.
- Effektivisere og fornye infrastruktur for mer optimal drift.
- Fortsette arbeidet med å få allmennyttige, friluftsrelaterte leieformål inn i bygningene.
- Lage veiledere (hefter) for bruk av aktuelle øyer/områder, som gjør det enklere for skoler og barnehager å ta øyene i bruk. (Referanse: Akerselva turguide.)
- Informasjon om ferdsel for å ivareta biologisk mangfold.
- Økt håndheving av vernebestemmelsene.

Hovedøya
Forvaltningsplan for Hovedøya viser forslag til nye turveitraséer, informasjonstiltak, oppgradering og utvidelse av badeområdene med mer. Dersom badeområdene skal utvides, må driftsstasjonen på Lindøysund flyttes og erstattes med effektivt anlegg et annet sted, fortrinnsvis i Hovedøybukta. Dette er imidlertid forbundet med store kostnader. Forvaltningsplanen anviser også en rekke skjøtselstiltak på verneområdene, som vil øke naturopplevelsen. I tillegg er det behov for ny fergebrygge, samt å fjerne forurenset masse på land der småbåtforeningene ligger.

Langøyene
Det er stort potensial og behov for større og mer variert aktivitet enn dagens telting og bading. Dette omfatter bedre tilrettelegging for ballaktiviteter, badesklier, kystledhytte, småbåtbrygge, bedret kiosktilbud, publikumsarrangementer rettet mot familier, og bedring av sanitærtilbudet. Det er viktig å fortsette arbeidet for godt teltmiljø. Det bør så snart som mulig starte opp et

rehabiliteringsprosjekt for øya som sikrer stranda, stopper erosjon på nordøstsida av øya , og som fjerner søppel som kommer til overflaten på sletta. Videre er det behov for ny servicebrygge.

Gressholmen, Husbergøya og Håøya
På Gressholmen er det behov for offentlig toalett. På Husbergøya er fjerning av farlig avfall utført, men det gjenstår tilrettelegging av øya for publikum. På Håøya er det store behov for vedlikehold og rehabilitering av veier og kommunens omfattende bygningsmasse. Det må arbeides videre med et godt, varig bruksformål for den store bygningen Messa. En forvaltningsplan for den nordre delen av øya er under utarbeidelse sammen med Frogn kommune. Videre vurderes det å anlegge en ny uthavn/ gjestebrygge i Tåjebukta.

Ferge- og driftsbrygger
For å opprettholde normal drift på Hovedøya, Langøyene og Håøya, må kjøreramper/varebrygger repareres, eventuelt bygges nytt. På Hovedøya må også fortøyningsbryggen repareres. Fergekaien på østsiden av Håøya er reparert provisorisk, men må repareres permanent.

Fergene til øyene går fra Vippetangen. Dette er forholdsvis usentralt for folk som kommer med andre offentlige transportmidler. Det er ønskelig at fergene også får et mer sentralt utgangspunkt i sentrum, fra Rådhusbrygga eller Bjørvika. Det er også ønskelig at fergene kan anløpe flere av øyene og strendene i indre Oslofjord. Dette vil kunne avhjelpe den enorme pågangen som en har på enkelte av strendene med parkeringsmuligheter på varme sommerdager, f.eks Hukodden og Ingierstrand.

Fiskeplasser
Det viktigste tiltaket med hensyn til tilrettelegging for fiske er å sikre tilgjengelige områder for dette. Det er stort behov for universelt tilrettelagte fiskeplasser (fiskebrygger o.l) på egnede steder.

Padling og roing
Roing og spesielt padling er aktiviteter i sterk vekst, med økende behov for tilrettelegging. Det bør derfor etableres utsettingssteder tilknyttet bilatkomst. Utsettingsbrygger kan være lave flytebrygger eller faste, lave, bryggekanter. Nær utsettingsbryggene må det være parkeringsplasser og eventuelt mulighet for opplag. I forbindelse med utvikling av Fjordbyen bør tilrettelegging for padling, opplag, utleie o.s.v. vurderes som aktivitetstilbud, både for Fjordbyens beboere og for andre.

Bruk av vannflaten (sjøen)
Indre Oslofjord benyttes av mange, og det er derfor trangt om plassen. For å legge til rette for en smidig bruk for alle parter og unngå konflikter, er det viktig at offentlige myndigheter tar stilling til hvordan vannflaten skal brukes. Oslo kommune har en rolle i å avveie og regulere bruken av vannflaten, der dette er nødvendig. Et slikt arbeid er gjennomført i Bestumkilen. Her er interessene til småbåthavner, roere og padlere avveid gjennom en reguleringsplan.

Sjøaktiviteter er populære friluftsaktiviteter, og det er derfor viktig at ikke havnetrafikk, nyttetransport, fergeanløp og hurtiggående småbåter blir prioritert foran friluftsliv i alle deler av fjorden. Støy fra denne type aktiviteter er også en faktor som man må faktorere med. De myke trafikantene er svært sårbare på sjøen blant de større fartøyene, og trenger å bli tatt spesielt hensyn til. De store båtene har et ansvar for å ta hensyn til andre, mindre og mykere trafikanter på fjorden.

Et mangfold av interesser og forvaltere gjør fjorden til et krevende område å utvikle med tanke på friluftsliv. Det kan derfor være behov for å vurdere hvordan eksisterende samarbeidsforum kan videreutvikles, og om flere sjøflater bør reguleres.

Småbåter

Det er behov for flere småbåtplasser. Noe kan gjøres ved fortsatt effektivisering av arealutnyttelsen i eksisterende havner, men i hovedsak må det satses på nye havner. Det samarbeides med småbåtforeningene om dette. Reguleringsplan i området Ljansbruket (turvei og småbåthavn), og Sollerudstranda (marina/ områdeutvikling) er på gang.

Også opplagsplasser for småbåter er det mangel på i Oslo. Vinteropplag er arealkrevende, og det er vanskelig å finne nye areal til opplag. Mangelen på opplagsplasser løses til dels med boblehavner og til dels ved at båtene står i opplag i andre kommuner. I nabokommunene er det imidlertid også mangel på opplagsplasser. Arealer som benyttes til parkeringsplasser er ofte viktige opplagsplasser om vinteren. Opplagsplasser som leies av Oslo kommune skal være tomme og ryddet i perioden mai-september.

Leiekontraktene for småbåtbrygger og – opplagsplasser på kommunal grunn er utdaterte. Forslag til en ny standardkontrakt er i ferd med å bli utarbeidet.

Blått Flagg - miljøsertifisering av strender og marinaer

I planperioden bør det vurderes om enkelte badestrender og småbåthavner kan være aktuelle for sertifisering etter sertifiseringsordningen for "Blått flagg".

Marka

Vurdering av dagens tilretteleggingstiltak og tilbud

Oslomarka er et godt tilrettelagt friluftsområde som gir god mulighet til varierte aktiviteter. Varierte tilbud er blitt bygget ut og utbedret kontinuerlig fra 1920 tallet.

Oslo kommune registrerer at bruken av Marka øker og at aktivitetene endrer seg. Brukere og brukergrupper har forskjellige ønsker og forventninger om tilrettelegging, og om grad av tilrettelegging som kan føre til interessekonflikter.

Bymiljøetaten ønsker at alle brukere, både barnefamilier, syklister og skiløpere, skal ha gode muligheter til å bruke Marka. I prosessen med å videreutvikle tilbudet i Marka er det derfor viktig å prioritere tiltak som vil bidra til et mer sammenhengende vei- og løypenett, med gode adkomstmuligheter for alle brukere. Helårstraseene er viktige for tilretteleggingen av et variert friluftsliv. Disse benyttes av mange ulike brukergrupper både i sommer- og vinterhalvåret. For å utvide vintertilbudet i Marka ønsker Bymiljøetaten å oppgradere eksisterende skiløyper og utvikle et sammenhengende løypenett for fristil flere steder. På denne måten vil vi få et bredere tilbud til alle som ønsker å ta seg en skitur i vinterparadiset.

Badeplassene og oppholdsområdene i Marka er mye brukt, og flere av stedene bærer preg av slitasje. Bymiljøetaten vil ha et økt fokus på å oppgradere disse områdene framover, både gjennom større rehabiliteringsprosjekter og gjennom mindre driftstiltak. Toalettbyggene på flere av badeplassene i Marka er i dårlig forfatning. Bymiljøetaten ønsker å starte oppgraderingen av disse.

Klimaendringer

De snøfattige vintrene har gjort det vanskelig å preparere mange av terrengskiløypene med prepareringsmaskin. Lengre tørkeperioder øker også sjansen for skogbrann.

Verneområder for friluftsliv

Rundt hele byen er det skogområder med spesiell verdi som rekreasjonsområder, med et rikt dyre- og planteliv, eller som framstår med urskogpreg. Det er viktig å ta vare på slike områder, og sikre at de ikke blir oppstykket eller forringet av tekniske inngrep som løyper, anlegg for idrett og lignende. Det kan være aktuelt å vurdere flere verneområder i fremtiden, særlig i Markas randsone.

Drikkevannsrestriksjoner

Nedbørfeltene til byens drikkevann ligger i Oslomarka. Avhengig av beliggenhet i forhold til inntaksmagasinene, er det lagt restriksjoner på ferdsel og opphold av hensyn til drikkevannet. Drikkevannsinteressene i nedslagsfeltene er overordnet alle andre hensyn, og legger premisser for all tilrettelegging for friluftsliv innenfor disse områdene.

Alle ønsker og behov for tilrettelegging er kartlagt under utarbeidelsen av flerbruksplanen for kommuneskogene, og det henvises til denne for detaljer[43].

---

[43] Flerbruksplan for Oslo kommunes skoger 2007 – 2015, vedtatt av bystyret 20.06.2007. Flerbruksplanen kan leses p http://www.friluftsetaten.oslo.kommune.no/publikasjoner/. Papirutgave kan mottas ved henvendelse til Bymiljoetaten.

4. Idrett

4.1 Overordnede føringer

Utarbeidelsen av denne planen bygger på en rekke offentlige dokumenter, forskningsrapporter og innhentet statistikk. Alle kilder er oppgitt i teksten og vises i sin helhet i litteraturlisten. Når det gjelder de offentlige dokumentene er det først og fremst forrige bystyremelding om idrett – bystyremelding nr. 4/2001 "By i bevegelse - om fysisk aktivitet og friluftsliv" vedtatt av bystyret 15.05.2002 (sak 181/2002) som ligger til grunn. Videre er byrådets budsjettdokument "Byrådets forslag til budsjett 2011 og økonomiplan 2011 – 2014", "Kommuneplan 2008 Oslo mot 2025 (vedtatt av bystyret 11.06.2008, sak 213), og "Plan for idrett og friluftsliv i Oslo 2009-2012, sektorplan idrett" vedtatt i Bystyret 4. mars 2009 sentrale dokumenter. Av offentlige dokumenter på nasjonalt nivå er "St.meld. nr. 14 1999-2000 Idrettslivet i endring" det mest sentrale.

Forskningsrapporten "Barn og unges treningsvaner i Oslo 2010" er utarbeidet av Norsk institutt for oppvekst, velferd og aldring (NOVA). Rapporten baserer seg på datasettet Ung i Norge 2010, og gir en oppdatert innsikt i Osloungdoms treningsvaner. Av annen forskning har følgende rapporter vært spesielt viktige: "Ungdom og trening. Endring over tid og sosiale skillelinjer" (2011) fra NOVA, "Aktiv Oslo-ungdom. En studie av idrett, minoritetsbakgrunn og kjønn" (2007) fra NOVA og "Ungdom, fritid og deltakelse i det flerkulturelle Oslo" (2005) fra forskningsstiftelsen FAFO.

Tre kilder til statistikk har vært spesielt viktige for denne meldingen. Det er Oslostatistikken (Utdannings- og kompetanseetaten), Statistisk sentralbyrå (SSB) og Oslo idrettskrets (OIK) utrapporteringer fra Norges idrettsforbunds register "Idrettsregistreringen". Oslostatistikken mottar og tilrettelegger data om Oslo fra SSB.

4.2. Resultatvurdering forrige planperiode

I den følgende evalueringen har vi forutsatt at de tiltakene som var prioritert i den sist vedtatte planen er en oppfølgning av hovedmål, delmål og andre prioriteringer. Nedenfor er det gjengitt der faktiske gjennomføring av noen av de planlagte tiltakene. Det er i perioden 2009-2011 brukt ca 33[illegible] millioner kroner til nyanlegging og rehabilitering av idrettsanlegg eksklusive utbygging av nasjonalanlegg Holmenkollen.

Bislett stadion

Arbeidene med klimatisering av innendørs løpebane på Bislett stadion ble ferdigstilt i 2010. Løpebanen er på 545 meter med lys og ventilasjon i tillegg til sprintstripe og vrimleareal. Bislett stadion er meget godt brukt til både organisert og uorganisert trening. Det er i 2010 nedlagt mer enn 250 000 treningstimer på stadion, det være seg skoler, friidrett og private mosjonister. Under tribunen mot Bislett plass er det innredet et areal for kampsport. Arbeidet med kampsportlokaler ble også ferdigstilt i 2010, og lokalene ble åpnet i august.

Frogner stadion

Frogner stadion ble ferdigstilt og tatt i bruk for vinter- og sommeraktiviteter i 2010. Av sommeraktiviteter drives fotball, amerikansk fotball, lacrosse samt skoleidrett. Av vinteraktiviteter drives hurtigløp, bandy og egenorganisert skøyteaktivitet.

Flerrettshaller

I løpet av 2010 ble fire fleridrettshaller ferdigstilt i regi av Undervisningsbygg (UBF). Disse ligger i tilknytning til Rommen skole, Fyrstikkalleen 21, Tåsen skole og Bestum skole.

Idrettshallprosjektet
Gjennom fleridrettshallprosjektet der Oslo kommune har inngått en samarbeidsavtale med Oslo Idrettshaller AS, inngår byggingen av totalt åtte fleridrettshaller. I dette samarbeidsprosjektet inngår Voksen og Ellingsrud fleridrettshaller, som begge åpnet i desember 2010, i tillegg til hallen ved Rommen skole nevnt over.

Beach-håndballbane
Oslos første beach-håndballbane er etablert ved siden av den nye Ellingsrudhallen. Dette er et samarbeid med Norges Håndballforbund.

Linderud bad
Linderud bad er rehabilitert i regi av Undervisningsbygg, og ble åpnet i desember 2010. Første fase av rehabilitering av Bøler bad er gjennomført for ca. 2 mill

Kunstgressbaneprosjektet
Det pågår en kontinuerlig prosess med å gjøre om gress- og grusbaner til kunstgressbaner. Dermed går antallet gress- og grusbaner noe tilbake, mens antallet kunstgressbaner øker. I planperioden (2009 – 12) er 21 nye kunstgressbaner etablert og 3 eksisterende baner er rehabilitert.

Kunstisbaner
I forbindelse med tidvis snøfattige vintre er tilrettelegging for uorganisert skøyteaktivitet på kunstis viktig for å gi et aktivitetstilbud til byens innbyggere vinterstid. Noen naturisbaner har i den forbindelse blitt lagt om til kunstis. Frogner stadion åpnet for publikum i 2010 med kunstfrossen lengdeløpsbane og bandybane. Ullernbanen er lagt om fra naturis til kunstis og ble ferdigstilt vinteren 2010. Banen er på samme måte som kunstgressbanen finansiert av Ullern IF med bidrag fra Oslo kommune og spillemidler. Bergbanen ved Ullevål stadion er en bandybane som åpnet for idretten høsten 2009 med tilgang for publikum fra januar 2010.

Holmenkollen nasjonalanlegg
Anlegget ble bygget slik at VM kunne gjennomføres, men det gjensto mange arbeider i uteanlegget. Dette er delvis gjennomført etter VM. Grunnarbeidene for fire rekrutteringshoppbakker er gjennomført og det er laget rulleskiløype på deler av den indre 5-km løypa. Begge prosjektene ferdigstilles i 2012.

Groruddalssatsingen
Hovedprosjektet har vært kunstisbane på Furuset. Denne ble offisielt åpnet vinteren 2012.

Skatehall og landhockeybane med kunstis på Voldsløkka
Det er utarbeidet forslag til planprogram som er godkjent av Plan- og bygningsetaten. Dette programmet danner basis for utarbeidelse av reguleringsplan med konsekvensutredning. Prosjektene var ikke fullfinansiert og det er utarbeidet nye oppdaterte kalkyler. Tilleggsbevilgning er gitt i budsjettvedtaket for 2011. Voldsløkka (skatehall og landhockeybane med kunstis): Idrettsetaten har utarbeidet forslag til reguleringsplan som er til behandling i Plan- og bygningsetaten. Det er utarbeidet forprosjekt for skatehall og for landhockeybane med kunstis. Kalkylene overskrider bevilgede rammer. Derfor er prosjektene til vurdering med tanke på endringer av konsept eller omfang.

Skøyteanlegg

Ved Furuset bad og idrettshall har eier Etatbygg Furuset AS gjennomført rehabilitering og vedlikehold. Garderobene har blitt fullstendig rehabilitert og det er lagt nytt gulv i idrettshallen i tillegg til at det er gjort enkelte mindre driftstekniske tiltak. Det er inngått nye leiekontrakter for både bad og idrettshall. Romsås bad: 11,0 mill. er benyttet til fullstendig rehabilitering av garderobeanlegg samt enkelte mindre driftstekniske tiltak. Det er i 2009 utført rørleggerarbeid og rivning av eksisterende garderober. Nye garderober, som ivaretar kravene til universell utforming, er ferdigstilt.

Klubbhus

I 2009 er Røa klubbhus rehabilitert og oppgradert slik at det tilfredsstiller Norges Fotballforbunds krav til eliteseriearenaer. Veitvet garderober er bygget opp etter brann. I tillegg har andre klubbhus/ garderober blitt rehabilitert med midler fra statens tiltakspakke. Som del av tiltakspakken er nytt klubbhus med lager åpnet på Stovnerbanen. Klubbhuset på Brynbanen er fullstendig bygget om og rehabilitert.

4.3. Målsetninger

Byrådet har følgende overordnede mål for sitt arbeid med idrett og fysisk aktivitet:
«Oslos innbyggere skal ha gode muligheter til å utøve idrett og fysisk aktivitet og til å oppleve og utøve toppidrett.»

For å nå dette hovedmålet er det satt opp tre arbeidsmål. Arbeidsmålene konkretiseres gjennom en rekke delmål:

Arbeidsmål 1: Anleggsdekningen i Oslo skal bedres

Selv om anleggssituasjonen i Oslo er betydelig bedret de senere årene er det fortsatt en del anleggskategorier og geografiske områder som bør utbedres ytterligere. En stadig økende befolkningsvekst gjør at det skal bygges svært mange anlegg for å få en reel bedring i anleggsdekningen. Under beskrives utfordringer på anleggssiden, inkludert Byrådets delmål på de enkelte områdene.

Jevnere geografisk fordeling av idrettsanleggene

Byrådet vil arbeide for en jevnere geografisk fordeling av idrettsanlegg i Oslo. Under «Status idrettsanlegg i Oslo analyseres anleggssituasjonen i byen med utgangspunkt i en inndeling i fire geografiske soner: Nord og vest (Ullern, Vestre Aker, Nordre Aker), sør (Østensjø, Nordstrand, Søndre Nordstrand), øst (Bjerke, Grorud, Stovner, Alna), indre by (Gamle Oslo, Grünerløkka, Sagene, St. Hanshaugen, Frogner). Analysene viser at det er relativt store forskjeller på hvor god anleggsdekningen er i de ulike delene av byen. Tabell 13 oppsummerer analysene ved å rangere situasjonen i de ulike delene av byen innenfor de tre anleggskategoriene bad, baner og haller. Disse analysene kombinert med UKEs befolknings-prognoser danner utgangspunkt for å sette opp mål for hvor i byen det er størst behov for de ulike typene anlegg.

UKEs framskrivinger av befolkningsveksten i Oslo viser sterkest vekst i indre by samt sterkest vekst blant barn og unge. I tillegg viser analysene at det er i denne delen av byen anleggssituasjonen er dårligst og har færrest arealer til å innplassere blant annet idrettsanlegg. Dette gjør at Byrådet ønsker å lage et eget "Indre by-prosjekt" der denne delen av byen får spesiell oppmerksomhet i årene som kommer i forhold til å tilrettelegge for idrett og fysisk aktivitet. Det vil være nødvendig å tenke

utradisjonelt når det gjelder anleggsutvikling for å sikre en bedret anleggsdekning, som for eksempel transformasjon av industrilokaler, bygging i høyden eller under jorda.

Andre idretter med anleggsbehov

Idrettsanlegg skaper aktivitet. For Oslo kommune er det viktig å legge forholdene til rette også for mindre idretter enn de som drives på fotballbaner, i idrettshaller og i badene. På bakgrunn av nåværende anleggssituasjon og oppslutning mener Byrådet at vannsport, friidrett og kampsport er idretter som har behov for en bedret anleggssituasjon.

Topp og breddeidrett

Nasjonale og internasjonale mesterskap samt større stevner og arrangementer bidrar til å profilere Oslo på en god måte både nasjonalt og internasjonalt, i tillegg til å gi byens innbyggere muligheter til å oppleve toppidrett på nært hold. Slike mesterskap stiller imidlertid store krav til idrettsanlegg. Byrådet mener det er viktig å ta vare på byens hovedarenaer; Bislett, Holmenkollen og Jordal, slik at disse kan huse slike arrangementer også i fremtiden. Byrådet har imidlertid ikke som mål at alle idrettsgrener skal ha et toppidrettsanlegg i Oslo, men at alle idretter med stor utbredelse skal ha tilgang til minst ett anlegg der det kan avholdes nasjonale mesterskap. Alle idretter med stor utbredelse skal også ha et anlegg til trening. Byrådet vil prioritere breddeidrettsanlegg der folk bor og rehabilitering av eksisterende anlegg fremfor toppidrettsanlegg, men ønsker god anleggsdekning for de største og mest populære idrettene.

Opprettholde det gode samarbeidet med skolesektor og idrettskrets

Oslo kommune og Oslo idrettskrets (OIK) samarbeider tett for at byens innbyggere skal ha best mulig forhold for å drive idrett og fysisk aktivitet. Oslo kommune tilrettelegger for idrettsaktivitet gjennom å bygge og drifte idrettsanlegg samt tildele økonomisk støtte til idretten gjennom tilskudd til OIK, mens OIK gjennom idrettslagene fyller anleggene med aktivitet og skaper miljøene rundt. Kommunen ved Bymiljøetaten og Undervisningsbygg (skolenære haller og bad) stiller sine anlegg til disposisjon for OIK etter skoletid. OIK besitter mye kunnskap og erfaring om byens idrettsaktivitet og om hvilke anleggsbehov som finnes. Byrådet er opptatt av å opprettholde det gode samarbeidet kommunen har med idrettskretsen, og det kommunale samarbeidet mellom idrettssektor og skolesektor.

Oslo som verdens vinterhovedstad

Byrådet har som mål at Oslo skal være verdens vinterhovedstad. De siste årene har utbyggingen av Holmenkollen til nasjonalanlegg for nordiske grener og skiskyting, Midtstubakken og ny Frogner stadion med kunstisbane for lengdeløp bedret situasjonen for vinteridrettene betraktelig. De neste årene vil Byrådet jobbe for ytterligere forbedring av anleggssituasjonen for vinteridrett.

Arbeidsmål 2: Aktivitetsnivået blant Oslos innbyggere skal økes

Selv om det etter hvert er veldig mange som trener viser det seg å være en negativ utvikling når det gjelder aktivitetsnivå totalt sett samt en vektøkning i befolkningen som har store helsemessige konsekvenser. Arbeidsmål 2 berører mange områder av idrettspolitikken i Oslo. Disse vil belyses i teksten som følger, med egne delmål knyttet til hvert område.

Organisert og uorganisert idrett

Vektøkning i befolkningen og en høy andel fysisk inaktive gjør det aktuelt å tenke nytt i forhold til hvilke idrettsanlegg som bør bygges i tiden som kommer. I dag bygges primært anlegg for den

organiserte idretten. For å tenke mer folkehelse bør vi gi aktivitetstilbud til et bredere lag av Oslos innbyggere. Også barn og ungdom som ikke ønsker å drive idrettslagsaktivitet bør få et godt tilbud.

Alle skal ha samme mulighet til å drive idrett og fysisk aktivitet

Idrett og fysisk aktivitet har mange positive sider sett fra et samfunnsperspektiv. Den bedrer helsen til de som deltar, den bidrar til sosial integrasjon og derigjennom kriminalitetsforebygging, den skaper gode bomiljøer og den innebærer frivillig arbeid som igjen har mange positive konsekvenser for både individet og samfunnet. Kort sagt gir idrett og fysisk aktivitet mange av byens innbyggere et godt og meningsfylt liv. Byrådet vil arbeide for at alle skal ha lik mulighet til å drive idrett og fysisk aktivitet i Oslo, uansett kjønn, etnisk bakgrunn eller funksjonshemming. Den aldersmessige hovedmålgruppen for Oslos idrettsanlegg er 6-25 år. De aldersgruppene som ikke har førsteprioritet i idrettsanleggene skal ha gode muligheter til å være fysisk aktive på fjorden, i byens parker og friområder, og i marka – både sommer og vinter. Treningssentrene i byen har også et godt tilbud for voksne.

Den høye og stadig økende andelen etniske minoriteter i Oslo bidrar til å innføre nye idretter til by[illegible], som for eksempel cricket. Byrådet har som mål at de "nye" idrettene som har stor og økende oppslutning skal få egnede idrettsanlegg.

Marka som arena for friluftsliv, bevegelse og trening

Oslomarka er en svært viktig arena for mange typer fysisk aktivitet. Bruken av Marka til egenaktivitet, organisert idrett og organiserte aktiviteter er stor, variert og økende. I internasjonal sammenheng er Oslo i en særstilling, ved at så store og sammenhengende friluftsområder ligger i direkte tilknytning til byen. Alle Oslos innbyggere kan uansett bosted nå en innfallsport til Marka i løpet av en halv time.

Arbeidsmål 3: Rehabilitering og vedlikehold av idrettsanleggene skal prioriteres

Vedlikehold og rehabilitering er viktig for å opprettholde verdien av eiendomsmassen. Med vedlikehold menes de årlig tiltak som er nødvendig for at anleggene skal tilfredsstille funksjonelle krav og opprettholde standarden. Rehabilitering er mer omfattende tiltak for å bringe anleggene tilbake til opprinnelig standard. Normalt vil det være behov for rehabilitering av et anlegg etter 10 – 25 års bruk avhengig av anleggstype.

Mange av byens idrettsanlegg er i dårlig forfatning og trenger rehabilitering. Rehabiliteringsbehovet på Bymiljøetatens idrettsanlegg ble i 2010 vurdert til å være om lag 620 mill kroner inkl. mva. og en usikkerhetsavsetning på 25 prosent. For å bedre kvaliteten på byens eksisterende idrettsanlegg vil Byrådet innarbeide bruk og planmessig oppdatering av en oppfølgingsplan for rehabilitering og vedlikehold av idrettsanleggene. Planen skal rangere anleggene etter en totalvurdering av kostnader og behov. Videre vil Byrådet bevilge årlige avsetninger til rehabilitering og verdibevarende vedlikehold med utgangspunkt i oppfølgingsplanen nevnt over.

Rehabiliteringsbehovet er spesielt stort for byens badeanlegg. Byrådet vil fremme en egen bystyremelding om bade- og svømmeanlegg i Oslo, som skal gå dypere inn i problemstillingene knyttet til denne anleggstypen.

Tre alternative modeller for å bedre vedlikeholdet på idrettsanleggene har blitt lansert i denne meldingen, alle med en forutsetning om at vedlikeholdsmidler stilles til rådighet. Byrådet anbefaler en desentralisert modell hvor idrettslagene får mulighet til å stå for vedlikeholdet selv og BYM fungerer

som rådgivere og kontrollerende part. Denne modellen forutsetter at hvert kommunalt idrettsanlegg har en årlig sum til vedlikehold. Med bakgrunn i det årlige budsjettet kan brukerne enten utføre enklere vedlikehold som dugnad eller de kan foreta anskaffelser etter regelverket som gjelder for offentlige anskaffelser. Tanken bak modellen er at brukerne vet hvor vedlikeholdsbehovene er størst, og at lokal innsats kan gi mer for pengene enn om det utføres som en ren entreprise i regi av BYM.

4.4. Statusbeskrivelse

Idrettslagene – utbredelse og tilbud

Idretten representerer den største frivillige fritidsaktiviteten i byen, og organiseres gjennom Oslo Idrettskrets (OIK). OIK organiserer samtlige idrettslag i Oslo, og er landets største idrettskrets. Den organiserte idretten har hatt en jevn og stor oppslutning de siste 10 årene, noe som illustreres i figur 10. Pr. 31.12 2010 var OIK registrert med 313 209 medlemskap med bedriftsidretten og Skiforeningen inkludert, fordelt på 39 særkretser/regioner og 1290 klubber (646 klubber hvis bedriftsidretten holdes utenfor)[44]. Totalt organiserer kretsen 77 idretter.[45]

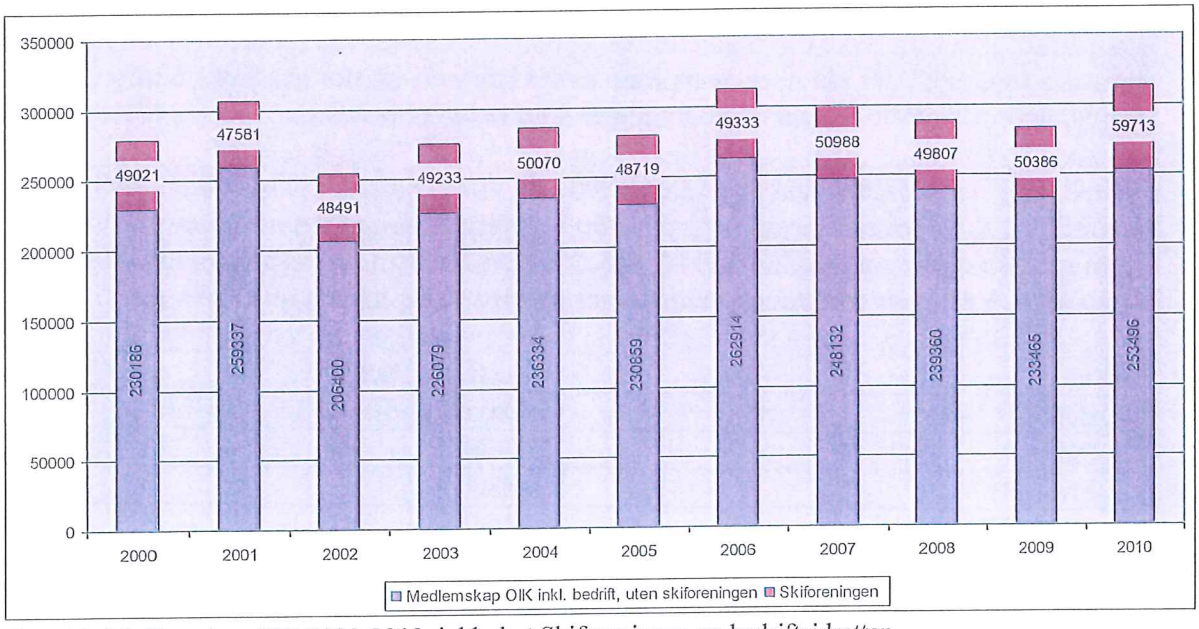

Figur 10: Medlemskap OIK 2000-2010, inkludert Skiforeningen og bedriftsidretten.
Kilde: Oslo idrettskrets, Idrettsregistreringen.

I fortsettelsen vil statistikk utarbeidet fra Idrettsregistreringen inkludere aldersgruppen 6-25 år da dette er idrettspolitikkens hovedmålgruppe. Når andre undersøkelser benyttes vil aldersgrupperingene være andre. I tabell 2 sammenliknes Oslo-ungdoms (13-18 år) oppslutning om den organiserte idretten med ungdom fra resten av landet.

---

[44] Fra og med 2009 endret Skiforeningen medlemsår fra kalenderår til 31.08 til 01.09. Dette forte til at medlemstallene fra Skiforeningen rapportert til Oslo idrettskrets for disse to årene har vært status pr. 31.12, og dermed for lavt. Tallene for medlemskap i Skiforeningen for 2009 og 2010 er derfor hentet direkte fra Skiforeningen, og ikke fra Idrettsregistreringen slik tilfellet er for øvrige tallene i grafen.

[45] Medlemskapsoversikten i fig. 7 viser summen av medlemskap i OIK hvert enkelt år. Den viser ikke antall personer totalt som er medlem i den organiserte idretten. Dette er betydelig lavere da mange har medlemskap i flere klubber. Det er i dag ikke mulig å registrere et totalt antall enkeltpersoner som er medlem i den organiserte idretten.

	Oslo	Resten av Norge
Er medlem	47	47
Har vært medlem	41	43
Har aldri vært medlem	12	10
Prosent N	100 (591)	100 (6428)

Tabell 2: Andel som er eller har vært medlem i et idrettslag etter bosted, 13-18 år. Prosent.Kilde: "Trening blant barn og unge i Oslo – 2010" (NOVA, 2011, s. 11).

Av tabell 2 fremgår det at Osloungdommen er relativt lik ungdom i resten av landet når det gjelder oppslutning om idrettslag. Nesten halvparten av Oslos ungdommer er medlem av et idrettslag mens 41 prosent har vært medlem tidligere. Dette innebærer at nesten nitti prosent av Osloungdommen er eller har vært innom den organiserte idretten. Bare 12 prosent oppgir at de aldri har vært medlem av et idrettslag.

De ulike idrettenes oppslutning

En analyse av aktivitetstallene fra Idrettsregistreringen gjennom hele 2000-tallet viser hvilke idretter som har vært mest populære i Oslo på ulike tidspunkt[46]:"Idrettenes oppslutning i Oslo 2000-2010, 6-25 år". Denne oversikten viser at seks idretter er innenfor de ti mest populære idrettene for aldersgruppen 6-25 år hvert eneste år i perioden 2000-2010, og det er fotball, ski, håndball, tennis, bandy og gymnastikk og turn. Ikke overraskende er *fotball* klart størst alle årene, med *ski* på andreplass (med unntak av ett år). Alt i alt viser oversikten at det har vært en stor grad av stabilitet i hvilke idretter Oslos innbyggere har foretrukket å drive med gjennom hele 2000-tallet.

Tabell 3 og 4 viser situasjonen for årene 2000 og 2010. Sammenlikner en tabell 3 og 4 med tanke på endringer i aktivitetstallene, er det *ski, fotball, gymnastikk og turn* og *kampsport* som har endret seg mest med en økning på henholdsvis 6 266, 3 542, 1432 og 1260 aktive. *Friidrett* har mistet 1 228 aktive i perioden. Resten av idrettene kjennetegnes mer av stabilitet enn av endring.

Idrett	Aktivitetstall
1. Fotball	18651
2. Ski[47]	8330
3. Friidrett	4044
4. Håndball	4039
5. Tennis	3165
6. Bandy	3071
7. Gym/turn	2922
8. Dans	2437
9. Kampsport[48]	1835

[46] Grunnlaget for disse analysene er aktivitetstall registrert gjennom Idrettsregistreringen i OIK. Aktivitetstall innebærer følgende: "Aktive medlemmer er de av idrettslagets medlemmer som driver med konkurranse, mosjon eller trener/leder eller har andre verv som er knyttet til en gren eller idrett." Tallet inkluderer altså trenere og ledere i tillegg til aktive idrettsutøvere. Definisjonen og mer informasjon om Idrettsregistreringen finnes på: http://www.idrett.no/tema/idrettsregistreringen/definisjoner/Sider/default.aspx. Idrettsregistreringen gjør det ikke mulig å registrere et totalt antall enkeltpersoner som er aktive i den organiserte idretten (Norges idrettsforbunds årsrapport 2010, s. 64).

[47] Ski inkluderer både langrenn, alpint, hopp, kombinert, telemark og freestyle.

[48] Kampsport inkluderer aikido, capoeira, hapkido, jujutsu og ninjutsu, kali, karate og nanbudo, kenjutsu, krav maga, kyudo, quankido, sipalkido, taekwondo og wushu.

10. Basketball	1740

Tabell 3: De ti største idrettene i Oslo 31.12.2000, aldersgruppen 6-25 år. Aktivitetstall.
Kilde: Idrettsregistreringen, Oslo idrettskrets.

Idrett	Aktivitetstall
1. Fotball	22193
2. Ski	14596
3. Håndball	5293
4. Gymnastikk og turn	4360
5. Tennis	3940
6. Svømming	3097
7. Kampsport	3095
8. Bandy[49]	3029
9. Fleridretter[50]	2994
10. Friidrett	2816
11. Dans	2059
12. Klatring	2031
13. Basketball	1692
14. Ishockey	1428
15. Ridning	1379
16. Padling	1364
17. Cricket	1206
18. Volleyball	1012
19. Amerikanske idretter	828
20. Golf	769
21. Sykkel	753
22. Seiling	724
23. Orientering	707
24. Kickboksing	592
25. Bryting	497
26. Snowboard	445
27. Biljard	396
28. Skøyter	390
29. Judo	363
30. Skyting	356
31. Roing	348
32. Luftsport	345
33. Bordtennis	317
34. Boksing	316
35. Fekting	307
36. Motorsport	231
37. Studentidrett	217
38. Badminton	205
39. Idrett generelt	178

[49] Bandy inkluderer innebandy, rinkbandy, bandy og landhockey.
[50] Norges fleridrettsforbund ble stiftet i 2007 og inkluderer boccia, teppecurling, Friskis & Svettis, petanque.

40. Idrett for funksjonshemmede	168
41. Rugby	124
42. Ake og bob	119
43. Skiskyting	96
44. Triathlon	84
45. Dykking	73
46. Squash	73
47. Hundekjøring	63
48. Soft- og baseball	61
49. Styrkeløft	25
50. Bowling	24

Tabell 4: De femti største idrettene i Oslo 31.12.2010, aldersgruppen 6-25 år. Aktivitetstall.
Kilde: Idrettsregistreringen, Oslo idrettskrets.

Ser en på tabell 4, som viser dagens situasjon (2010) og inkluderer hele femti idretter, er det noen idretter det er verdt å kommentere spesielt. *Dans* og *klatring* drives i stor grad utenfor idrettslagene. Til tross for dette plasserer de seg som henholdsvis 11. og 12. største idrett blant 6-25 åringer i Oslo målt ut fra aktivitetstallene, noe som tilsier at dette er svært populære aktiviteter totalt sett. *Cricket* er en relativt ny idrett her i landet, men har likevel forholdsvis stor oppslutning i Oslo. *Skiskyting*, derimot, har lav oppslutning i Oslo.

Idrettsoppslutning og kjønn
I en rapport fra forskningsinstituttet NOVA i 2007 ble et utvalg Oslo-ungdom i alderen 14-17 år stilt følgende spørsmål: "Dersom du er, eller har vært aktiv i idrett, hvilken idrett har du vært mest aktiv i?" De fem idrettene som kom øverst på listen er gjengitt i tabell 5 under.

Idrettsgren	Gutter	Jenter	Totalt
Fotball	53	24	38
Dansing	1	18	10
Håndball	3	16	10
Kampsport	9	5	7
Basketball	5	4	4

Tabell 5: Oppslutning om ulike idrettsgrener blant Oslo-ungdom i 2007, 14-17 år. Prosent.
Kilde: Strandbu og Bakken (2007), s. 47.

Tabellen viser store kjønnsforskjeller i aktivitetspreferanser. Selv om fotball er den mest populære idretten for både gutter og jenter, er den fortsatt langt mer populær blant guttene. Etter fotball er dansing mest populært blant jentene, men svært få gutter driver denne aktiviteten. Håndball er også i stor grad en "jenteidrett" vurdert ut fra oppslutningen. Undersøkelsen viser også at jentene sprer seg over et større utvalg av idretter enn guttene - fotball, dansing og håndball - mens fotball er svært dominerende blant guttene. I Stockholm kommune har de i lang tid satt fokus på problemstillingen kjønnsforskjeller i aktivitetspreferanser. Gjennom et seks-punkts program fra 1995 ønsket kommunen å sikre at satsinger innenfor idrettssektoren skulle komme begge kjønn til gode i like stor grad (Sexpunktsprogram, för att skapa balans i stödet till kvinnors og mäns idrottande, 1995). I "Idrottspolitiskt program för Stockholm stad" fra 2001 og 2006 fremheves også kommunens ansvar for å legge til rette for en likestilt idrettsutøvelse for kvinner og menn.

Tallene i tabell 5 kan ikke direkte sammenliknes med tallene i tabellene 3 og 4 over de mest populære idrettene i Oslo. Aldersgruppene er ikke identiske, og de som har svart på NOVA-undersøkelsen var ikke nødvendigvis idrettslagsmedlemmer lenger. Tabell 5 gir imidlertid viktig informasjon om kjønnsforskjeller i aktivitetspreferanser som ikke er inkludert i tallene referert fra Idrettsregistreringen i tabell 3 og 4, i tillegg til å bekrefte hvilke idretter som er de mest populære i Oslo.

Hallidrettene

Det er OIK som fordeler treningstiden til de ulike hallidrettene, mens særkretsene fordeler den enkelte idrettens tid videre ned på klubbnivå. Hvilke idretter som har tilgang på treningstid i hallene vurderes av OIK hvert år. I 2011 har følgende idretter treningstid i hallene: badminton, basketball, futsal (innendørs fotball, siden 2001), gymnastikk og turn, håndball, innebandy, indoor hockey (innedørs landhockey, siden 2011), volleyball og cheerleading (siden 2011).

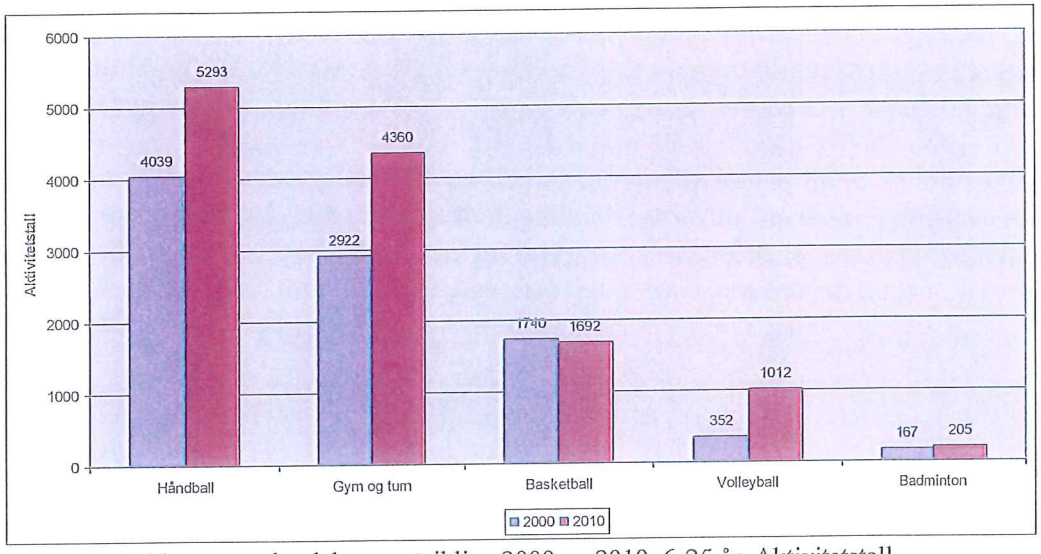

Figur 11: Hallidretter – utbredelse og utvikling 2000 og 2010, 6-25 år. Aktivitetstall.
Kilde: Oslo idrettskrets

Figur 11 viser et utvalg av hallidrettene i 2000 og 2010 for å tydeliggjøre deres utbredelse i forhold til hverandre og utviklingen til hver enkelt idrett i perioden[51]. Grafen illustrerer at *håndball* var den største av disse idrettene både i 2000 og i 2010, med *gymnastikk og turn* på andreplass begge årene. Basketball er den eneste av hallidrettene som har lavere oppslutning i 2010 enn i 2000. *Håndball, gymnastikk og turn* og *volleyball* har alle vokst kraftig.

Bedriftsidretten

Oslo Bedriftsidrettskrets (OBIK) er en del av Norges Bedriftsidrettsforbund, som igjen er et særforbund i Norges idrettsforbund (NIF). OBIK har i underkant av 81 000 medlemmer fordelt på omlag 700 bedriftsidrettslag. Utviklingen i medlemskap vises i figur 12.

[51] Det finnes ikke egne tall for de resterende hallidrettene (futsal, innebandy, indoor hockey og cheerleading).

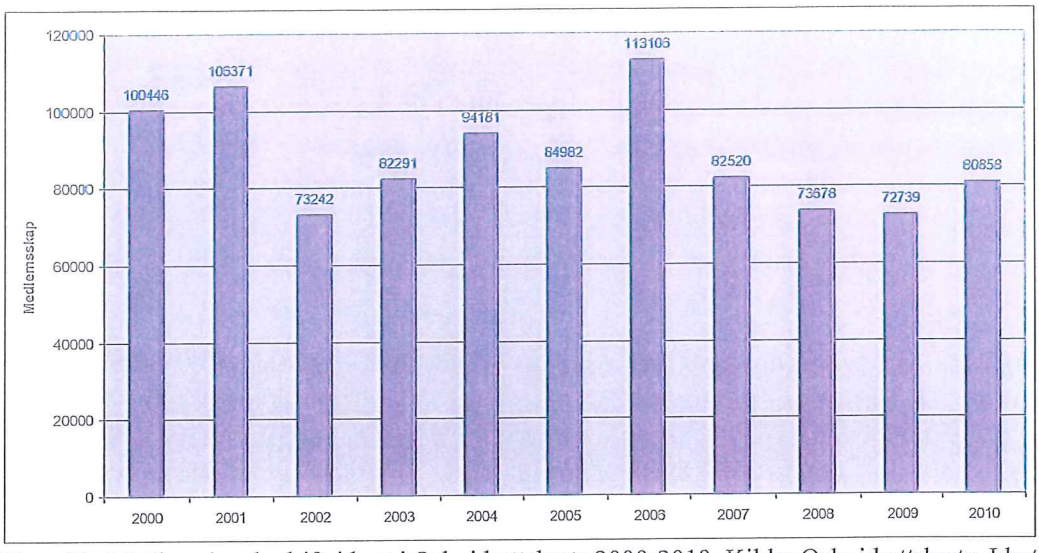

Figur 12: Medlemskap bedriftsidrett i Oslo idrettskrets 2000-2010. Kilde: Oslo idrettskrets, Idrettsregistreringen.

OBIK organiserer utelukkende voksne medlemmer, og faller derfor ikke innenfor den kommunale idrettssektorens primære målgruppe. I dag forvalter OBIK ett idrettsanlegg, en flerbrukshall på Voldsløkka.

Med utgangspunkt i antall påmeldte lag i seriespill og utøvere påmeldt i individuelle konkurranser viser tabell 6 en beregning av antall utøvere i de ulike bedriftsidrettene. Tabellen viser at *fotball* er den største bedriftsidretten. *Innebandy, volleyball, langrenn* og *håndball* er også store bedriftsidretter. Dette gjenspeiler i stor grad dagens situasjon i den ordinære idretten som vist i tabell 4.

Aktiviteter	Påmeldte lag/utøvere i serie/individuelle konkurranser	Antall utøvere
Fotball	309 lag ca. 10 utøvere pr. lag	3090
Innebandy	90 lag ca. 10 utøvere pr. lag	900
Volleyball	82 lag ca. 8-9 utøvere pr. lag	700
Langrenn	Individuelle konkurranser	700
Håndball	65 lag ca. 10 utøvere pr. lag	650
Fotball inne	62 lag ca. 10 utøvere pr. lag	620
Bowling	118 lag 5 utøvere pr. lag	590
Rinkbandy	36 lag ca. 10 utøvere pr. lag	360
Golf	115 lag 2 eller 4 utøvere pr. lag	345
Orientering	Individuelle konkurranser	300
Bordtennis	62 lag 3 utøvere pr. lag	186
Friidrett	Individuelle konkurranser	150
Skyting	40 lag 3 utøvere pr. lag	120
Terrengsykkel	Individuelle konkurranser	100
Squash	28 lag 2 utøvere pr. lag	56
Skøyter	Individuelle konkurranser	50
Tennis	7 lag 4 utøvere pr. lag	28
Golf innendørs	12 lag 2 utøvere pr. lag	24

Tabell 6: Antall utøvere innen ulike bedriftsidretter.
Kilde: Oslo Bedriftsidrettskrets nettside (oslo.bedriftsidretten.no)

Treningssentrene
Innenfor treningssenterbransjen finnes ikke én organisasjon der alle sentrene er tilsluttet, slik Norges idrettsforbund (NIF) fungerer for idrettslagene. Det finnes imidlertid en bransjeorganisasjon, HSH Trening, som fungerer som en overbygning for 200 av de norske treningssentrene. En oversikt viser at Norge i 2009 hadde 475 treningssentre med 560 000 medlemmer og en omsetning på om lag 2,6 milliarder kroner (IHRSA Global report 2009)[52].
Selv om det ikke finnes tilsvarende tall for Oslo, er det rimelig å anta at det er her det største markedet for sentrene er – med den største andelen medlemskap pr. innbyggere og flest sentre.

Aktivitetene på treningssentrene kan grovt deles inn i to typer: gruppeaktiviteter der en trener med andre, og individuelle aktiviteter der en trener for seg selv. De gruppeaktivitetene som tilbys ved flest norske sentre, er aerobic, spinning, og step (trinnkombinasjoner på en step/"kasse"). Blant de individuelle aktivitetene er styrketreningsapparater, stepmaskin ("gå-apparat" med hydraulisk motstand) og tredemølle mest utbredt (Ulseth, 2003). De siste årene har det også dukket opp utendørstilbud ved flere av sentrene, som stavgang, joggegrupper og sykkelgrupper.

Tabell 7 viser en oversikt over svarene på spørsmålet "I hvilke(n) av sammenhengene nedenfor har du drevet fysisk aktivitet det siste året?" fra Norsk Monitor 2009/2010[53]. Dette tydeliggjør at for den voksne norske befolkningen er treningssentrene mer utbredt som treningsarena enn det idrettslagene er.

Treningsarena	Prosent	
Idrettslag	14 prosent	(18 prosent menn - 12 prosent kvinner)
Bedriftsidrettslag	6 prosent	(8 prosent menn - 3 prosent kvinner)
Privat treningsstudio	30 prosent	(27 prosent menn - 33 prosent kvinner)

Tabell 7: I hvilke(n) av sammenhengene nedenfor har du drevet fysisk aktivitet det siste året? 15 år og eldre. Prosent. Kilde: Norsk Monitor 2009/2010.

Av mange anses sentrenes fleksibilitet i treningstid, treningssted og aktivitetstilbud som deres største fordel sammenliknet med idrettslagenes tilbud. Mange foreldre følger opp barnas aktiviteter innenfor idrettslagene, men trener selv på senter på et tidspunkt som passer inn i familiens program. I de senere årene har også andelen eldre som benytter sentrene som treningsarena økt. Enkelte av treningssenterkjedene har satset spesielt på denne kundegruppen og dermed økt andelen eldre kunder betraktelig (Ulseth, 2008)[54].

På kommentarplass i Aftenposten 01.02.2011 ble treningssentre for barn lansert som en løsning på problemene knyttet til fysisk inaktivitet for barn og ungdom. Det finnes imidlertid en del argumenter *mot* slik trening for barn, blant annet er det dyrt å trene på treningssenter, og sentrene mangler idrettslagenes fordeler som blant annet arenaer for fellesskap og integrasjon[55]. Det er i dag relativt få

[52] Rapporten ligger på http://www.treningsnett.no/no/politikk_og_fakta/undersokelser_og_malinger/
[53] http://www.treningsnett.no/no/politikk_og_fakta/undersokelser_og_malinger/
[54] Treningssenterkjeden SATS økte medlemsandelen over 60 år med 25 prosent i løpet av 2004 og 2005 (VG 30.01.2006 Eldrebølge inntar treningsstudioene).
[55] Kjersti Løken Stavrum 01.02.2011: Slipp ungdom inn: http://www.aftenposten.no/meninger/kommentatorer/stavrum/article4015308.ece. Dag Vidar Hanstad 15.02.2011: Et dårlig alternativ: http://www.aftenposten.no/meninger/debatt/article4030505.ece

barn som trener på senter, mens ungdom i stadig økende grad trener på senter. Hvor ofte Oslo-ungdom trener på treningssenter vil være et av temaene i avsnittet "Aktivitetsnivå" senere i dette kapittelet.

Egentrening

Som nevnt over er det flere voksne som trener på treningssenter enn i idrettslag. Den største andelen voksne trener imidlertid på egenhånd (Ulseth, 2008). Her er fjorden, parker og friområder, marka og veier de viktigste "idrettsanleggene". En undersøkelse Respons Analyse gjennomførte for Aftenposten 10.-15. mars 2011 ble et utvalg av leserne stilt følgende spørsmål: "Har du i løpet av vinteren gått mer på ski eller benyttet marka mer enn du har gjort tidligere?" 19 prosent svarte at de hadde brukt marka mer enn tidligere vintre, og av disse var hele 27 prosent under 30 år[56].

Et spørsmål stilt i forbindelse med SSBs Helse- og levekårsundersøkelse i 2007 viser at blant dem som er 16 år og eldre er de mest populære aktivitetene de typiske egentreningsaktivitetene. Spørsmålet var: "Hvilke treningsaktiviteter har du deltatt i siste 12 måneder" (fig. 13). De som har svart på undersøkelsen er ikke nødvendigvis medlem av et idrettslag. De fire aktivitetene som skårer høyest er å gå raske turer, skiturer, sykle og jogge/løpe. Et fellestrekk ved disse aktivitetene er at de ikke krever tradisjonelle idrettsanlegg, men tilrettelegging ved hjelp av turveier, parker og friområder, og stier og løyper i marka.

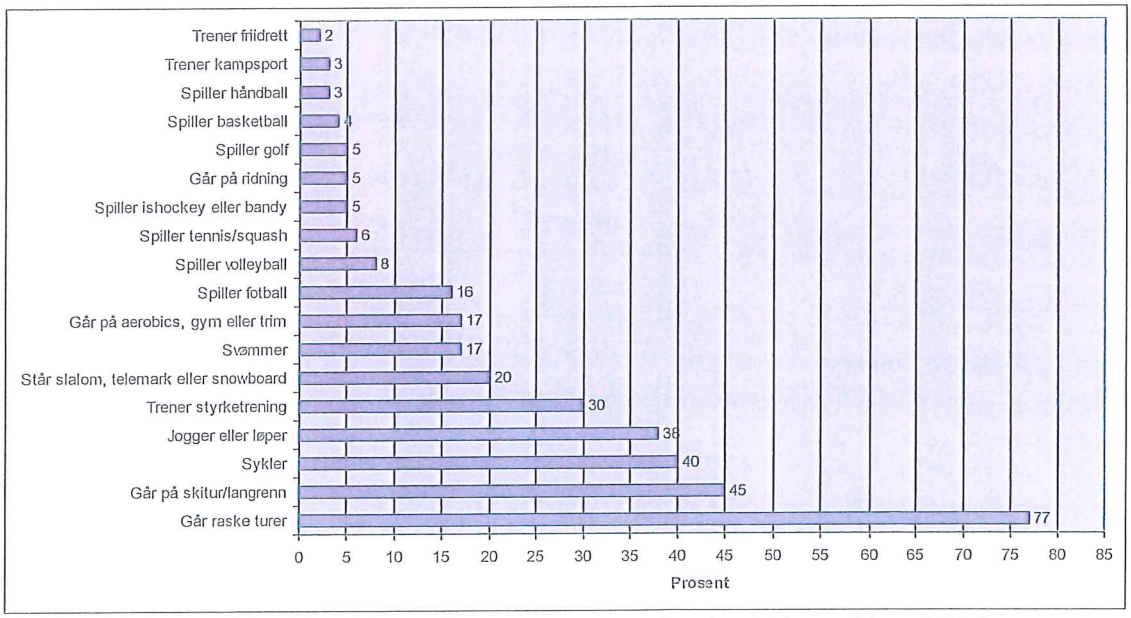

Figur 13: Hvilke treningsaktiviteter har du deltatt i siste 12 måneder, 16 år og eldre. 2007. Prosent.
Kilde: SSBs Helse- og levekårsundersøkelse (ssb.no)

Aktivitetsnivå

Treningsaktivitet

Ser en på tall for Oslo og Akershus fra Statistisk sentralbyrås helse- og levekårsundersøkelse, har andelen innbyggere som hevder at de mosjonerer ukentlig eller oftere økt fra 69 prosent i 1998 til 73 prosent i 2008 (fig. 14). Samme figur avdekker at innbyggere i Oslo og Akershus tidligere mosjonerte mer enn innbyggere i landet for øvrig, men at denne forskjellen nå er utjevnet.

[56] http://www.skiforeningen.no/om_skiforeningen/arkiv/aktuelt_arkiv/medlemsaktuelt/knalltall_for_skiforeningen

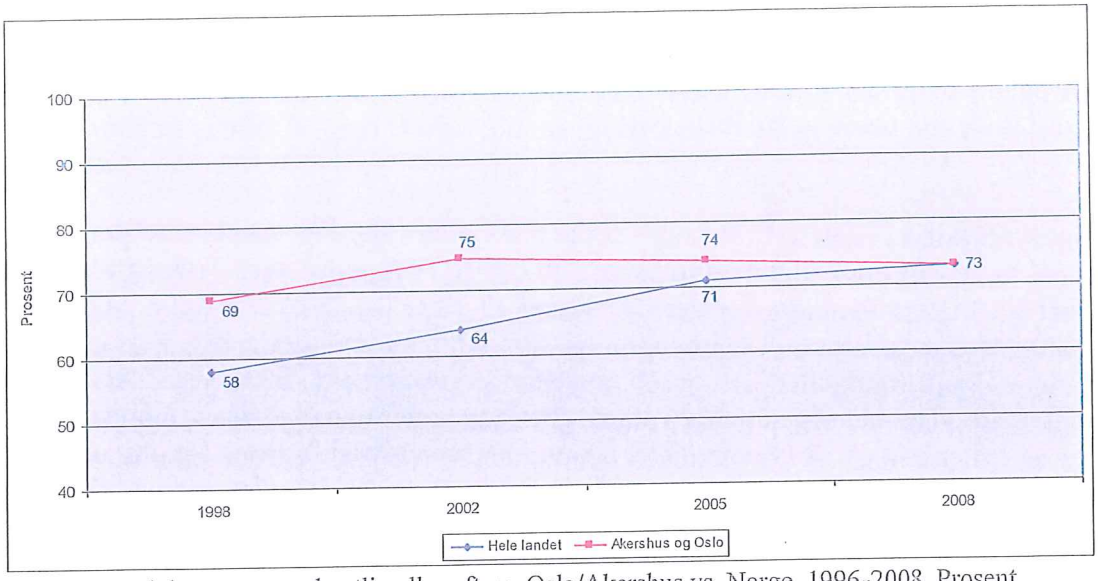

Figur 14: Andel som trener ukentlig eller oftere, Oslo/Akershus vs. Norge. 1996-2008. Prosent.
Kilde: SSBs Helse- og levekårsundersøkelse (ssb.no)

Tall fra helse- og levekårsundersøkelsen viser også at aktivitetsnivået har steget for alle aldersgrupper, også for ungdom – hvis en måler ut fra oppslutningen om treningsaktivitet. Dette bekreftes også i andre undersøkelser av Osloungdom (Strandbu og Bakken, 2007) og ungdom i landet for øvrig (Seippel, Strandbu og Sletten, 2011). I sistnevnte undersøkelse trekkes *stabilitet* frem som et stikkord for utviklingen av treningsaktiviteten blant norsk ungdom for perioden 1992 til 2010. De største endringene består i at det er *færre* som sier de aldri trener og *flere* som sier de trener veldig mye.

	Ingen	1-2 ganger	3 ganger eller mer	N
Ant. ganger trent siste uke (samlemål)	16	21	63	603
Ant. ganger drevet med egentrening sist uke	49	33	18	581
Ant. ganger trent i treningssenter forrige uke	62	22	16	593
Ant. ganger trent i idrettslag forrige uke	53	17	30	587

Tabell 8: Deltakelse på ulike treningsarenaer, 13-18 år, Oslo 2010. Prosent.Kilde: "Trening blant barn og unge i Oslo – 2010" (NOVA, 2011, s. 11).

NOVA-rapporten "Trening blant barn og unge i Oslo – 2010" (2011) viser Osloungdoms treningshyppighet og hvilke treningsarenaer de foretrekker (tabell 8). Ser en på treningshyppighet først, viser også denne undersøkelsen at Osloungdom trener relativt ofte: hele 63 prosent har trent minst tre ganger i uken, mens bare 16 prosent svarer at de ikke har trent i det hele tatt sist uke. Ser en på de enkelte treningsformene kommer det frem at egentrening er mest utbredte blant Osloungdom, så vidt over halvparten (51 prosent (33+18)) sier de har trent på denne måten den forrige uken. En noe mindre andel, 47 prosent, oppgir å ha trent i idrettslag. Trening på treningssenter er minst utbredt av disse hovedtreningsformene, 38 prosent hadde gjort det den siste uken. Videre kan en se på hvor ofte Osloungdom trener på de ulike arenaene, der det mest iøynefallende er at en ganske stor del av de som trener i idrettslag trener relativt mye: 30 prosent av dem hevder å ha trent 3 ganger i uken eller mer. Andelene på treningssenter og blant de som trener på egenhånd som trener mye er omtrent like store (henholdsvis 18 og 16 prosent), men altså betraktelig lavere enn for de som trener i idrettslag. Blant de som trener 1-2 ganger i uken er egentrening den mest utbredte treningsformen.

Samme undersøkelse viser at Osloungdom og ungdom i resten av landet svarer så godt som identisk på spørsmål om de har trent i det hele tatt forrige uke, altså på en av de tre arenaene nevnt over. Det ser imidlertid ut til at det er en større andel Osloungdom som trener i idrettslag som hevder å trene mye (3 ganger i uken eller mer) sammenliknet med ungdom i resten av landet, henholdsvis 30 og 25 prosent. Det er også en noe større andel Osloungdom som hevder å trene på treningssenter sammenliknet med ungdom fra andre deler av landet.

Sosiale forskjeller i trening[57]

Tidligere forskning viser til dels store sosiale forskjeller i trening, spesielt når det gjelder kjønn og alder (Seippel m. fl. 2011, Strandbu og Bakken, 2007). I NOVA-rapporten "Trening blant barn og unge i Oslo – 2010" (2011) sammenliknes gutter og jenters (13-18 år fra Oslo) deltakelse på de tre treningsarenaene idrettslag, treningssenter og egentrening. Tre forhold er verdt å merke seg. For det første er det så godt som ingen kjønnsforskjeller i det grunnleggende spørsmålet om man trener eller ikke (i det hele tatt). For det andre viser det seg at gutter i større grad enn jenter deltar på flere treningsarenaer parallelt (lag, senter og egentrening). For det tredje er det en relativt markert forskjell i gutter og jenters oppslutning om idrettslagene, der 54 prosent av guttene sier de deltok i forrige uke sammenliknet med 39 prosent av jentene.

Går en videre i samme rapport og ser på aldersforskjeller, kommer det frem at andelen Osloungdom som trener er størst i slutten av ungdomsskolealderen for deretter å synke. Ser en spesielt på trening i idrettslagene, ser denne ut til å vokse frem til 9. klasse, der 63 prosent oppgir å ha trent på denne arenaen forrige uke. Tre år senere er denne andelen mer enn halvert, da 31 prosent oppgir å ha trent i idrettslag. Dette understreker det frafallet fra den organiserte idretten som er kjent fra før, og som også har vært omtalt i annen forskning (bl.a. Seippel m.fl., 2011).

I NOVA-rapporten "Trening blant barn og unge i Oslo – 2010" (2011) sammenliknes også treningsvanene til majoritets- og minoritetsungdom i Oslo. Det viser seg at det er en større andel av majoritetsungdommen som hevder å trene minst én gang i uken sammenliknet med minoritetsungdommen, henholdsvis 86 og 78 prosent. Denne forskjellen blir ennå tydeligere hvis en ser på de som trener i idrettslag, der 15 prosent flere i majoritetsbefolkningen deltar enn i minoritetsbefolkningen (50 og 35 prosent). Når det gjelder egentrening og trening på treningssenter er det ingen signifikante forskjeller mellom de to gruppene. Ser en derimot på forskjeller mellom majoritets- og minoritetsungdom i lys av kjønn, tydeliggjøres relativt store forskjeller. Spesielt er forskjellen stor mellom majoritets- og minoritetsjenters deltakelse i idrettslag, der henholdsvis 44 og 20 prosent hevder å ha deltatt i forrige uke. Tilsvarende forskjell blant guttene er 55 mot 49 prosent. Dette er også belyst i tidligere forskning, da det fremkom at det var spesielt blant jenter med pakistansk bakgrunn at deltakelsen i idrettslagsaktiviteter var lav (Friberg, 2005)[58]. I NOVA-rapporten er det videre ingen forskjeller mellom majoritets- og minoritetsgutter når det gjelder å ha trent i forrige uke (i det hele tatt), mens det er flere majoritetsjenter som sier de har trent sammenliknet med minoritetsjentene (87 mot 70 prosent).

---

[57] Informasjon i dette avsnittet er i sin helhet hentet fra NOVA-rapporten "Trening blant barn og unge i Oslo-2010" (2011) av Seippel og Frøyland. Ytterligere tabeller, grafter og analyser finnes i rapporten som kan lastes ned fra: http://www.nova.no/asset/4643/1/4643_1.pdf

[58] Friberg fant at bare 3,8 prosent av jentene med pakistansk bakgrunn var medlem av et idrettslag, mot mer enn halvparten av ungdommene med etnisk norsk bakgrunn. Mer om funnene fra forskningen til Johan Horgen Friberg i kapittelet om "Integrasjon" tidligere i denne bystyremeldingen.

Fysisk aktivitet i hverdagen
Situasjonen slik den er beskrevet til nå ser positiv ut når det gjelder *trening*. Ser en imidlertid på fysisk aktivitet på et mer overordnet nivå, ser ikke alt like bra ut. Helsedirektoratet anbefaler alle voksne nordmenn å være i moderat fysisk aktivitet i minst 30 minutter hver dag, men dette er det bare 20 prosent (22 prosent kvinner/18 prosent menn) av den voksne befolkningen som tilfredsstiller (Helsedirektoratet, 2009). For barn er tilsvarende anbefaling på minimum 60 minutter daglig variert fysisk aktivitet. Det var det 91 prosent av de 9-årige guttene og 75 prosent av de 9-årige jentene som tilfredsstilte (Helsedirektoratet, 2008b). Samme undersøkelse viste at når barna blir 15 år gamle, har tilsvarende tall sunket til henholdsvis 54 prosent og 50 prosent (tabell 9). Det skjer altså et dramatisk fall i fysisk aktivitet fra barna er 9 år til de blir 15 år gamle. Et annet forhold som er viktig å merke seg i denne sammenhengen er kjønnsforskjellene. Guttene er langt mer aktive enn jenter på 9- og 15-års-stadiet. Disse forskjellene utjevnes imidlertid fra 20-års-alderen. Fra da av er menn og kvinner like fysisk aktive (Helsedirektoratet, 2009).

Gutter		Jenter	
9 år	15 år	9 år	15 år
91 prosent	54 prosent	75 prosent	50 prosent

Tabell 9: Andel jenter og gutter (9- og 15 år) som tilfredsstiller Helsedirektoratets anbefalinger knyttet til fysisk aktivitet. Prosent. Kilde: Helsedirektoratet, 2009.

Bruker en de samme målingene av aktivitetsnivå til å sammenlikne Oslo-barn med barn i andre deler av landet, får en et relativt positivt bilde sett i et Oslo-perspektiv. På disse målingene skårer 9 år gamle gutter og jenter fra Oslo henholdsvis 13 og 11 prosent høyere enn landsgjennomsnittet, mens 15-åringer fra Oslo har et aktivitetsnivå som ligger 12 prosent høyere enn landsgjennomsnittet (Helsedirektoratet, 2008b). Nordmenn liker å tro at de er et fysisk aktivt folkeferd, men dette ser ikke lenger ut til å stemme helt med virkeligheten. En gjennomsnittlig vektøkning blant norske 40-årige kvinner og menn de siste tiårene på henholdsvis 4 og 9 kilo tyder på at aktivitetsnivået er endret[59]. Videre viser en undersøkelse at hvis en sammenlikner tid brukt på fysisk aktivitet blant innbyggerne i tolv land i Europa, finner en Norge nest sist på listen (Vaage, 2008). Øverst på listen finner vi Latvia og Bulgaria, og også svensker og finner kommer bedre ut enn nordmenn. En forklaring som trekkes frem er at bilen gjør nordmenn mindre aktive. Norge er et av landene i undersøkelsen der innbyggerne i størst grad har tilgang til bil i husholdningen. Det viser seg at nordmenn bruker svært liten tid til å *gå* fra sted til sted sammenliknet med de andre landene, og at det er her en finner den største forskjellen i aktivitetsvanene – ikke i tid brukt på trening og friluftsliv.

En annen samfunnsendring som har hatt stor innvirkning på våre aktivitetsvaner, er økt tid brukt på stillesittende aktiviteter foran skjerm. En undersøkelse av norske jenter og gutter på 15 år viser at denne aldersgruppen i snitt bruker henholdsvis 30 og 40 timer i uken på stillesittende fritidsaktiviteter som TV-titting og PC-bruk (Torsheim m.fl., 2004). Samme undersøkelse viser en voldsom vekst i stillesittende adferd knyttet til bruk av TV/PC pr. uke fra 1985 til 2005. Blant annet har 15-årige gutter økt tiden brukt på TV/PC fra 1,4 timer/uke til 30,6 timer/uke i perioden.

[59] http://www.helsedirektoratet.no/vp/multimedia/archive/00025/IS-1094_25999a.pdf

Status idrettsanlegg i Oslo

Anleggssituasjonen for fotballbaner, idrettshaller og bad

Figur 15 viser anleggssituasjonen for fotballbaner, idrettshaller og bad i Norge som helhet, samt i byene Oslo, Bergen og Trondheim i 1999 - rett før forrige bystyremelding om idrett ble skrevet. På det tidspunktet kom Oslo dårligst ut på idrettshallsiden sammenliknet med de andre byene og landet for øvrig, og nest dårligst ut i forhold til fotballbaner og bad. Siden den gang har Oslos innbyggertall økt med nærmere 100 000, noe som gjør at det må ferdigstilles ekstra mange anlegg for å bedre situasjonen nevneverdig. Figur 16 gir oversikt over tilsvarende anleggssituasjon i 2010.

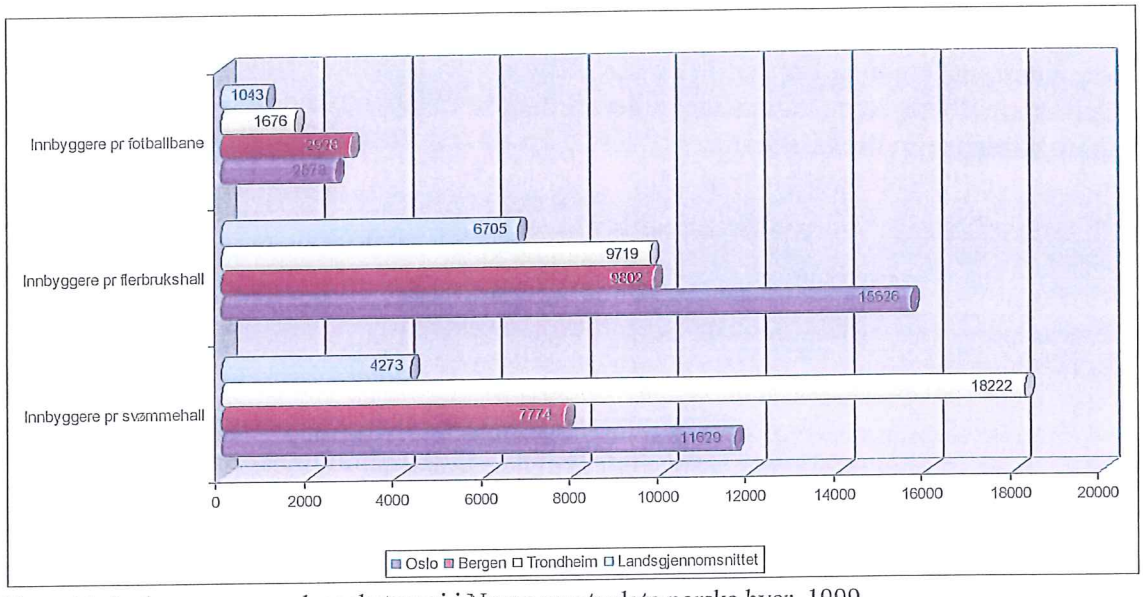

Figur 15: Innbyggere pr. anleggskategori i Norge og utvalgte norske byer, 1999.
Kilde: St.Meld. nr. 14 (1999-2000) Idrettslivet i endring, s. 27.

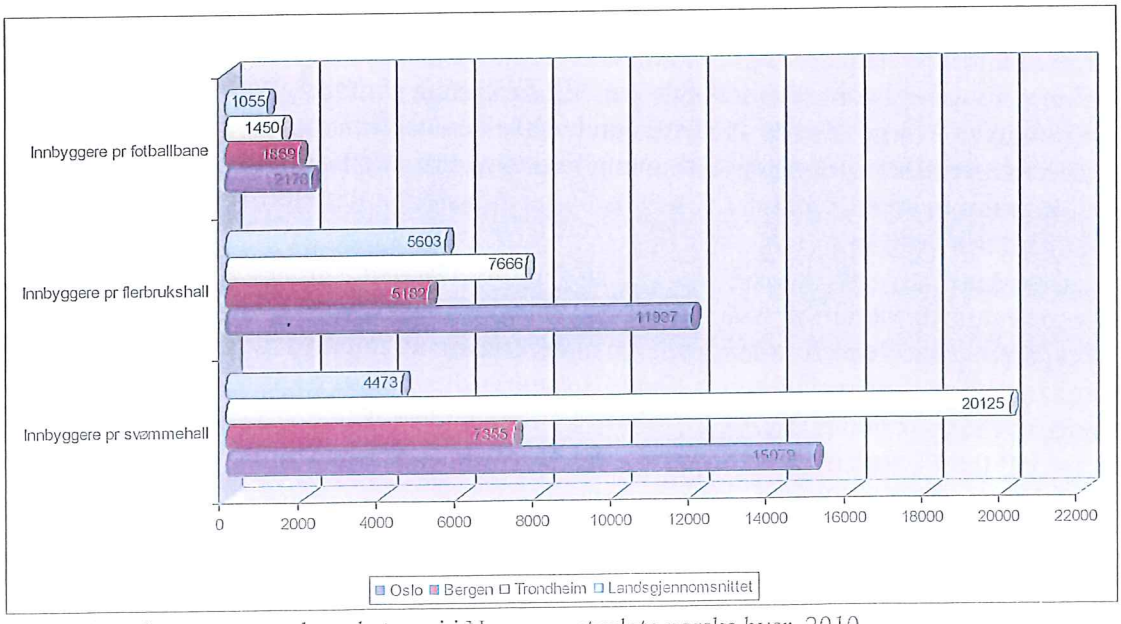

Figur 16: Innbyggere pr. anleggskategori i Norge og utvalgte norske byer, 2010.
Kilde: Idrettsanlegg.no

For fotballen i Oslo har anleggssituasjonen bedret seg vesentlig i perioden. En av grunnene til dette er det såkalte kunstgressprosjektet. Oslo Kunstgressanlegg AS (OKAS) ble etablert i 2001 med representanter fra Oslo Idrettskrets og Norges Fotballforbund. Oslo kommune inngikk en samarbeidsavtale med OKAS hvor også Kulturdepartementet bidro med særskilte midler. Det har siden år 2000 kommet til 67 kunstgressbaner i Oslo (private og kommunale), de fleste av disse gjennom kunstgressprosjektet. I 2011 er det 77 kunstgressbaner totalt i Oslo når en inkluderer kommunale og private, store og små baner. Til tross for den bedrede situasjonen kommer Oslo likevel fortsatt dårligst ut av byene inkludert i figur 15, da banesituasjonen også har bedret seg i resten av landet[60]. I figur 17 og 18 vises anleggssituasjonen mer detaljert for fotballbaner og idrettshaller i Oslo.

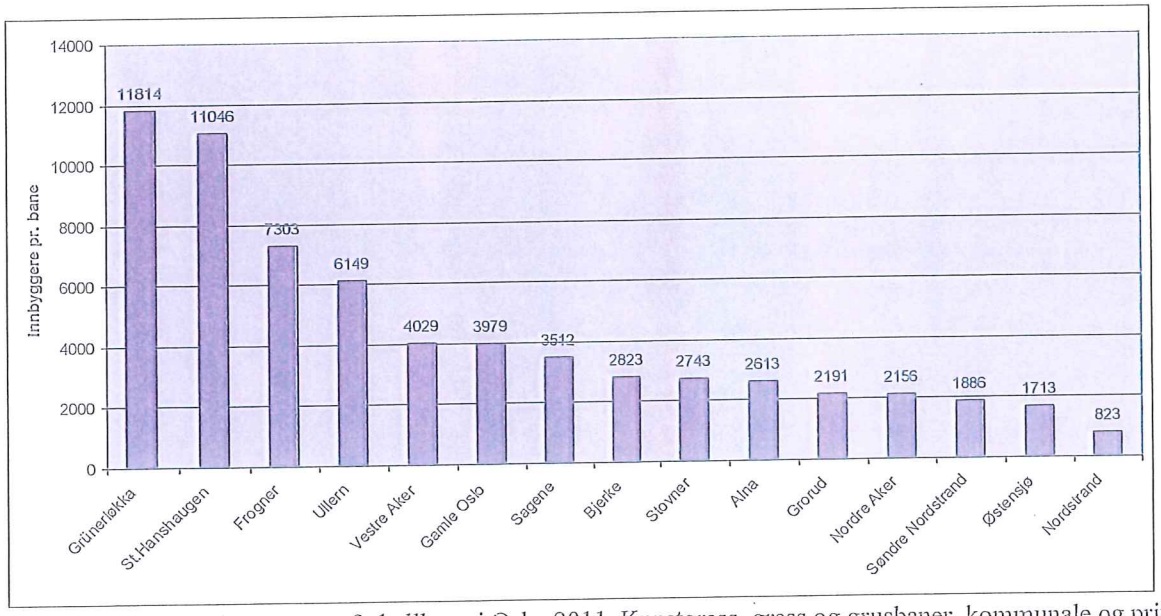

Figur 17: Antall innbyggere pr. fotballbane i Oslo, 2011. Kunstgress, gress og grusbaner, kommunale og private baner.

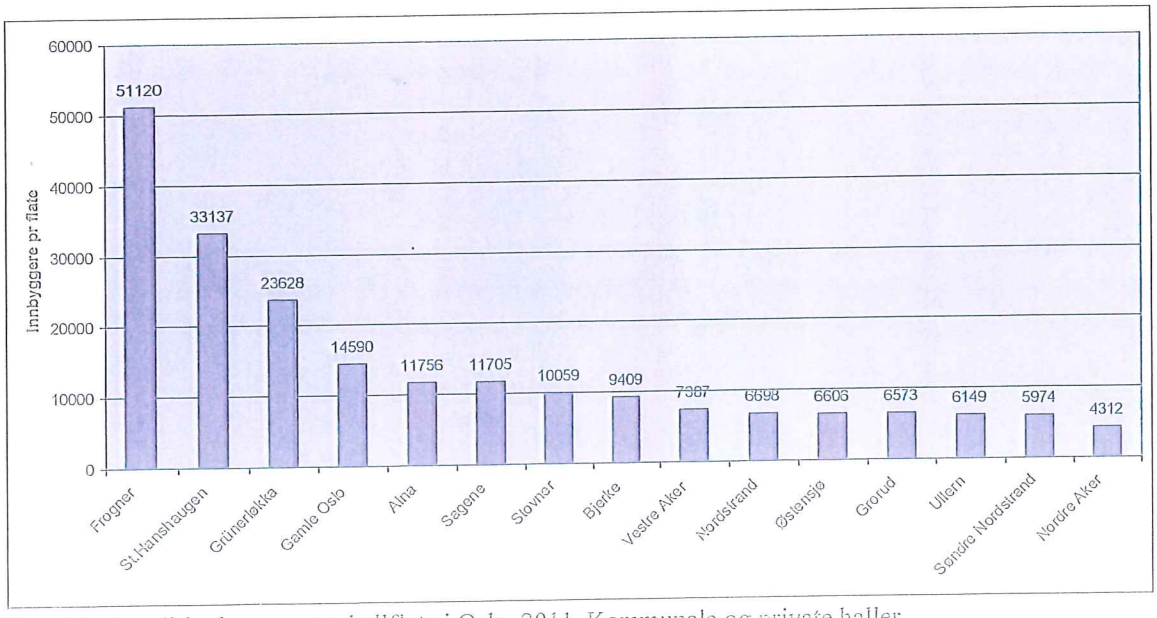

Figur 18: Antall innbyggere pr. hallflate i Oslo, 2011. Kommunale og private haller.

[60] Se vedlegg 2 for oversikter over kommunale idrettsanlegg i Oslo pr. bydel som inkluderer en oversikt over fotballbaner i Oslo (grus, gress og kunstgress), og vedlegg 3 for oversikt over kunstgressbaner i Oslo etter åpningsår.

Fig. 17 og 18 viser at det er store geografiske forskjeller når det gjelder situasjonen for fotball og hallidretter i Oslo. I fortsettelsen vil utgangspunktet for en beskrivelse av situasjonen være en inndeling i følgende geografiske områder: nord/vest (Ullern, Vestre Aker, Nordre Aker), sør (Østensjø, Nordstrand, Søndre Nordstrand), øst, (Bjerke, Grorud, Stovner, Alna), og indre by (Gamle Oslo, Grünerløkka, Sagene, St. Hanshaugen, Frogner). For både baner og haller er det indre by som har den dårligste situasjonen i dag. Arealsituasjonen i denne delen av byen gjør det også svært krevende å sette opp nye idrettsanlegg for å bedre situasjonen. Det er imidlertid også forskjeller innenfor dette geografiske området. Mens Grünerløkka, St.Hanshaugen og Frogner har en svært dårlig banesituasjon, er situasjonen bedre i bydelene Gamle Oslo og Sagene. Nest dårligst er situasjonen i Oslo nord/vest, med unntak av Nordre Aker der banesituasjonen er relativt god. Oslo øst og sør er byens beste områder når det gjelder banesituasjonen for fotball. Bydel Nordstrand er aller best, der Ekebergsletta og banene som blant annet benyttes til Norway cup er lokalisert.

Voksen flerbrukshall

For flerbrukshallene i Oslo så har situasjonen også her bedret seg på 2000-tallet. Det har kommet til 32 ny aktivitetsflater i Oslo siden år 2000, slik at det i dag er 69 flater fordelt på 55 haller i byen (37 kommunale haller)[61]. Oslo kommune ved Bymiljøetaten og Undervisningsbygg har stått for de fleste av disse hallene. I tillegg ble det i 2005 startet et idrettshallprosjekt for å bedre hallsituasjonen i Oslo. Selskapet Oslo Idrettshaller AS er et selskap som består av Oslo Idrettskrets i tillegg til de særforbundene som i størst grad har aktivitet i slike haller. Ferdigstillelse av de ulike hallene forutsetter egne bevilgninger fra bystyret, mens staten bidrar gjennom ekstra spillemidler. Hallprosjektet inkluderer åtte haller, hvorav tre er ferdigstilt (Voksen, Ellingsrud og Rommen), og de øvrige er under planlegging (Årvoll, Leirskallen, Lambertseter, Korsvoll og Grorud). Selv om hallsituasjonen har bedret seg mye i Oslo, kommer byen likevel dårligst ut sammenliknet med de andre byene og landet for øvrig også i denne anleggskategorien[62].

Idrettshalldekningen er også dårligst i indre by, og som for fotballbanene er det i bydelene Gamle Oslo og Sagene at situasjonen er "minst dårlig". Nest dårligst er hallsituasjonen i de østre bydelene, mens de søndre og nord/vestre bydelene kommer best ut.

---

[61] 55 haller og 69 flater inkluderer kommunale og private haller, og store og små haller.

[62] Se vedlegg 2 for oversikter over kommunale idrettsanlegg i Oslo pr. bydel som inkluderer en oversikt over idrettshaller i Oslo.

For badene ser situasjonen i Oslo dårligere ut enn den var i 1999. Det er ikke bygget nye offentlig tilgengelige bad i Oslo siden Holmlia idretts- og svømmehall ble åpnet i 1983. I tillegg ble Sagene bad solgt til private i 2006 og har ikke vært i drift siden. Dette i kombinasjon med befolkningsveksten i perioden forklarer den negative utviklingen for Oslo sin del. I Trondheim er situasjonen når det gjelder bad enda dårligere enn i Oslo, mens den har holdt seg stabil i Bergen og landet for øvrig. Av de tre anleggskategoriene i figurene 12 og 13 er det badene som har hatt den mest negative utviklingen både i Oslo og i resten av landet.

Tabell 10 gir en bydelsvis oversikt over bad i Oslo tilgjengelig for publikum og/eller for den organiserte idretten i 2011. Det vil si at bare noen få skolebad er inkludert, da flertallet av disse badene er så små at de ikke egner seg for annen bruk enn som opplæringsbasseng. Bad på hoteller, treningssentre eller institusjoner er heller ikke inkludert. Disse badeanleggene er det vanskelig å få oversikt over, i tillegg til at de ikke bidrar til å bedre badetilbudet til Oslos innbyggere i særlig stor grad[63]. Tabellen viser at det er femten offentlig tilgjengelige bad i Oslo i 2011, hvorav tolv av disse har kommunalt eierskap. Idretten har treningstid ved elleve av badene i Oslo.

Bydel	Inn-byggere	Eier	Bad	Tilbud	Idrett
Grünerløkka	45 647	BYM	Tøyenbadet	Innendørs basseng Barnebasseng Utendørs basseng Utendørs barnebasseng Utendørs stupebasseng	Ja
St.Hanshaugen	32 254	Privat	Bislett bad	Innendørs	
Frogner	50 396	BYM	Frognerbadet	Utendørs basseng Utendørs barnebasseng Utendørs stupebasseng Utendørs plaskebasseng	Ja
		BYM	Vestkantbadet	Innendørs basseng	
Nordre Aker	46 287	UBF	Sogn bad	Innendørs basseng	Ja
		SIO	Norges idrettshøyskole	Innendørs basseng	Ja
		SIO	Domus Athletica	Innendørs basseng	
Bjerke	27 632	UBF	Linderud bad	Innendørs basseng	Ja
Grorud	26 074	BYM	Romsås bad	Innendørs basseng Innendørs plaskebasseng	Ja
		BYM	Nordtvet bad	Innendørs basseng	Ja
Alna	46 603	BYM	Furuset bad	Innendørs basseng Innendørs barnebasseng	Ja
Østensjø	45 577	BYM	Bøler bad	Innendørs basseng	
		UBF	Manglerud bad	Innendørs basseng	Ja
Nordstrand	46 419	UBF	Lambertseter bad	Innendørs basseng	Ja
Søndre Nordstrand	35 768	BYM	Holmlia bad	Innendørs basseng	Ja

Tabell 10: Bydelsvis oversikt over bad i Oslo tilgjengelig for publikum og/eller for den organiserte idretten 2011. (BYM= Bymiljøetaten; UBF=Undervisningsbygg; SIO=Studentidretten)

[63] I kapittel 9 i avsnittet om badedrift gir tabell 14 ytterligere informasjon om badene i tabell 10.

Tabell 11 gir en oppsummering av alle kommunale idrettsanlegg i Oslo i 2011 med unntak av vinteridrettsanleggene som vises i tabell 12.

Anlegg	Antall
Idrettshaller BYM	12
Idrettshaller, skolenære UBF	24
Kunstgressbaner BYM	65
Gressbaner BYM	88
Grusbaner BYM	53
Bad BYM	9
Bad UBF[64]	13
Stadionanlegg friidrett	4

Tabell 11: Oversikt over Oslo kommunes helårs- og sommeridrettsanlegg 2011.
(BYM= Bymiljøetaten; UBF=Undervisningsbygg).

Analyse av anleggssituasjonen for fotballbaner, idrettshaller og bad

Gjennomgangen av anleggsdekningen for fotballbaner og idrettshaller viser at det er i *indre by* hovedutfordringer ligger i forhold til anleggsdekning. Her er situasjonen dårligst i dag både for fotballbaner og for idrettshaller, og mulighetene er begrenset med tanke på å forbedre situasjonen på grunn av knapphet på arealer for nye idrettsanlegg. I tillegg er det noen enkeltbydeler i andre deler av byen som kommer dårlig ut, spesielt Ullern og Vestre Aker for fotballbaner.

Badene kom dårligst ut av sammenlikningen av anleggssituasjonen i Oslo med øvrige store byer i landet. Situasjonen ved flere av de eksisterende badene er imidlertid at de har ledig kapasitet på enkelte deler av dagen. Det høye antallet bad pr. innbygger i Norge reflekterer også et langstrakt land med mye spredt bebyggelse og store avstander. I Oslo er det tross alt kortere mellom anleggene men også mye større befolkningstetthet.

I tabell 13 under vises anleggssituasjonen for bad, fotballbaner og idrettshaller i ulike deler av byen med utgangspunkt i en vurdering av områdets anleggssituasjon og innbyggertall. Det er imidlertid viktig å understreke at disse to faktorene alene ikke nødvendigvis gir et fullstendig bilde av situasjonen. Lokale idrettstradisjoner kan gjøre oppslutningen om for eksempel hallidretter spesielt stor enkelte steder. Dette innebærer et stort og vedvarende press på hallene i området selv om tallene tyder på god halldekning.

Område	Bad	Baner	Haller
Nord og vest (Ullern, Vestre Aker, Nordre Aker)	4	3	1
Sør (Østensjø, Nordstrand, Søndre Nordstrand)	3	1	2
Øst (Bjerke, Grorud, Stovner, Alna)	1	2	3
Indre by (Gamle Oslo, Grünerløkka, Sagene, St. Hanshaugen, Frogner)	2	4	4

Tabell 13: Rangering av situasjonen for bad, fotballbaner og idrettshaller i Oslo.
(1 - best, 4 -dårligst).

[64] Bare et fåtall av disse badene er åpne for publikum og/eller idretten, se tab. 10.

Tiltak for å bedre anleggssituasjonen for hallidretter, fotball og svømming/stup
Arealknapphet og høy forventet befolkningsvekst gjør videre anleggsutvikling i Oslo utfordrende. Transformasjon av næringsbygg/ lagerbygg til idrettsanlegg er én mulig løsning på anleggs-utfordringene, haller under bakken er en annen. Der eksisterende anlegg kan utvides eller oppgraderes er det også en måte å forbedre situasjonen på. Innplassering av anlegg på områder regulert til friområder er mulig gjennom omregulering. Ved oppgradering av skolebygg eller nye skoleutbygginger må idretten (OIK og Bymiljøetaten) være påpasselig med å spille inn behov for idrettshall fremfor gymsal. En ytterligere bedring av fotballens anleggssituasjon i Oslo kan imidlertid vanskelig løses i indre by på grunn av de store arealene denne typen anlegg gjør beslag på. En mulig løsning kan være å satse ytterligere på eksisterende fotballanlegg i randsonen av indre by som Valle Hovin, Muselunden (Sinsenkrysset), Bjølsenfeltet og Tørteberg, slik at disse områdene kan ta imot flere fotballspillere enn de gjør i dag. Byrådet ønsker å utrede mulighetene for å bedre anleggssituasjonen i indre by videre, noe som gjenspeiles i målsetningene senere i bystyremeldingen. For å se nærmere på utfordringene knyttet til badesituasjonen i byen vil byrådet fremme en egen bystyremelding om bade- og svømmeanleggene i Oslo.

Anleggssituasjonen for andre hallidretter
Hallene som har vært nevnt til nå er flerbrukshaller for de tradisjonelle hallidrettene. Individuelle idretter som ski-idrett, skøyter og orientering har ikke innpass i idrettshallene. Disse idrettene trenger lokaler til trening av styrke og teknikk gjennom vinteren. Ved å legge til et ekstra rom til slik bruk i romprogrammet til idrettshallene kan også disse idrettene få en enklere treningshverdag året igjennom.

I tillegg til de tradisjonelle idrettshallene finnes det også spesialhaller for andre idretter, blant annet for fotball og friidrett. I Oslo finnes det i dag to private fotballhaller, Manglerud fotballhall i syd og Valhall fotballhall i indre by. Det er planer om en fotballhall i vestre del av byen (Ullern idrettspark), og en i østre del av byen (Furuset, IKEA-prosjektet). Byrådet er positiv til disse planene da det ville bedre anleggssituasjonen for fotballen betraktelig, spesielt i bydel Ullern hvor det er det stort press på de eksisterende banene.

Friidretten i Oslo har hatt en negativ utvikling hva gjelder oppslutning de senere årene (se tabell 3 og 4). Det kan være mange årsaker til dette, men det er rimelig å tro at anleggssituasjonen har vært en medvirkende faktor. Bislett har blitt en velfungerende arena for topp- og bredde, der innendørs løpebane åpnet i 2010 og bedret forholdene for løpetrening, spesielt på vinterstid. I tillegg finnes det tre andre kommunale stadionanlegg for friidrett i byen (Stovner, Trasop og Lambertseter), samt banen på Norges idrettshøyskole. Tidligere fantes det løpebaner rundt en del av dagens fotball anlegg (Grefsen stadion, Nordre Åsen, Gressbanen og Høybråtenbanen for eksempel). Siden 1980-tallet har disse imidlertid blitt fjernet til fordel for mer plass til fotballbaner, det samme gjelder muligheter for kastøvelser. Byrådet vil arbeide for realiseringen av en friidrettshall i Oslo

i løpet av en fem-års periode, da dette vil gi en betydelig forbedring av forholdene for helårs friidrettstrening i Oslo.

Vinteridrettenes anleggssituasjon

Byrådet har som mål at Oslo skal være verdens vinterhovedstad. Denne målsetningen tar utgangspunkt i de mulighetene byen i dag har for å drive vinteridrett, i tillegg til de planene som ligger der for ytterligere anlegg i tiden som kommer. Sentralt her er Holmenkollen som er nasjonalanlegg for nordiske grener og skiskyting. Videre ble Frogner stadion ferdigstilt i 2011 med kunstisbane for lengdeløp. Planlagte vinteranlegg er breddeanlegget i Midtstuen med seks små hoppbakker (fire tilrettelagt for sommerhopp) samt asfaltert løype for rulleski (planlagt ferdigstilt i 2012), samt videreutvikling av Tryvann vinterpark med snowboardpark. Sistnevnte anlegg drives privat, men Oslo kommune har bevilget et betydelig tilskudd for å ferdigstille snowboardanlegget til VM i 2012. Det er gitt konkrete forslag om fremtidige anlegg for skiskyting på Grønmo (Søndre Nordstrand) og i Huken pukkverk (Grorud), men disse er det fortsatt knyttet noe usikkerhet til.

Anleggstype	Antall	Anleggsnavn
Ishaller	6	Jordal amfi, Ungdomshallen, Grünerhallen, Løren ishall, Manglerud ishall. Furuset Forum*
Bandybaner, kunstfrossen	5	Valle Hovin, Frogner stadion, Gressbanen, Bergbanen, Ullernbanen*
Bandybaner, naturfrossen	5	Voldsløkka, Røa, Gressbanen, Nordre Åsen
Kunstisbaner, lengdeløp	2	Valle Hovin, Frogner stadion
Alpinanlegg	6	Leirskallen, Sloreåsen, Jerikobakken, Liabakken. Tryvann vinterpark*, Oslo skisenter Grefsenkollen*
Nasjonalanlegg langrenn	1	Holmenkollen
Lokale anlegg langrenn	9	Linderudkollen, Langsetløkka, Skullerud, Sørkedalen, Hemingseter, Sognsvann, Grinda, Liastua, Bjørndal idrettspark
Nasjonalanlegg skiskyting	1	Holmenkollen
Lokale anlegg skiskyting	1	Lillomarka arena
Nasjonalanlegg hopp	2	Holmenkollen, Midtstubakken
Lokale hoppbakker	11	Midtstulia (4), Linderudkollen (5), Kollbakkene (2)

Tabell 12: Vinteridrettsanlegg i Oslo 2011. Anlegg markert med * driftes privat.

Analyse av vinteridrettenes anleggssituasjon

Ser en nærmere på situasjonen for vinteridrettene i byen, har denne blitt betydelig bedret de siste årene gjennom Holmenkollen, Midtstubakken og Frogner stadion. Det er imidlertid fortsatt noen vinteridretter som har en mangelfull anleggssituasjon. Fartsdisiplinene i alpint (utfor og super-G) kan trene i Wyllerløypa, men har ingen konkurransearena i Oslo. Dette skyldes imidlertid naturgitte forhold. Skøytesporten mangler innendørs bane. Skiskytterne vil få en relativt bra anleggssituasjon hvis anleggene på Grønmo og Huken pukkverk blir realisert. Når det gjelder langrenn er det blant annet et noe mangelfullt utbygget nett av traseer brede nok for skøyting. Langrennssporten har stor oppslutning i Oslo, og bruken av rulleski har økt voldsomt de senere årene. Det er etter hvert også stadig yngre ungdommer og barn som benytter seg av rulleski i sommerhalvåret. Dette medfører en del utfordringer i

forhold til utøvernes sikkerhet, spesielt i forhold til trafikk. I løpet av 2012 vil rulleskiløyper være ferdigstilt i Holmenkollen.

Småidrettenes anleggssituasjon

Oslo kalles den blå-grønne byen, altså byen mellom marka og fjorden. Fjordbyen er en annen betegnelse som ofte brukes på Oslo. Oslo er et velegnet sted for vannsport, med tanke på fjorden og vann som Nøklevann og Bogstadvannet i randsonen til marka. Vannidrettene har også økt i oppslutning de senere årene. Oslo kommune har tidligere kjøpt seg inn i Årungen ro- og padlearena i Akershus, slik at Oslos eliteutøvere i disse idrettene skal kunne trene der. Forholdene for vannsport har imidlertid blitt stadig dårligere de siste årene. Bogstadvannet gror igjen, og begrenser treningsmulighetene der. Arbeidet med å mudre vannet starter i 2012, noe som innebærer tømming av vannet over en periode på to år. Oslo kommune arbeider med en ROS-analyse der muligheten for å benytte Maridalsvann til ro- og padletrening i denne perioden undersøkes. I fjorden er det konflikt mellom motorbåter og roing/padling (Bestumkilen og Lysaker).

Kampsport, boksing, bryting og judo er en samling små idretter som til sammen har relativt stor og økende oppslutning[65]. Treningene foregår i haller, men disse idrettene er ikke med i treningstidsfordelingen og har derfor begrenset treningstid. Kickboksing trener i lokalene ved Dælenenga idrettspark og i Bjølsenhallen, bokserne trener i boksehallen på Jordal som ble ferdigstilt i 2010. Kampsport har en egen hall på Jordal, bryting foregår blant annet i Radiohuset (Lambertseter) og i Dælenenga idrettspark. Kampsport og boksing utøves også i leide arealer som ikke er spesielt tilrettelagt for idrett. Dette er idretter som ikke er i fremste rekke når det gjelder å fremme krav om anlegg, de har i stor grad klart seg selv. Disse idrettene krever en del utstyr som blant annet ulike typer matter, som er tidkrevende å rydde ut og inn i haller som ikke er tilrettelagt for slik aktivitet.

4.5. Behov

Forrige kapittel ga en oversikt over status i forhold til aktiviteter og anlegg i Oslo: Hvilke aktiviteter er de mest populære i dag? Hvordan har oppslutningen om de ulike aktivitetene endret seg? Hvordan ser anleggssituasjonen ut for de ulike idrettene? I dette kapittelet brukes denne informasjonen som utgangspunkt for omtale av behov for aktivitet og anlegg i Oslo i planperioden. Det er viktig å påpeke at behov for anlegg til bade- og svømmeaktivitet ikke er medtatt spesielt i denne planen i og med at det skal utarbeides en egen plan for dette.

Befolkningsparametere

I planens fellesdel (figur 1) kom det frem hvordan befolkningsutviklingen forventes i Oslo i tiden frem mot år 2030. Det forventes størst befolkningsvekst i Indre by som også er det klart mest folkerike område.

Aldersgruppen 6 – 25 år er hovedmålgruppen for Oslo kommunes idrettspolitikk. I følge Utviklings- og kompetanseetaten er det størst befolkningsvekst i Oslo innenfor denne aldersgruppen (figur 2) og denne tendensen er langt tydeligere i indre by enn i ytre by.

---

[65] Kampsport inkluderer aikido, capoeira, hapkido, jujutsu og ninjutsu, kali, karate og nanbudo, kenjutsu, krav maga, kyudo, quankido, sipalkido, taekwondo og wushu.

Selv om det hefter en del usikkerhet ved slike framskrivinger, viser de tendenser det er grunn til å ta med seg i betraktninger omkring hvilket press de ulike bydelene kommer til å oppleve i forhold til anleggsbehov i årene som kommer. På samme måte som for alle alderskategorier samlet er det indre by som forventes å få den største økningen i aldersgruppen 6 – 25 år. Figur 17 viste at vekstområdene Frogner, Grünerløkka og St.Hanshaugen er blant bydelene med dårligst hall- og banekapasitet i dag, noe som forsterker utfordringene disse bydelene står overfor i forhold til idrettsanlegg.

Figur 5 i planens fellesdel viste at Søndre Nordstrand, Alna og Stovner er bydelene med høyest andel ikke-vestlige innvandrere med henholdsvis 42 prosent, 42 prosent og 41 prosent. Lavest andel innvandrere har bydelene Vestre Aker, Ullern og Nordstrand med henholdsvis 6 prosent, 7 prosent og 8 prosent.

I fellesdelen ble også den varslede eldrebølgen omtalt. 67-79 åringene i Oslo er den aldersgruppen som forventes å ha den største veksten frem mot år 2025 med i underkant av 3 prosent per år. Økningen i aldergruppen 67-79 år vil først og fremst få utslag i behovet for organiserte aktivitetstilbud tilpass denne aldersgruppen. Lavterskelaktivitet i nærmiljøet med små reiseavstander vil være gunstig for a aktivisere denne aldersgruppen.

Vurdering av ulike idretters anleggsbehov

Når de ulike idrettenes behov skal vurderes er det mange forhold som må tas med i betraktningen. For det første er de innmeldte behovene fra idrettslag, bydeler, borettslag og andre viktige, da de representerer innspill fra aktører som har praktisk erfaring med "hvor skoen trykker". For det andre bør demografiske endringer trekkes inn når idrettsanlegg skal planlegges og prioriteres. I hvilke bydeler forventes størst befolkningsvekst – og da spesielt blant barn og unge? Hvordan bosettingsmønsteret og befolkningsutviklingen til byens innvandrere endrer seg vil gi viktig informasjon med tanke på eventuelle nye aktiviteter og nye anleggsbehov knyttet til disse gruppenes kultur og tradisjoner. For det tredje bør en ta hensyn til endringer i hvordan idrett og fysisk aktivitet faktisk utøves; blant annet gjennom å følge med på hvilke aktiviteter som er populære, og i hvilken organisasjonssammenheng aktiviteten utøves - i den grad dette lar seg gjøre.

Oslo er en storby, noe som gir særskilte behov for sosiale møteplasser der folk kan treffes på tvers av aldersgrupper, nasjonalitet, aktivitetsnivå og ferdigheter. Videre er det knapphet på arealer i byen, både til fri aktivitet og til plassering av nye anlegg. Alt dette er forhold som gjør det nødvendig å tenke nytt i tiden som kommer, både i forhold til typen anlegg som bygges og til hvor nye idrettsanlegg kan plasseres.

Mindre idretters behov

Et mangfoldig idrettstilbud er en av Oslo kommunes målsetninger. Siden det er rimelig å anta at anlegg genererer aktivitet, blir det i en slik sammenheng viktig å være spesielt oppmerksom på de små idrettenes behov. Kultur- og kirkedepartementets krever at anlegg skal registreres i en kommunal plan for å gi grunnlag for å søke om spillemidler. Dette innebærer at idrettslag, bydeler og andre må spille inn sine behov for anlegg til kommunen, slik at disse igjen inkluderes i planen. For å tilfredsstille disse kravene, kreves imidlertid et

minimum av ressurser og kompetanse fra de ulike aktørene. Dette kan være en utfordring for de minste idrettene, noe som kan føre til at deres behov verken formidles eller tas med i vurderingene når slike prioriteringer gjøres. Idrettsetaten har dermed en viktig oppgave i å fange opp de ulike idrettenes behov.

Analysene i forrige kapittel viste at dans er en meget populær aktivitet blant jenter, samtidig som det er en av aktivitetene som er i sterkest vekst. Klatring er også en forholdsvis liten aktivitet som har økt mye i oppslutning.

Begge aktivitetene kan drives både organisert og uorganisert, noe som innebærer at det i virkeligheten er langt flere som utøver dem enn tallene fra den organiserte idretten viser. Et aktivitetshus for dans, klatring og andre aktiviteter som for eksempel bryting og kampsport ville oppfylle både et behov for anlegg for små idretter samtidig som det kunne fungere som et sosialt knutepunkt.

"Nye" idretters behov

"Nye" idretter innebærer i denne sammenhengen amerikansk fotball, cricket, landhockey, rugby og futsal (innendørs fotball). Med unntak av futsal er dette idretter som har blitt populære gjennom ulike innvandrergrupperinger. Bortsett fra cricket, som har 1206 spillere i Oslo, dreier det seg om relativt små idretter hva gjelder utbredelse her i byen (se tabell 4). Hvis en igjen tar utgangspunkt i en antakelse om at anlegg genererer aktivitet, i tillegg til at oppslutningen om disse aktivitetene kan forventes å øke i tiden som kommer, kan det være grunn til å satse på å legge bedre til rette for cricket i Oslo, for eksempel gjennom å bygge en ny bane for slik aktivitet i Oslo sør.

Et viktig spørsmål knyttet til Oslos fremtidige hallsituasjon dreier seg om hvorvidt fotballen skal komme innendørs via futsal. Idretten har hatt økt oppslutning den senere tiden, og 2008 er første år med egen serie. Hvis denne idretten krever treningstid innendørs, vil det sprenge Oslos hallkapasitet totalt og medføre bygging av et stort antall nye haller. Tradisjonelle hallidretter vil dermed bli skadelidende.

Kombinasjonsanlegg

Med utgangspunkt i en målsetning om at alle skal ha mulighet til å være fysisk aktive, er det ønskelig å arbeide for et helhetlig aktivitetstilbud hvor organisert og egenorganisert fysisk aktivitet eller andre former for aktivitetstilbud utfyller hverandre mest mulig. Det vil også være viktig å sette større fokus på rollen idrett og fysisk aktivitet har som samlingssted og sosial møteplass for alle aldersgrupper. I en by med en rekke storbyutfordringer er det behov for å se på aktiviteten som en arena for sosial læring, integrering og kommunikasjon på tvers av sosiale skillelinjer. Anlegg som legger til rette for slik mangfoldig fysisk aktivitet på tvers av aldersgrupper, prestasjons- og aktivitetsnivå og kulturelle skillelinjer kan kalles kombinasjonsanlegg.[66] I tillegg til å tilrettelegge for fysisk aktivitet, kan slike anlegg også tenkes å romme andre kulturtilbud som for eksempel musikk og teater, samt gi muligheter for å treffes for å spise i forbindelse med aktiviteten. Tanken bak et slikt anlegg er at lokalmiljøet trenger sosiale møteplasser der størst mulig andel av lokalbefolkningen finner et tilbud de kan engasjere seg i. Slike kombinasjonsanlegg er viktige i en folkehelsesammenheng, da de tilrettelegger for aktivitet for et bredere lag av befolkningen sammenliknet med nåværende idrettsanlegg – og stimulerer både det fysiske, mentale og sosiale aspektet ved folks helse. Norges Friidrettsforbunds satsing på "Friplassen" er et konsept innenfor tankegangen om kombinasjonsanlegg. Anlegget skal tilrettelegge for friidrett, gym og turn, samt ballspill og klatreaktivitet, og skal kunne brukes til både organisert og uorganisert aktivitet. Tar en den beskrevne samfunnsutviklingen i betrakting, vil det i tiden fremover være viktig å utrede mulighetene for utarbeidelse av ideer til og plassering av denne og andre typer kombinasjonsanlegg i Oslo.

---

66 Et eksempel på et slikt anlegg er DGI-byen i Kobenhavn: www.DGI-byen.dk.

Transformering av industribygg til arealer for idrett

I planens fellesdel ble arealmangel fremmet som en av utfordringene som gjelder for både friluftsliv og idrett. Befolkningsvekst og boligutbygging gjør det stadig mer krevende å finne arealer for organisert og uorganisert fysisk aktivitet i byen, spesielt vanskelig er det i bykjernen. I denne sammenhengen er det i mange tilfeller nødvendig å tenke på transformasjon av eksisterende bygningsmasse fremfor nybygg. København er en by som også har utfordringer knyttet til arealer for nye idrettsanlegg i bykjernen, og som har utnyttet gamle industri- og næringsbygg til idrettsformål på en god måte. I Oslo er Bjølsenhallen og Vulkanhallen eksempler på dette.

Tilrettelegging for fysisk aktivitet ved byens torg og møteplasser

I hele den vestlige verden arbeider myndighetene med handlingsplaner mot overvekt og livsstilsykdommer som følger med. Den negative utviklingen i befolkningens fysiske aktivitetsnivå er et gjennomgående trekk i alle industrialiserte land. Verdens helseorganisasjon (WHO) har påpekt at fysisk inaktivitet er en av framtidas store helseutfordringer. I Norge framhever St.meld.nr.16 (2002-2003) Resept for et sunnere Norge (Folkehelsemeldingen) betydningen av fysisk aktivitet for befolkningens helse og trivsel.

Samtidig kan en se en tendens som peker i en mer positiv retning med tanke på helse. Flere og flere dyrker idrett eller driver en eller annen form for fysisk aktivitet. Idrettslivet er i endring. For inntil ca. 25 år tilbake foregikk omtrent all idrettsaktivitet i den organiserte idrettens regi. I tillegg var de aktive også i hovedsak yngre menn, og målet med aktiviteten var i hovedsak resultater og prestasjoner. I dag dyrker store deler av befolkningen idrett og fysisk aktivitet, men måten å være aktiv på er forandret. Det har blitt mer vanlig å drive idrett og fysisk aktivitet utenfor idrettslagene. Mennesker i dag dyrker i stor grad egenorganisert idrett og fysisk aktivitet utenfor idrettslagene, og i tillegg er det kommet mange nye aktivitetsformer til. Gode prestasjoner og bedret helse er fortsatt motivasjon for mange til å være fysisk aktiv. En tendens som har kommet de siste år, er at stadig flere også legger vekt på opplevelser i tillegg til gleden og spenningen ved fysisk aktivitet.

Dette krever at det skapes levende byrom, som ikke bare er til å se på, men også bevege seg i. Interessen for byens utfoldelsesmuligheter er stigende. Det er et økende behov i befolkningen for å kunne utfolde seg i byen på andre måter enn vi hittil både har sett og planlagt etter. Det er derfor tid for å utforme nye byrom, slik at de er attraktive å bevege seg og drive fysisk aktivitet i. Torg og møteplasser, parker, plasser og bystrøk gjennomgår i vår tid omlegginger, som gjør det nødvendig å rette oppmerksomheten mot arealer til idrett og fysisk aktivitet, sceniske oppbygginger, lekemuligheter, kafemiljøer, og ikke kun de nødvendig kjente funksjoner. Det bør skapes "aktive" byrom med invitasjon til idrett, mosjon og annen kulturell aktivitet. Ved også å tilrettelegge for idrett og bevegelse, skapes det en levende by. Fysisk aktivitet i byen, på torg og møteplasser bidrar naturligvis til forbedring av folkehelsen. Samtidig skaper slik aktivitet liv og mangfoldighet i byen.

Universell utforming

Det er viktig at kravet om universell utforming følges opp i planperioden, slik at mennesker med ulike funksjonshindringer, enten det er snakk om nedsatt bevegelse, syn, hørsel eller forståelse, skal ha mulighet til fysisk utfoldelse på linje med resten av byens innbyggere.

Miljøhensyn

Fysisk aktivitet kan i seg selv være miljøvennlig. Det å erstatte bilkjøring med sykling eller gange har en positiv effekt både helsemessig og miljømessig. Tilrettelegging av fortau og gangstier er dermed fornuftig i et helse- og miljøperspektiv. Slik tilrettelegging vil øke mulighetene til å erstatte bilen som fremkomstmiddel, for eksempel når barn og unge skal transporteres til fritidsaktiviteter.

Det må tas miljøhensyn ved utbyggingen av anlegg og områder for fysisk aktivitet. En miljøside ved tilretteleggingen for idrett er at det i dag er teknisk mulig å gjøre tradisjonelt sesongbaserte aktiviteter til helårsaktivitet. Kunstgress med undervarme gir grønne gressmatter hele året, svømmehaller med varmt vann tilrettelegger for vannaktiviteter året rundt, i alpinbakker og lysløyper gjør snøkanoner det mulig å forlenge sesongen eller kompensere for manglende naturlig snø. Dette er populære idrettsanlegg som genererer både fysisk aktivitet og sosial samhandling. De er imidlertid svært energikrevende både ved bygging og drift, noe som gjør det spesielt viktig å diskutere behov og beliggenhet før anleggsstart. Dette er en problemstilling som bør vies oppmerksomhet i planperioden.

Kunstisbaner

Dagens snøfattige og milde vintre gir nye utfordringer i forhold til å tilrettelegge for fysisk aktivitet på vinterstid. I den sammenhengen er tilrettelegging for uorganisert skøyteaktivitet på kunstis særlig relevant. Dette er en aktivitet som appellerer til alle aldersgrupper, og som gir store muligheter for sosial samhandling både blant venner og i familiesammenheng. Et paradoks i denne sammenhengen kan være at det ikke lar seg gjøre å tilrettelegge for kunstis uten stort energiforbruk.

5. 5. Handlingsprogram

5.1. Friluft

PRIORITERTE FORSLAG TIL FRILUFTSANLEGG UTENFOR ØKONOMIRAMMEN

Handlingsprogrammet er delt inn i fire geografiske soner, Groruddalen, Strandsonen inkludert øyene, Resten av byggesonen og Marka. Her presenteres bare de tiltakene som er prioriterte. Er lite antall tiltak er prioriterte i handlingsprogrammet, fordi dette skal være realistisk og praktisk mulig å forholde seg til. Alle innkomne forslag er presentert i vedlegg 'Alle innkomne forslag', inkludert de tiltakene som tas med fra forrige planperiode, de innspillene som kom inn i denne runden, og de prioriterte tiltakene. I vedlegget presenteres hvert tiltak med mer utfyllende informasjon. I tillegg er tiltakene delt inn etter type tiltak.

Tabell 14. Innspillene er prioritert etter prinsippene i kapittel 3.3, i tillegg til at de komplimenterer tiltak i Groruddalsprosjektet (resultatkrav fra MOS i tildelingsbrevet 2012). Noen av tiltakene er allerede delfinansiert gjennom Groruddalsprosjektet, men ingen er fullfinansiert.

Groruddalen			
Bydel	**Prosjekt/beliggenhet**	**Anleggstype**	**BYMs forslag til prioritering**
Stovner, Bjerke Alna, og Grorud	4 Bydelsparker	Linjeparken, Bjerkeparken, Verdensparken og Grorud park	1
Alna	D16 krysser Ytre Ringvei	Planfri krysning	2
Alna	D10 Smalvollen-Breivollveien	Turvei	3
Alna	D15 Lindebergparken	Grønn tverrforbindelse fra Linderud til Rødtvet	4
Bjerke	D15 Bredtvet	Turvei	5
Alna	KDP Alna Miljøpark	Bekkeåpning etter prioritert liste	6
Grorud	D8 Vesletjern - Kristian Bogneruds vei	Turvei	7
Bjerke	Årvolldammen	Forstudie åpning av bekk til Badedammen	8

Tabell 15. Innspillene er prioritert etter prinsippene i kapittel 3.3, i tillegg til at de komplimenterer tiltak i Strandsoneprosjektet (resultatkrav fra MOS i tildelingsbrevet 2012).

Strandsonen inkludert øyene			
Bydel	Prosjekt/beliggenhet	Anleggstype	BYMs forslag til prioritering
Ullern	Bestumkilen	Kyststi f.eks. Sollerudstranda - Hydro	1
Byomfattende	Toalettfasiliteter på viktige badeplasser (f.eks. Hvervenbukta, Huk, Ingierstrand)	Oppgradere/ rehabilitere	2
Nesodden	Langøyene	Rehabilitering (erosjonssikring og overdekning søppel)	3
Gamle Oslo	Hovedøya	Fjerne forurensning Hovedøyabukta	3
Nordstrand	Sæterstranden	Utvikle badeplass	5
Nordstrand	Brattodden	Øke tilgjengelighet/tilrettelegging for publikum	6
Søndre Nordstrand/ Oppegård	Hvervenbukta/ Ingierstrand	Kyststi	7
Nordstrand	Orm- og Malmøya	Kyststi	8
Nordstrand/Søndre Nordstrand	Strekning Ulvøya bro-Ljansbruket+ m.m. (Ikke delstrekning ved Paddehavet)	Kyststi	9
Nordstrand	Paddehavet	Kyststi (prosjektering)	10
Frogner	Frognerkilen	Kyststi Oscarshall - Bygdøylokket	11
Gamle Oslo	Hovedøya	Rehabilitere og oppgradere ankomstområdet	12
Nordstrand	Malmøykalven	Rehab brygge	13
Nesodden	Langøyene	Bygge ny servicebrygge	14
Frogn	Håøya	Etablere flere kystledhytter	15

Tabell 16. Innspillene er prioritert etter prinsippene i kapittel 3.3.

Resten av byggesonen			
Bydel	Prosjekt/beliggenhet	Anleggstype	BYMs forslag til prioritering
Grünerløkka	Nedre Foss Park	Opparbeide park	1
St.Hanshaugen	St.Hanshaugen park	Rehabilitering	2
Frogner	Bygdøy allé	Treplanting (prosjektering)	3
Gamle Oslo	Akerselva Miljøpark/ Olafiaplassen	Skateboardanlegg	4
Byomfattende	Grøntplanen	Gjenåpning av elver etter prioritert liste	5
Nordstrand/Søndre Nordstrand	E9 mellom Stenbråtveien og Skulleruddumpa	Turvei (anlegg og utbedre)	6
Østensjø	Østensjø Miljøpark	Diverse tiltak i forhold til forvaltningsplanen	7
Gamle Oslo	D10 Alna gjennom Brynområdet	Erverv av manglede lenker, opparbeide friområdet, sikre kryssing av jernbanelinje	8
Byomfattende	Kart over turveier som er universelt utformet	Registrering er gjort, bearbeiding og kart må lages	9
Byomfattende	Lekeplasser	Rehabiliteres (eller rive)	10
Byomfattende	Bygninger/ hytter	Rehabilitering	11
Sagene	Ila	Gjenåpning av Ilabekken. Etablering av Ila vannpark	12
Nordre Aker	Gaustadbekken.	Gjenåpning av bekk	13
Byomfattende	Skilting av turveinettet	Skilting	14
Gamle Oslo	Konowsgt. 40	Opparbeide park	15

Tabell 17. Tiltakene er prioritert etter prinsippene i kapittel 3.3. Dette vil si at Oslo kommune prioriterer å utvikle et sammenhengende tur- og løypenett i Marka, med god adkomst fra bebyggelsen og tilrettelagt for flest mulig brukergrupper. Kommunen ønsker også å starte arbeidet med å oppgradere badevannsområder og oppholdsområder. Forslag som det ikke er realistisk å få gjennomført i løpet av planperioden er ikke prioritert.

Marka		
Prosjekt/beliggenhet	**Anleggstype**	**BYMs forslag til prioritering**
Sognsvann-Grinda	Etablere ny helårstrasé med lys	1
Sølvdobla-Sandbakken P	Ny helårstrasé	2
Strømsdammen-Strømsbråtenveien	Etablere ny helårtrasé	3
Lilloseter-Sinober-Burås	Etablere ny helårstrasé	4
Sognsvann, tursti rundt vannet	Lyssetting	5
Vesletjern-Alunsjøen-Breisjøen	Utbedre og oppgradere trasé til helårs standard	6
Haugerud - Lutvann-Lindeberg	Etablere ny helårstrasé	7
Tryvannsåsen	Erstatte lysløype	8
Sognsvann	Nytt toalettanlegg som kobles på offentlig vann og kloakk	9
Sandbakken - Bysetermosan	Ny helårstrase, utredning	10
Ellingsrud-Mariholtet	Skiløype, oppgradering til skøyting	11
Ullevålseter-Blankvannsbråten-Kobberhaugen-Kikut	Skiløype, oppgradering til skøyting / Helårstrase / sykkeltrase	12
Øyungslia fra Maridalen	Ny skiløype	13
Skullerud vannbasseng-Grønmo P	Skiløype, oppgradering til skøyting	14
Hammeren-Ullevålseter	Skiløype, oppgradering til skøyting	15
Stall Prinsdal-Grønliåsen	Ridesti	16
Enga-Tørrgranåsen	Ridesti	17
Skyttenbrua-Deledalen	Ny sykkeltrasé	18
Bremsrud	Rehabilitering av ildsted, gapahuk	19
Grorud (badedammen)	Rehabilitering	20
Brekkedammen	Rehabilitering	21
Jegersborgdammen	Rehabilitering	22
Brekke	Etablering av parkeringsplass	23

5.2. Idrett

PRIORITERTE FORSLAG TIL IDRETTSANLEGG UTENFOR ØKONOMIRAMMEN

Innspillene er prioritert etter prinsippene i kapittel 4.3 og øvrige politiske føringer og vedtak samt behovsanalysen såfremt forholdene ligger til rette for det.

Tabell 18

Idrettshaller

Bydel	Prosjekt/beliggenhet	Anleggstype	BYMs forslag til prioritering
BNS	Lambertseter	Flerbrukshall m. brytehall	1
BGR	Grorud idrettspark	Flerbrukshall	2
BFR	Frogner stadion	Flerbrukshall m. aktivitetsrom	3
BGA	Dælenenga	Flerbrukshall m. kampsportarealer	4
BNS	Ekeberg skole	Flerbrukshall	5
BBJ	Årvoll	Flerbrukshall	6
BNA	Korsvoll idrettspark	Flerbrukshall m. styrkerom og lagerrom	7
BNA	Grefsen skole	Flerbrukshall m. styrkerom og lagerrom	8
BBJ	Løren skole	Flerbrukshall	9
BGA	Hasle (velodromtomta)	Idrettshall	10

Kunstgressbaner

Bydel	Prosjekt/beliggenhet	Anleggstype	BYMs forslag til prioritering
BGO	Jordal	Kunstgress rehabilitering	1
BSA	Bjølsen 2, Sentrumsklubber	Kunstgress	2
BUN	Nedre Silkestrå	Kunstgress 7-er	3
BVA	Gressbanen 1	Kunstgress rehabilitering	4
BGA	Ola Narr	Kunstgress 7-er	5
BGA	Ensjø/Hasle	Kunstgress	6
BVA	Huseby/bydelen	Fotballstadion/idrettsanlegg	7
BOS	Trasop idrettspark	Grus til kunstgress	8
BSA	Voldsløkka matchbane	Kunstgress m. undervarme	9
BNA	Grefsen skole	Lys- og kunstgress på 7-er	10

Klubbhus/garderober

Bydel	Prosjekt/beliggenhet	Anleggstype	BYMs forslag til prioritering
BOS	Manglerud	Garderober	1
BVA	Voksen	Garderober	2
BSR	Rommensletta	Cricketpaviljong	3
BBJ	Årvoll	Klubbhus, rehabilitering	4
BGR	Kaldbakken øvingsfelt	Garderober m. sanitæranlegg	5
BSA	Voldsløkka	Klubbhus	6
BNA	Nordre Åsen	Garderober	7
BSA	Voldsløkka	Fotballstadion/Adecco standard	8

Bade- og svømmehaller

Bydel	Prosjekt/beliggenhet	Anleggstype	BYMs forslag til prioritering
BFR	Frognerbadet	Rehabilitering	1
BGR	Romsås bad	Rehabilitering, varmtvannsbasseng	2
BOS	Bøler bad	Garderober etc, rehabilitering	3
BSN	Holmlia bad	Rehabilitering	4
BGR	Nordtvet bad	Rehabilitering	5
BOS	Manglerud bad	Rehabilitering	6

Friidrettsanlegg

Bydel	Prosjekt/beliggenhet	Anleggstype	BYMs forslag til prioritering
BVA	Ris Ungdomsskole	Friplassen	1
BSH	Marienlystfeltet	Friplassen	2

Skateboardanlegg

Bydel	Prosjekt/beliggenhet	Anleggstype	BYMs forslag til prioritering
BSA	Voldsløkka	Skatehall	1
BGO	Jordal idrettspark	Betonganlegg	2
BSA	Voldsløkka uteanlegg	Skateanlegg	3

Skianlegg – langrenn og skiskytting

Bydel	Prosjekt/beliggenhet	Anleggstype	BYMs forslag til prioritering
BNA	Sognsvann snøpark	Videreutvikling, rulleskiløype	1
BOS	Skullerudstua	Rehabilitering 2-km, snøkanon, lys	2
M	Linderudkollen	Lys i 1,5 km løype, rehabilitering	3
M	Linderudkollen	Snøproduksjon, langrenn, rehabilitering	4
BGR	Lillomarka arena	Full utbygging	5
BNA	Langsethløkka	Utbedring 3 km trasé	6
BGR	Huken pukkverk	Skiskytter stadion	7

Skianlegg - hopp

Bydel	Prosjekt/beliggenhet	Anleggstype	BYMs forslag til prioritering
M	Linderudkollen	Plast K70 hoppbakke, rehabilitering	1
M	Linderudkollen	K50 hoppbakke, rehabilitering	2

Skianlegg - alpint

Bydel	Prosjekt/beliggenhet	Anleggstype	BYMs forslag til prioritering
BAL	Jerikobakken	Skitrekk, lys, forlengelse	1

Vannsport

Bydel	Prosjekt/beliggenhet	Anleggstype	BYMs forslag til prioritering
BUN	Bestumkilen	Bøyemerket ro- og padlebane, rehabilitering og utvidelse	1
BVA	Bogstadvannet	Mudring	2

Rideanlegg

Bydel	Prosjekt/beliggenhet	Anleggstype	BYMs forslag til prioritering
BSN	Lofsrud gård	Ridehall	1
BSN	Lofsrud gård	Ridebane, rehabilitering	2
BSR	Øvre Fossum gård	Uteridebane samt rehabilitering av ridebane	3

Cricket

Bydel	Prosjekt/beliggenhet	Anleggstype	BYMs forslag til prioritering
BNS	Ekeberg	Matchpitch, rehabilitering	1
BSR	Rommensletta	Matchpitch, rehabilitering	2
BNS	Ekeberg	Treningspitch 2	3
BSN	Søndre Nordstrand	Cricketbane	4
BSR	Rommensletta	Treningspitch, rehabilitering	5
BSR	Rommensletta	Treningspitch 2	6

Skøyteanlegg

Bydel	Prosjekt/beliggenhet	Anleggstype	BYMs forslag til prioritering
BVA	Bogstad vinterparadis	Kunstis	1
BBJ	Løren	Kunstisflate	2
BSR	Stovner	Kunstisflate	3
BGR	Grorud idrettspark	Kunstisflate	4
BFR	Frogner stadion	Ishall	5
BVA	Gressbanen 2	Bandy, kunstis/kunstgress	6
BNS	Ekebergsletta	Rulleskøyteanlegg	7
BGO	Valle Hovin	Tak over kunstisbane	8

Golf

Bydel	Prosjekt/beliggenhet	Anleggstype	BYMs forslag til prioritering
BSN	Grønmo golfbane	Knøttegolf	1
BSN	Grønmo golfbane	Korthullsbane	2
BBJ	Løren	Minigolfanlegg	3

Sandvolley

Bydel	Prosjekt/beliggenhet	Anleggstype	BYMs forslag til prioritering
BNA	Kringsjå	Sandvolleyballbaner, konkurranse	1
BNA	Sognsvann	Sandvolleyballbane	2
BNA	Frysja	Sandvolleyballbane, rehabilitering	3

6. Vedlegg:

Vedlegg 1 Overordnede føringer – viktige dokumenter
Vedlegg 2 Alle innkomne forslag - friluftsanlegg
Vedlegg 3 Alle innkomne forslag - idrett
Vedlegg 4 Litteraturliste